

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK HALK OYUNLARI ANASANAT DALI**

TRABZON İLİ TONYA İLÇESİ "MISIR İMECESİ" GELENEĞİ

Atacan UZUNER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Kerem Cenk YILMAZ

EYLÜL - 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TRABZON İLİ TONYA İLÇESİ "MISIR İMECESİ"
GELENEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Atacan UZUNER

Enstitü Anasanat Dalı: Türk Halk Oyunları

“Bu tez 13/09/2024 tarihinde yüz yüze olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN	Başarılı
Prof. Kerem Cenk YILMAZ	Başarılı
Doç. Dr. Dilek Cantekin ELYAĞUTU	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Atacan UZUNER

13/09/2024

ÖN SÖZ

Bu çalışmada, bir tahılın bir toplumun kültürü üzerinde nasıl derin ve kalıcı etkiler bıraktığına dikkat çekilmesi amaçlanmaktadır. Mısır, bölgedeki sosyal hayata sonradan dahil olmasına rağmen, yöre halkıyla hızla bütünleşmiş; dillerinde, mutfaklarında, ekonomilerinde, türkülerinde ve oyunlarında, kısacası yaşamın her alanında kendine önemli bir yer edinmiş ve adeta bir figür haline gelmiştir. Mısırın, yalnızca bir tarımsal ürün olmanın ötesinde, bölge kültürüne ve yaşamın her alanına nasıl nüfuz ettiğinin ortaya konulması hedeflenmektedir.

Bu yüksek lisans tezini hazırlarken, bu yolculukta bana destek olan birçok değerli insanın katkılarını minnetle anmak istiyorum. İlk olarak, bu çalışmanın her aşamasında bana yol gösteren ve destek veren danışman hocam Prof. Kerem Cenk Yılmaz'a teşekkürlerimi sunarım. Onun engin bilgisi ve rehberliği, bu çalışmanın temel taşlarını oluşturdu.

Ayrıca, bu çalışmanın her anında yanımda olan ve manevi desteğiyle bana güç veren sevgili eşim Sevilay Kıran Uzuner'e en derin teşekkürlerimi sunarım. Onun sabrı ve anlayışı, bu sürecin en zorlu anlarında bana moral kaynağı oldu.

Bu süreçte her konuda yardımcı olan, bana büyük katkıları olan değerli dostum Öğretim Görevlisi Mustafa Balçın'a, Değerli dostum Tonya Trabzonsporlular Derneği Başkanı Mustafa Baki'ye ve bilgi birikimini asla esirgemeyen kıymetli hocam Yusuf Kurt'a, kişisel görüşmelerde bana yardımcı olan kıymetli büyüğüm Mustafa Aktaş'a teşekkürü bir borç bilirim. Onların teşvikleri ve yardımları sayesinde bu çalışma şekillenmiştir.

Bu tezin, Tonya yöresi ve Türkiye'nin zengin kültürel mirasına küçük de olsa bir katkı sağlamasını umuyorum.

Atacan UZUNER

13/09/2024

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
GÖRSEL LİSTESİ	v
HARİTA LİSTESİ.....	vi
GRAFİK LİSTESİ.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix

GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM : KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Kültür.....	5
1.1.1. Sosyolojide Kültür: Normlar ve Değerler Sistemi	6
1.1.2. Antropolojide Kültür: Yaşam Biçimleri ve Değişim	7
1.1.3. Mısırın Kültürel Etkileri.....	13
1.1.4. Kültürel Asimilasyon ve Kültürel Kimlik.....	14
1.1.5. Dil ve İletişim.....	14
1.1.6. Eğitim ve Bilgi Aktarımı.....	14
1.1.7. Din ve Maneviyat	14
1.1.8. Sanat, Edebiyat ve Görsel Kültür	14
1.2. Gelenek.....	15
1.2.1. Geleneklerin Zaman İçindeki Değişim Süreçleri ve Koruma Çabaları.....	17
1.2.2. Geleneklerin Değişim Dinamikleri	17
1.2.3. Koruma Çabaları ve Stratejileri.....	17
1.2.4. Mısırın Gelenekler Üzerindeki İzleri: Tarımdan Kültüre, Geçiş Süreçleri ve Etkileri	18
1.3. Ritüel	22
1.4. İmece	24
1.5. Oyun	29
2. BÖLÜM : TRABZON İLİ TONYA İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER	33
2.1. Trabzon Tonya İlçesi	33

2.1.1. Tarihçe.....	33
2.1.2. Coğrafya ve İklim.....	34
2.1.3. Tarım	35
2.1.4. Tonya da Mısır İmecesı.....	37
3. BÖLÜM : TRABZON İLİ TONYA İLÇESİ MISIR İMECESİ VE İMECEDE	
OYNANAN OYUNLAR	39
3.1. Toprağın İşlenmesi ve Ekilme Aşaması	40
3.1.1. Çapalama Aşaması	47
3.1.2. Hasat Aşaması	50
3.1.3. Mısırın Ayıklanma Aşaması.....	52
3.1.4. Mısırın Ayıklanma Aşamasında Oynanan Oyunlar	59
3.1.4.1. Çul Oyunu	59
3.1.4.2. Puanlama Sistemi	60
3.1.4.3. Kulbaç Oyunu.....	62
3.1.4.4. Çul Oyununun Amacı ve Toplumsal İşlevi	67
3.1.4.5. Çul Oyununun Kültürel Etkileri	67
3.1.4.6. Kulbaç Oyununun Amacı ve Toplumsal İşlevi	68
3.1.4.7. Kulbaç Oyununun Kültürel Etkileri	68
3.1.5. Geçmişten Günümüze Mısır ve Kulbaç Oyunu	69
3.1.5.1. Günümüzde Mısır ve Kulbaç Oyununun Durumu	69
3.1.6. Kültürel Mirasın Korunması	69
3.2. Ekonomik ve Sosyal Değişimlerin Etkisi.....	70
3.2.1. Bir Tahılın Kültüre Etkisi.....	70
SONUÇ	71
KAYNAKÇA.....	73
EK	78
ÖZ GEÇMİŞ	91

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: XVI. Yüzyılın Sonlarında Tonya ve Çevresindeki Yerleşim Yerlerinde Hububat Üretim Miktarı. (Bostan 2019, s.99).....	36
Tablo 2: Tonya'da Mısır İmecesı Süreçleri ve Aşamaları.	38

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Tarla Belleme Havası. (Al Tavandan Belleri Örneği)	43
Şekil 2: Tarla Kazma Havası.....	45

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Mısırın Evrimsel Değişimi.....	1
Görsel 2: Ülkemizde Kullanılan Mısır Tipi.....	20
Görsel 3: Karadeniz Bölgesinde Yardımlaşma: İmece, Andisalay, Irgatlık.....	25
Görsel 4: Karadeniz'de İmece Örneği.....	26
Görsel 5: Bel İmecesı Örneği	43
Görsel 6: Kazma İmecesı:.....	46
Görsel 7: İmece Usulüyle Mısır Ekimi.....	47
Görsel 8: Yöresel Motiflerle Süslenen Hayvanlar.....	48
Görsel 9: Kadirga Yaylası Otçu Şenliğine Giden Tonya Otçusu	49
Görsel 10: Yaylaya Yürüyerek Giden Göç.....	50
Görsel 11: Horom Haline Getirilmiş Mısır Demetleri.....	51
Görsel 12: Mısır İmecesı Mısır Ayıklama Görseli	52
Görsel 13: Mısırın Depolandığı Serender	53
Görsel 14: Serender Direkleri.....	54
Görsel 15: İmece Sırasında Kemeñceci.....	56
Görsel 16: Benekli Mısır	60
Görsel 17: Kogona Mısırđ	61
Görsel 18: Bereket Mısırđ	61
Görsel 19: Kulbaç Oyunu	63
Görsel 20: Kulbaçın Hazırlanma Aşaması Ayşe Yılmaz	65

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Trabzon İl Haritası	35
--	----

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: 1583'te Tahıl Ürünlerinin Üretim Dağılımı.	36
--	----

ÖZET	
Başlık: Tonya Yöresi Mısır İmecesı Geleneği	
Yazar: Atacan UZUNER	
Danışman: Prof. Kerem Cenk YILMAZ	
Kabul Tarihi: 13/09/2024	Sayfa Sayısı: ix (ön kısım) + 77 (ana kısım) + 13 (ek)
Bu tez çalışması, Trabzon ili Tonya ilçesinde "Mısır İmecesı" geleneğini detaylı bir şekilde ele almaktadır. "Mısır İmecesı" geleneği, bölgedeki tarım ve kültürel hayatın önemli bir parçası olarak toplumsal dayanışma ve iş birliğinin somut bir örneğini sunar. Tez, mısır tarımının tarihsel gelişimini, bu sürecin Tonya yöresindeki sosyo-ekonomik ve kültürel etkilerini incelemektedir. Araştırmanın temel amacı, mısır tarımının Tonya bölgesindeki ekonomik ve kültürel yaşama entegrasyonunu ve bu sürecin toplumsal değışimler üzerindeki etkilerini analiz etmektir. Çalışma, alan araştırmaları ve kişisel görüşmeler yoluyla elde edilen nitel verilere dayanarak gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda, mısır ekimi, çapalama, hasat ve ayıklama aşamalarında gerçekleştirilen imece faaliyetleri incelenmiş, bu faaliyetlerin toplumsal ve kültürel işlevleri üzerinde durulmuştur. Tezde, mısır imecesinin yalnızca bir tarım faaliyeti olmadığı, aynı zamanda topluluk üyelerinin sosyal bağlarını güçlendiren, kültürel değeri aktaran ve toplumsal bütünleşmeyi sağlayan bir ritüel olduğu vurgulanmaktadır. İmece sırasında oynanan Çul ve Kulbaç oyunları, bu geleneğin eğlence ve kültürel aktarım boyutunu ortaya koymaktadır. Bu oyunlar, mısırın ayıklanma aşamasında oynanmakta ve topluluk üyeleri arasında dayanışma ve birlik duygusunu pekiştirmektedir. Çalışma, mısır tahılının Amerika kıtasından dünya geneline yayılma sürecini ve bu sürecin yerel ekonomilere ve kültürlere olan etkilerini de kapsamaktadır. Mısırın Tonya yöresindeki tarım pratiklerine entegrasyonu, geleneksel imece kültürü aracılığıyla gerçekleşmiş ve bu süreçte yerel tarım ritüelleri şekillenmiştir. Araştırma, ekonomik etkileşimlerin yerel kültürel pratikler üzerindeki derin etkilerini belgelemekte ve mısırın, Tonya'daki kültürel kimlik ve toplumsal bağların güçlendirilmesindeki önemli rolünü vurgulamaktadır.	
Anahtar Kelimeler: Mısır İmecesı, Tonya, Kültürel Ritüeller, Toplumsal Dayanışma	

ABSTRACT	
Title of Thesis: The Tradition of Corn Gathering in the Tonya Region	
Author of Thesis: Atacan UZUNER	
Supervisor: Prof. Kerem Cenk YILMAZ	
Accepted Date: 13/09/2024	Number of Pages: ix (pre text) + 77 (main body) + 13 (add)
This thesis provides a detailed examination of the tradition of "Mısır İmecesı" (Corn Gathering) in the Tonya district of Trabzon province. The tradition of "Mısır İmecesı" serves as a concrete example of social solidarity and cooperation, representing an important aspect of agricultural and cultural life in the region. The thesis explores the historical development of corn cultivation and its socio-economic and cultural impacts on the Tonya region. The primary objective of this research is to analyze the integration of corn farming into the economic and cultural life of the Tonya region and to examine the effects of this process on social changes. The study is based on qualitative data obtained through field research and personal interviews. In this context, the communal activities performed during the stages of corn planting, hoeing, harvesting, and husking are examined, with an emphasis on their social and cultural functions. The thesis underscores that corn gathering is not merely an agricultural activity but also a ritual that strengthens social bonds among community members, transmits cultural values, and fosters social cohesion. The games of Çul and Kulbaç, played during the husking phase, highlight the entertainment and cultural transmission aspects of this tradition. These games, played during the husking stage, reinforce the sense of solidarity and unity among community members. The study also covers the process of the global spread of corn from the Americas and its impact on local economies and cultures. The integration of corn into the agricultural practices of the Tonya region has occurred through the traditional imece culture, and this process has shaped local agricultural rituals. This research documents the profound impact of economic interactions on local cultural practices and emphasizes the significant role of corn in strengthening cultural identity and social bonds in Tonya.	
Keywords: Corn Gathering, Tonya, Cultural Rituals, Social Solidarity	

GİRİŞ

Mısır (*Zea mays*), buğdaygiller familyasından gelen ve tarih boyunca tarım, kültür ve ekonomi üzerindeki derin etkileriyle dünya genelinde önemli bir yere sahip olan bir bitkidir. Besin maddesi olarak değerlendirilen taneleri, insanların temel gıda kaynaklarından biri haline gelmiştir (Kuzucu, 2006:114). Mısırın evcilleştirilmesi süreci, dünya tarım tarihinin en önemli olaylarından biri olarak kabul edilir ve bu süreç, yaklaşık 8 bin yıl önce Amerika kıtasında başlamıştır. Mısırın atası olarak kabul edilen "Teosinte", Meksika, Guatemala ve Honduras'ta hala yabani olarak yetişen bir ottur. Bu bitkinin evrimleşerek mısır haline gelmesi, Amerika yerlilerinin binlerce yıllık bilgi, gözlem ve seleksiyon çabalarıyla mümkün olmuştur (Boran, 2019; Galinat, 1992:47).

Görsel 1: Mısırın Evrimsel Değişimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Amerika'nın yerli halkları, genetik ve biyoteknoloji bilgisine sahip olmamalarına rağmen, mısır üzerinde yıllar süren seleksiyon çalışmaları yaparak yabani bir bitkiyi hayati öneme sahip bir tarım ürünü haline getirmişlerdir (Özcan, 2019). Özellikle Aztek, Maya ve İnka uygarlıkları, mısır tarımına dayalı ekonomik sistemler geliştirmiş ve bu medeniyetler mısırın kutsal bir bitki olarak kabul edildiği ritüeller ve dini inançlar etrafında şekillenmiştir. Maya mitolojisine göre tanrılar, insanları mısır hamurundan yaratmışlardır. Meksika'da yaşayan Mayalar, genç, yakışıklı ve saçlarında mısır püskülleri olan bir "Genç Mısır Tanrısı"na tapmışlardır. İnkalar için ise yılın ilk mısır ekimi, altından yapılmış bir sabanla hükümdarın açtığı tohum çukurlarıyla gerçekleştirilir, bu ekim bir dini tören niteliği taşırdı (Johnson, 2009). Mısır, sadece ekonomik bir ürün değil, aynı zamanda kültürel kimlik, sosyal dayanışma ve dini inançların sembolü haline gelmiştir.

1492’de Amerika’nın keşfi ile mısır, Avrupa’ya ve oradan da Asya ve Afrika’ya yayılmıştır. Bu süreç, dünya tarımında büyük bir dönüşüm yaratmıştır. 16. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa’da tarımı yapılmaya başlayan mısır, özellikle İtalya, İspanya ve Fransa gibi ülkelerde hızla benimsenmiş ve geniş tarım alanlarında ekilmeye başlanmıştır. Kolomb’un keşfi sonrası, mısır tüm kıtalara yayılarak, tarımsal üretimde devrimsel bir değişime öncülük etmiştir. Tarımsal yayılımının yanı sıra, mısır, ekonomik ve kültürel anlamda da büyük bir değişime neden olmuş; farklı iklimlerde yetişebilen bu bitki, kıtalararası ticaretin önemli bir parçası haline gelmiştir.

Mısırın dünya genelinde yayılması, sadece tarımın modernleşmesi ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda sosyal ve kültürel alanlarda da büyük etkiler yaratmıştır. İtalya’da polenta, Türkiye’de mısır ekmeği ve Latin Amerika’da tortilla gibi birçok geleneksel yiyecek, mısırın farklı kültürlerde hızla yaygınlaştığını göstermektedir. Mısır, tarımda devrimsel etkiler yaratırken, bu ürünün tarım tekniklerine de önemli yenilikler getirmiştir. Özellikle 20. yüzyılda mekanizasyon ve kimyasal gübrelerin kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, mısır üretimi daha verimli hale gelmiş ve dünya genelinde tarımın modernleşmesine katkı sağlamıştır. Ancak bu süreçte, yerel ekosistemlerde değişiklikler meydana gelmiş, biyolojik çeşitlilik azalmış ve bazı yerel bitki türleri yok olmuştur.

Mısırın Türkiye’deki yolculuğu ise 16. yüzyılda başlamış, özellikle Karadeniz Bölgesi’nde yoğunlaşmıştır. Bu bölge, zorlu coğrafi şartları ve engebeli arazileri ile bilinirken, mısır tarımı yerel halkın geçim kaynağı olmuştur. Trabzon’un Tonya ilçesi, bu gelenekte önemli bir yere sahip olup, burada mısır, sadece bir tarım ürünü değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir sembol haline gelmiştir. Tonya’da "Mısır İmecesini" geleneği, tarımsal üretimin yanında toplumsal dayanışmayı ve yardımlaşmayı teşvik eden bir kültürel yapı oluşturmuştur. İmece, topluluk üyelerinin bir araya gelerek mısır ekimi, çapalama, hasat ve ayıklama işlerini birlikte yapmalarını sağlar. Bu süreç, sadece tarımsal bir faaliyet olarak kalmaz, aynı zamanda sosyal bağları güçlendirir ve topluluk içinde dayanışmayı artırır. İmece sırasında gerçekleştirilen eğlence ve oyunlar, bu geleneğin sadece iş birliği değil, aynı zamanda kültürel aktarım ve eğlence boyutunu da gözler önüne serer.

Bu çalışmanın temel amacı, Trabzon’un Tonya ilçesindeki "Mısır İmecesini" geleneğini sosyo-kültürel boyutlarıyla incelemek ve bu gelenek aracılığıyla bölgedeki sosyal ilişkileri, kültürel ritüelleri ve ekonomik yapıyı değerlendirmektir. Çalışmada, mısırın

tarımsal üretimdeki yerinin yanı sıra, imece geleneğiyle nasıl bir kültürel sembole dönüştüğü ve yerel halk üzerindeki etkileri araştırılacaktır. Mısırın Tonya'daki tarihsel yolculuğu, sadece bir tarım ürününün bölgeye entegrasyonu değil, aynı zamanda bu ürünün bölge halkının kültürel kimliği üzerindeki etkilerinin de gözler önüne serildiği bir süreç olarak ele alınacaktır. İmece faaliyetleri sırasında oynanan geleneksel oyunlar, özellikle Çul ve Kulbaç oyunları, bu geleneğin eğlence ve kültürel aktarım boyutunu yansıtırken, topluluk üyeleri arasındaki sosyal bağları da güçlendiren unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mısırın, Amerika kıtasından başlayarak dünya genelinde yayılması, sadece ekonomik bir dönüşüm süreci yaratmamış, aynı zamanda kültürel ve sosyal yapıların da yeniden şekillenmesine neden olmuştur. Tonya ilçesinde mısır imecesi gibi gelenekler, bu ürünün sadece ekonomik değerini değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı pekiştiren ve kültürel kimliği zenginleştiren bir unsur haline geldiğini göstermektedir. Bu çalışmada, mısır imecesinin sosyo-kültürel ve ekonomik boyutları derinlemesine incelenerek, bu geleneğin geçmişten günümüze nasıl evrildiği ve gelecekte nasıl bir rol oynayacağı tartışılacaktır.

Araştırmanın Konusu

Trabzon ili Tonya ilçesindeki "Mısır İmecesi" geleneğini sosyo-kültürel boyutlarıyla incelemektir. Bu tez, Tonya'daki mısır tarımı faaliyetlerini ve bu süreçte yapılan imece usulü yardımlaşma geleneklerini ele alarak, mısırın tarımsal, sosyal ve kültürel etkilerini detaylandırmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, geleneksel bir tarım faaliyeti olan “Mısır İmecesi”nin bölgedeki sosyal ilişkiler ve kültürel ritüeller üzerindeki etkilerini ortaya koyarak, yerel kültürel mirasın korunmasına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, mısırın bir tarım ürünü olmanın ötesine geçip, bölge halkının kültürel kimliğinde nasıl önemli bir yer tuttuğunu vurgulamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu tez, Trabzon ili Tonya ilçesindeki “Mısır İmecesı” geleneğinin, bölgenin kültürel ve toplumsal yapısına katkılarını derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, mısır imecesinin sadece bir tarım yöntemi değil, aynı zamanda topluluk içinde dayanışma, aidiyet ve kültürel değerlerin kuşaklar arası aktarımını sağlayan önemli bir sosyal ritüel olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca, bu geleneksel uygulamanın, modern tarım teknikleri ve sosyo-ekonomik değişimler karşısında nasıl evrildiği ve toplumsal hafızadaki yerinin nasıl korunduğunu da analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, Trabzon ili Tonya ilçesindeki "Mısır İmecesı" geleneğini sosyo-kültürel boyutlarını incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırma kapsamında, doküman analizi, saha çalışmaları, kişisel görüşmeler ve gözlemler yoluyla elde edilen veriler kullanılmıştır. Yapılan araştırmada kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiş, ancak beklenen düzeyde yazınsal kaynaklara literatür kapsamında rastlanmaması nedeniyle, birebir görüşmeye dayalı mülakat yöntemi kullanılmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede, çalışmanın gereksinimlerine uygun verilerin toplanabilmesi amacıyla Trabzon ili, Tonya ilçesinde imece geleneğini sürdüren kaynak kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sakarya Üniversitesi Etik Kurulu’nun 17.07.2024 tarihli, 72. toplantı ve 27 numaralı etik onayı alınmasının ardından, kaynak kişilerle üç hafta boyunca görüşmeler yapılmış, veri güvenliği açısından kendileri bilgilendirilmiş ve verilerin kullanılacağı ortamlar hakkında aydınlatma yapılarak onayları alınmıştır. Yöntem olarak nitel araştırma teknikleri benimsenmiş olup, yapılandırılmamış görüşme yöntemiyle mısır imecesinin toplumsal işlevleri, kültürel ritüelleri ve bölgedeki sosyo-kültürel değişimlere etkileri analiz edilmiştir. Veriler, içeriksel uygunluk açısından en alakalı olduğu düşünülen konu başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Araştırma sonuçlarına dayanarak elde edilen kültürel materyallerin tanımı ve değerlendirmesi üzerine kapsamlı ve açıklayıcı bilgiler sunulmuştur.

1. BÖLÜM : KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kültür

Kültür, sosyal bilimlerde merkezi bir kavram olup, bir toplumun sahip olduğu değerler, inançlar, normlar, dil, sanat ve gelenekler bütünüdür. Bu kavram, antropoloji ve sosyoloji gibi alanların temel taşlarından biridir ve toplumların nasıl işlediğini anlamada kritik bir rol oynar. Kültürün bu geniş tanımı, toplumsal yapının ve bireyler arası etkileşimin anlaşılmasında önemli bir çerçeve sağlar. Kültür, toplulukların kimliklerini ve değerlerini şekillendirir, bu nedenle sosyal bilimler açısından vazgeçilmez bir kavramdır.

Kültür, Latince "cultura" kelimesinden türeyen ve ilk olarak tarım ve toprağın işlenmesi anlamında kullanılan bir terimdir. Ancak zamanla bu kavram, insan topluluklarının bilgi, inanç, sanat, ahlak, hukuk, gelenek ve diğer yetenek ve alışkanlıklarını da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Günümüzde kültür, bir toplumun genel yaşam tarzını ve bireylerin toplumsal davranışlarını şekillendiren geniş bir anlamda kullanılmaktadır (Saraçoğlu, 2021).

Raymond Williams (1976) kültürü üç temel anlamda ele alır: bir genel süreç olarak kültür, belirli bir yaşam tarzı ve sanat ile öğrenim ürünleri olarak kültür. Bu tanımlar, kültürün çok boyutlu yapısını ve toplum üzerindeki kapsamlı etkisini vurgular. Williams'a göre kültür hem bireylerin hem de toplumların kendilerini ifade etmelerinde ve anlamalarında önemli bir rol oynar.

Kültürün bu geniş tanımı, toplumsal yapı ve bireyler arası etkileşimlerin anlaşılmasında önemli bir çerçeve sağlar. Bir toplumun kültürü, üyelerinin nasıl düşündüğünü, hissettiğini ve davrandığını belirler. Kültür, toplulukların kimliklerini ve değerlerini şekillendirir, bu nedenle sosyal bilimler açısından vazgeçilmez bir kavramdır.

Kültürün bir genel süreç olarak ele alınması, onun sürekli bir değişim ve evrim içinde olduğunu gösterir. Toplumlar, zaman içinde yeni bilgileri, inançları ve teknolojileri benimseyerek kültürlerini geliştirirler. Bu sürekli yenilenme, kültürün dinamik yapısını ortaya koyar.

Belirli bir yaşam tarzı olarak kültür, toplumların gündelik yaşam pratiklerini ve sosyal ilişkilerini içerir. Her toplumun kendine özgü bir yaşam tarzı vardır ve bu, o toplumun

kültürel kimliğini oluşturur. Kültürel kimlik, bireylerin kendilerini ve başkalarını nasıl gördüklerini etkiler ve toplumsal bağlamdaki yerlerini belirler.

Sanat ve öğrenim ürünleri olarak kültür, bireylerin yaratıcılıklarını ve bilgi birikimlerini ifade etmelerini sağlar. Sanat, müzik, edebiyat ve bilim gibi alanlarda üretilen eserler, bir toplumun kültürel mirasının önemli parçalarıdır. Bu ürünler, nesiller arası bilgi ve değer aktarımında kritik bir rol oynar.

Toplumsal yaşamın merkezinde yer alan kültür, bireylerin davranışlarını, kimliklerini ve toplumsal ilişkilerini derinden etkiler. Sosyal bilimler bu kavramı farklı açılardan ele alarak, toplumların ve bireylerin dinamik yapısını anlamaya çalışır. Kültürel çalışmalar, sosyal değişim süreçlerini ve toplumsal yapıların işleyişini analiz etmede vazgeçilmez bir araçtır. Kültürün dinamik yapısı, toplumsal evrimi ve bireylerin sosyal adaptasyon süreçlerini anlamada kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, kültürel analizler toplumların gelişimini ve bireylerin toplumsal bağlamdaki yerlerini anlamada önemli katkılar sunar.

Kültür kavramı, sosyoloji ve antropoloji disiplinlerinde farklı açılardan ele alınır ve her iki alanda da önemli bir yere sahiptir. Sosyolojide kültür, toplumsal normlar ve değerler sistemi olarak incelenir. Bu bağlamda, kültür, bir toplumun üyelerinin davranışlarını yönlendiren kurallar ve değerler bütünüdür. Toplumsal düzenin sağlanması ve bireylerin topluma uyumu açısından hayati öneme sahiptir.

1.1.1. Sosyolojide Kültür: Normlar ve Değerler Sistemi

Sosyolojide kültür, toplumsal normlar ve değerler sistemi olarak ele alınırken, bu normlar ve değerler bireylerin davranışlarını yönlendirir ve toplumsal düzenin korunmasına yardımcı olur. Emile Durkheim gibi klasik sosyologlar, kültürü toplumun birleştirici bir gücü olarak görmüşlerdir. Durkheim'a göre, kültür, toplum üyeleri arasındaki bağları güçlendirir ve toplumsal düzeni sağlar. Bu perspektif, kültürün toplumsal bütünleşme ve dayanışma üzerindeki rolünü vurgular (Alver ve Doğan, 2018).

Durkheim'ın bu görüşüne ek olarak, sosyolog Robert K. Merton'un işlevselci yaklaşımı da kültürün toplumsal yapıyı nasıl desteklediğini açıklar. Merton'a göre, kültürel normlar ve değerler, toplumun istikrarını ve sürekliliğini sağlar. Bu normlar, bireylerin rollerini ve beklentilerini belirleyerek, toplumsal hayatın düzenli ve uyumlu bir şekilde işlemesine yardımcı olur.

1.1.2. Antropolojide Kültür: Yaşam Biçimleri ve Değişim

Antropolojide ise kültür, daha çok insanların yaşam biçimlerini ve zaman içindeki değişimlerini inceler. Antropologlar, kültürün toplumların evriminde ve bireylerin sosyal adaptasyon süreçlerinde nasıl bir rol oynadığını araştırırlar. Bu perspektif, kültürün dinamik ve değişken doğasını ortaya koyar. Malinowski, kültürü, insanın biyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan, birbirine bağlı bir sistem olarak tanımlar (Malinowski, 1944). Bu tanım, kültürün sadece bir normlar ve değerler bütünü olmadığını, aynı zamanda insan hayatının tüm yönlerini kapsayan geniş bir yapı olduğunu gösterir.

Antropolojide kültür çalışmaları, toplumların tarihsel süreçlerde nasıl evrildiğini ve kültürel değişimlerin bireyler ve topluluklar üzerindeki etkilerini anlamaya çalışır. Clifford Geertz'in sembolik antropoloji yaklaşımı, kültürü, insanların anlamlar ve semboller yoluyla dünyayı yorumlama biçimi olarak tanımlar. Geertz'e göre kültür, toplumların kendilerini ifade etme ve anlamlandırma yollarıdır.

Sosyoloji ve antropoloji, kültür kavramını farklı açılardan ele alarak, toplumların ve bireylerin dinamik yapısını anlamaya çalışır. Sosyolojide kültür, toplumsal normlar ve değerler sistemi olarak incelenirken, bu normlar ve değerler bireylerin davranışlarını yönlendirir ve toplumsal düzeni sağlar. Antropolojide ise kültür, insanların yaşam biçimleri ve zaman içindeki değişimleri olarak ele alınır ve bu değişimlerin bireyler ve toplumlar üzerindeki etkileri araştırılır. Her iki disiplin de kültürün toplumsal yaşamın merkezinde yer aldığını ve bireylerin davranışlarını, kimliklerini ve toplumsal ilişkilerini derinden etkilediğini ortaya koyar.

Kültür, bir toplumun temel yapı taşlarından biri olup, çeşitli bileşenlerden oluşur ve bu bileşenler toplumsal yaşamın işleyişinde önemli işlevler üstlenir. Kültürün temel bileşenleri arasında semboller, dil, değerler, normlar ve maddi kültür yer alır. Her bir bileşen, kültürün toplum üzerindeki etkisini ve bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamasını destekleyen farklı bir rol oynar.

Semboller, toplumda anlam taşıyan her türlü işaret, simge veya hareket olabilir. Semboller, iletişimde ve anlam yaratmada kritik bir rol oynar. Örneğin, bayraklar, dini semboller veya el sıkışma gibi davranışlar, belirli anlamlar ve değerler taşır. Bu semboller, toplumsal kimliği ve aidiyeti güçlendirir.

Dil, kültürün aktarılmasında temel araçtır ve toplumun bilgi birikimini nesiller arası aktarır. Dil, sadece bir iletişim aracı değil, aynı zamanda düşünceleri, değerleri ve gelenekleri aktaran bir kültürel taşıyıcıdır. Bu nedenle, dilin korunması ve sürdürülmesi, kültürel mirasın devamlılığı açısından kritiktir. Briggs (1992), dilin kültürel aktarımda nasıl merkezi bir rol oynadığını vurgular.

Değerler, bir toplumun neyin önemli olduğunu belirleyen inançlar sistemidir. Normlar ise, bu değerler doğrultusunda kabul gören davranış kalıplarını belirler. Değerler ve normlar, bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamasında rehberlik eder. Bu normlar, toplumsal düzenin korunmasına ve bireyler arasındaki etkileşimin düzenlenmesine yardımcı olur. Kluckhohn (1951), kültürün, bir toplumun üyelerinin yaşamları boyunca öğrendiği ve paylaştığı her şeyi kapsadığını belirtir.

Maddi kültür, insan yapımı nesneleri ve bunların toplumsal yaşamdaki rolünü içerir. Evler, araçlar, kıyafetler ve teknolojik araçlar gibi maddi kültür unsurları, toplumun yaşam tarzını ve günlük pratiklerini yansıtır. Maddi kültür, bir toplumun ekonomik, teknolojik ve sanatsal gelişimini de gösterir.

Kültürün işlevleri, toplumsal bütünleşmeyi sağlamaktan bireylerin kimlik oluşumuna kadar geniş bir yelpazede yer alır. Kültür, toplumun üyeleri arasında ortak bir anlayış ve bağ oluşturur. Bu bağ, toplumsal dayanışmayı ve iş birliğini teşvik eder. Ayrıca, kültür, bireylerin kimliklerini tanımlamalarına ve kendilerini toplumda konumlandırmalarına yardımcı olur.

Kültürün işlevlerini daha iyi anlamak için, Durkheim'in kültüre yaklaşımı önemlidir. Durkheim'a göre, kültür toplumun birleştirici gücüdür ve toplumsal düzeni sağlar. Bu perspektif, kültürün toplum üyeleri arasındaki bağları güçlendirdiğini ve sosyal uyumu desteklediğini ortaya koyar (Alver ve Doğan, 2018).

Kültürün bileşenleri ve işlevleri, toplumsal yapının ve bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlamalarının anlaşılmasında kritik bir rol oynar. Kültür, semboller, dil, değerler, normlar ve maddi kültür gibi bileşenler aracılığıyla toplumun işleyişini destekler ve bireylerin toplumsal kimliklerini şekillendirir. Bu bileşenler, toplumun sürekliliğini ve gelişimini sağlar.

Kültür, toplumsal yapının dinamik ve sürekli değişen bir bileşenidir. Kültürün statik değil, dinamik bir yapıda olması, onun çeşitli içsel ve dışsal etkenlerle sürekli olarak evrim geçirmesi anlamına gelir. Kültürel değişim, toplumların zaman içinde teknolojik,

ekonomik ve demografik değişiklikler gibi içsel etkenlerle veya göçler, fetihler ve kültürel temaslar gibi dışsal etkenlerle karşılaşması sonucu ortaya çıkar.

İçsel etkenler arasında teknolojik yenilikler, ekonomik değişimler ve demografik hareketler yer alır. Teknolojik yenilikler, toplumların yaşam tarzlarını ve iş yapma biçimlerini dönüştürerek kültürel yapıda önemli değişikliklere yol açar. Ekonomik değişimler, üretim ve tüketim kalıplarını değiştirerek toplumsal değerleri ve normları etkiler. Demografik hareketler, nüfusun yapısındaki değişikliklerle birlikte toplumsal yapıyı ve kültürel dinamikleri şekillendirir.

Dışsal etkenler genellikle kültürel temaslar, göçler ve fetihler sonucunda ortaya çıkar. Kültürel temas, farklı kültürlerin etkileşime girmesiyle yeni kültürel formların ve hibrit kimliklerin oluşmasına yol açar. Gökalp (1997), kültürel temasın farklı kültürel unsurların bir araya gelerek yeni sentezler oluşturduğunu belirtir.

Kan ve Kanmaz'ın (2022) "Küreselleşmenin Kültürel Boyutu ve Göçün Etkileri" başlıklı makalesinde, John W. Berry'nin görüşlerine atıf yaparak, makalede kültürel temasın bireylerin yeni bir kültüre uyum süreçlerinde önemli rol oynadığı ve bu etkileşimin kimlik oluşumunu nasıl etkilediği ele alınmıştır. Berry'nin modeline dayanarak, kültürel temasın psikolojik uyum ve kimlik zenginleşmesine katkıda bulunduğu ifade edilmiştir.

Kültürel temas, toplumlar arasında bilgi, değer ve geleneklerin alışverişine neden olarak kültürel değişimin önemli bir itici gücü haline gelir. Kültürel etkileşimler, toplumların birbirlerinden öğrenmelerini ve yeni kültürel biçimler geliştirmelerini sağlar. Bu süreç, kültürel zenginleşmeye ve toplumların daha çeşitli ve dinamik yapılar kazanmasına yol açar.

Kültürel değişim ve kültürel temas, toplumların evriminde ve bireylerin sosyal adaptasyon süreçlerinde kritik bir rol oynar. Kültürün dinamik doğası, toplumsal gelişmeyi ve bireylerin toplumsal bağlamdaki yerlerini anlamada önemli bir faktördür. Kültürel temaslar, toplumların birbirleriyle etkileşime girerek daha zengin ve çeşitli kültürel yapılar oluşturmalarını sağlar. Bu bağlamda, kültürel değişim ve temas süreçleri, toplumsal uyum ve kimlik gelişiminde temel unsurlardır.

Toplumlar, içlerinde farklı alt kültürlerin varlığını barındıran karmaşık yapılardır. Alt kültürler, ana kültürden farklı değerler ve normlara sahip gruplar tarafından benimsenir. Bu gruplar genellikle belirli yaş grupları, etnik kökenler veya sosyal sınıflar gibi

özelliklerle tanımlanır. Alt kültürler, ana kültürün sınırları içinde var olurlar ancak kendi özgün kimliklerini ve yaşam biçimlerini korurlar.

Alt kültürler, toplum içinde özgün bir kimlik ve yaşam biçimi sunar. Bu kültürler, genellikle ana kültürle uyum içinde olmak yerine onunla çatışma halinde olabilir. Dick Hebdige, alt kültürlerin toplumsal yapı içindeki yerini şöyle tanımlar: "Alt kültürler, ana kültürden farklı değer ve pratiklerle kendilerini ifade eder ve genellikle ana kültürle çatışma halinde olurlar" (Hebdige, 1979). Bu çatışma, alt kültürlerin kendilerini tanımlama ve ana kültürden ayrışma sürecinin bir parçasıdır. Örneğin, punk kültürü, ana akım toplumun değerlerine ve normlarına karşı durarak kendini ifade etmiştir.

Kültürel hiyerarşiler, toplum içinde bazı kültürel öğelerin diğerlerinden daha üstün görülmesi anlamına gelir. Bu hiyerarşiler, toplumdaki güç ve prestij dağılımını etkiler ve toplumsal eşitsizlikleri pekiştirebilir. Chris Gray, kültürel hiyerarşilerin toplumsal eşitsizlikler üzerindeki etkisini şöyle açıklar: "Kültürel hiyerarşiler, güç ve prestij dağılımını etkileyebilir ve toplumsal eşitsizlikleri pekiştirebilir" (Gray, 2004). Bu durum, belirli kültürel pratiklerin ve değerlerin daha fazla kabul görmesi ve desteklenmesi, diğerlerinin ise marjinalize edilmesiyle sonuçlanır.

Alt kültürler ve kültürel hiyerarşiler, toplumsal dinamiklerin ve güç ilişkilerinin anlaşılmasında kritik bir rol oynar. Alt kültürler, ana kültürle olan çatışmaları ve farklılıkları aracılığıyla toplumsal değişimi teşvik edebilirler. Aynı zamanda, kültürel hiyerarşiler, toplumdaki mevcut güç yapılarının sürdürülmesine hizmet edebilir. Bu dinamikler, toplumsal yapının karmaşıklığını ve değişim potansiyelini ortaya koyar.

Alt kültürler ve kültürel hiyerarşiler, toplumların çeşitliliğini ve karmaşıklığını anlamada önemli unsurlardır. Alt kültürler, farklı değer ve normlarla ana kültürden ayrılarak özgün kimlikler oluşturur ve bu süreçte toplumsal değişimi teşvik ederler. Kültürel hiyerarşiler ise, toplum içindeki güç ve prestij dağılımını etkileyerek toplumsal eşitsizlikleri pekiştirebilir. Bu iki kavram, toplumların dinamik yapısını ve içsel çatışmalarını anlamak için kritik bir çerçeve sunar.

Kültür, bireylerin kimliklerini şekillendiren ve toplumsal yapıyı oluşturan temel unsurlardan biridir. Kimlik, bireylerin kendilerini ve başkalarını tanımlama biçimidir ve bu süreç, büyük ölçüde kültürel bağlamda gerçekleşir. Kültürel kimlik, dil, din, gelenekler ve toplumsal deneyimler gibi çeşitli faktörler tarafından biçimlendirilir. Bu unsurlar, bireylerin kimliklerini ve toplumsal rollerini nasıl algıladıklarını belirler.

Kültürel kimlik, bireylerin toplum içinde kendilerini nasıl gördüklerini ve diğerleriyle olan ilişkilerini nasıl kurduklarını belirleyen dinamik bir süreçtir. Ulf Hannerz'in belirttiği gibi, kültürel aidiyet, bireylerin toplum içindeki konumlarını ve toplumsal rollerini anlamalarında kritik bir rol oynar (Hannerz, 1992). Kültürel aidiyet, bireylerin kendilerini bir topluluğun parçası olarak hissetmelerini sağlar ve bu aidiyet duygusu, sosyal uyum ve birliktelik duygularını güçlendirir.

Stuart Hall, kültürel kimliğin sabit bir yapı olmadığını, aksine sürekli olarak yeniden tanımlanan bir süreç olduğunu vurgular. Hall'a göre, kültürel kimlik, bireylerin sürekli olarak değişen ve gelişen deneyimleri ve etkileşimleri sonucu şekillenir (Hall, 1996). Bu dinamik süreç, bireylerin kendilerini ve kimliklerini yeniden değerlendirmelerine ve toplumsal değişimlere uyum sağlamalarına olanak tanır.

Kültürel kimlik, dil, din, gelenekler ve toplumsal deneyimlerin bir kombinasyonu olarak ortaya çıkar. Dil, bireylerin düşüncelerini ve duygularını ifade etmelerinde ve toplumsal normları öğrenmelerinde temel bir araçtır. Din, bireylerin manevi ve ahlaki değerlerini şekillendirir. Gelenekler, geçmişle olan bağları koruyarak toplumsal devamlılığı sağlar. Toplumsal deneyimler ise bireylerin günlük yaşamlarında edindikleri bilgi ve becerileri içerir.

Kültür ve kimlik, bireylerin toplumsal dünyalarını anlamalarında ve kendilerini ifade etmelerinde merkezi bir rol oynar. Kültürel kimlik, bireylerin dil, din, gelenekler ve toplumsal deneyimler aracılığıyla biçimlenen ve sürekli olarak yeniden tanımlanan dinamik bir süreçtir. Bu süreç, bireylerin kendilerini ve başkalarını nasıl gördüklerini, toplumsal bağlamda nasıl konumlandıklarını ve toplumsal rollerini nasıl algıladıklarını belirler. Kültürel kimliğin bu dinamik doğası, bireylerin değişen toplumsal koşullara uyum sağlamalarına ve kimliklerini yeniden inşa etmelerine olanak tanır.

Kültür kavramı, toplumsal yaşamın merkezinde yer alır ve bireylerin davranışlarını, kimliklerini ve toplumsal ilişkilerini derinden etkiler. Sosyal bilimler bu kavramı farklı açılardan ele alarak, toplumların ve bireylerin dinamik yapısını anlamaya çalışır. Kültürel çalışmalar, sosyal değişim süreçlerini ve toplumsal yapıların işleyişini analiz etmede vazgeçilmez bir araçtır. Kültürün dinamik yapısı, toplumsal evrimi ve bireylerin sosyal adaptasyon süreçlerini anlamada kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, kültürel analizler toplumların gelişimini ve bireylerin toplumsal bağlamdaki yerlerini anlamada önemli katkılar sunar.

Bu genel çerçevede, Trabzon'un Tonya ilçesi, kendine özgü gelenekleri, kültürel dinamikleri ve özellikle imece gibi ritüelleriyle dikkat çeker. Trabzon'un Tonya ilçesinde, coğrafi ve iklimsel koşullar nedeniyle tarım arazileri hem sınırlı hem de zorlu bir yapıya sahiptir. Bu engebeli ve sık sık ulaşılması güç araziler, yerel halkın tarıma olan bağlılığını ve bu arazilerin değerini artırmıştır. Değerli hale gelen bu kısıtlı tarım alanlarında yetiştirilen ürünler, toplum için daha da önemli bir konuma gelmiştir. Bu durum, Doğu Karadeniz bölgesine özgü kültürel dinamiklerle birleşerek, yerel halkın tarım faaliyetlerini birlik ve beraberlik içinde sürdürmesine zemin hazırlamıştır.

Tonya'da tarım yapma süreci, toplumsal dayanışma ve iş birliğini teşvik eden imece geleneği ile iç içe geçmiştir. İmece, birçok kişinin bir araya gelerek tarım gibi emek yoğun işlerde birbirine yardım etmesi ve iş yükünü hafifletmesi anlamına gelir. Bu gelenek, zorlu tarım işlerinin üstesinden gelmek için kritik bir rol oynar. Yerel halk, imece sayesinde tarım işlerini daha etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirme fırsatı bulur. İşin zorluğu arttıkça, imece kültürü daha da güçlenir ve topluluk üyeleri arasında sosyal bağlar kuvvetlenir.

Ayrıca, bu zorlu çalışma süreçleri sırasında geleneksel eğlence aktiviteleri de gelişmiştir. Tarım faaliyetlerinin yoğun olduğu dönemlerde, topluluk üyeleri, zorlukları aşmak ve motivasyonu artırmak amacıyla müzik, dans ve çeşitli kutlamalar düzenler. Bu tür aktiviteler hem çalışma temposunu artırır hem de topluluğun kültürel yaşamına canlılık katar. Böylece, Tonya'da tarım, sadece ekonomik bir faaliyet olmanın ötesinde, toplumsal ve kültürel bir etkinlik haline gelmiş ve yeni kültürel pratiklerin ortaya çıkmasına öncülük etmiştir. Bu kültürel pratikler, zamanla Tonya'nın ve genel olarak Doğu Karadeniz'in kültürel kimliğinin karakteristik bir özelliği haline gelmiştir.

Özellikle tarımsal ritüeller, kültürün somut örneklerinden biridir ve bu ritüeller, toplumların değerlerini, inanç sistemlerini ve sosyal yapılarını yansıtır. Mısır tahılı üzerine odaklanıldığında, bu tahılın ekimi ve hasadı sırasında gerçekleştirilen ritüeller, belirli bir kültürün elementlerini sergiler. Örneğin, birçok toplumda mısır hasadı, bereket ve topluluk birliğini kutlamak için özel ritüellerle taçlandırılır. Bu ritüeller, genellikle müzik, dans ve toplu yemekler gibi etkinliklerle desteklenir ve mısır tahılının toplum içindeki önemini ve ekonomik değerini vurgular.

Bu ritüellerin varlığı, mısır tahılının sadece bir besin kaynağı olmadığını, aynı zamanda bir kültürel simge olarak işlev gördüğünü gösterir. Mısır, toplumların tarım pratiklerinden

sosyal norm ve değerlerine, hatta ekonomik yapılarına kadar birçok yönüyle ilişkilendirilebilir. Kültürün bu özelliği, mısırın sadece tarımsal bir ürün olarak değil, aynı zamanda bir kültürel öğe olarak nasıl algılandığını ve değerlendirildiğini belirler. Böylece mısır tahılı hem gündelik yaşamda hem de özel günlerde toplumsal etkileşimlerin ve kutlamaların bir parçası haline gelir, kültürel kimlik ve toplumsal bağların pekişmesine yardımcı olur.

1.1.3. Mısırın Kültürel Etkileri

Mısır tarımının, tarih boyunca kültürel etkileri insanlığın dokusunu derinlemesine değiştiren bir güç olmuştur. Mısır yetiştiriciliğinin yayılması, sadece ekonomik düzeyde değil, aynı zamanda kültürel arenada da belirgin bir etkiye sahip olmuştur. Mısır, bir tarım ürünü olarak, farklı coğrafyalarda farklı toplumların hayatlarını derinden etkilemiştir. Bu süreç, mısırın yetiştirildiği ve tüketildiği toplumların kendi kültürel normlarını, değerlerini ve yaşam tarzlarını nasıl şekillendirdiğini gözler önüne serer. Mısırın yaygınlaşması, yerel kültürlerin, dillerin ve geleneklerin değişmesi veya dönüşmesiyle sonuçlanmıştır. Bu sadece mısır tarımının yapıldığı toplumları etkilemekle kalmamış, aynı zamanda bu ürünü tanıtan ve yayan kültürlerin kendi kimliklerini de dönüştürmüştür. Mısır tarımının kültürel etkileri, yerel kültürlerin asimile edilmesi, değiştirilmesi veya yeni unsurlar eklenmesiyle sonuçlanmıştır. Örneğin, Amerika kıtasında mısırın yerli halklar tarafından yetiştirilmesi ve tüketilmesi, kültürel bir temel oluşturmuş ve bu kültürel temel, mısırın Avrupa ve diğer kıtalara yayılmasıyla birlikte genişlemiştir (Crosby, 2003, s. 85-87; Mann, 2005, s. 134-136). Bu, dilin, giyim tarzlarının, beslenme alışkanlıklarının ve diğer kültürel unsurların değişmesiyle sonuçlanmıştır. Ayrıca, mısır tarımı kültürel karşılaşmalara da yol açmıştır. Bazen bu karşılaşmalar karşılıklı etkileşim ve kültürel alışverişe yol açarken, bazen de çatışma ve kültürel hegemonya ile sonuçlanmıştır (Weatherford, 1988, s. 45-47). Bu bağlamda, mısır tarımının kültürel etkilerini anlamak, küresel ilişkilerin ve insan toplumunun gelişimini anlamak için önemlidir. Dolayısıyla, mısır tarımının kültüre etkileri karmaşık ve çok yönlüdür ve tarih boyunca insanlığın kültürel çeşitliliği üzerinde derin ve kalıcı bir etki bırakmıştır.

1.1.4. Kültürel Asimilasyon ve Kültürel Kimlik

Mısır tarımıyla tanışan toplumlar, genellikle bu yeni ürünü kendi kültürel kimliklerine dahil etme süreci yaşarlar. Ancak, bazı durumlarda bu süreç, yerel kültürel unsurların mısır tarımıyla harmanlanmasını ve zamanla değişmesini içerir. Bu durumda, yerel gelenekler, değerler ve inançlar zamanla değişebilir veya kaybolabilir (Smith, 1995, s. 102-104).

1.1.5. Dil ve İletişim

Mısır tarımının yayılması, genellikle mısırla ilgili terminolojinin ve bilgilerin yayılmasına yol açar. Bu, yerel dillerde yeni kelimelerin ortaya çıkmasına ve dilin evrim geçirmesine neden olabilir. Ayrıca, dilin düşünce ve kültürel ifade üzerindeki etkisi de büyüktür (Staller et al., 2006, s. 210-212).

1.1.6. Eğitim ve Bilgi Aktarımı

Mısır tarımının yapıldığı toplumlarda eğitim, genellikle bu ürünün tarımı, kullanımı ve faydaları üzerine şekillenir. Yerel eğitim sistemleri, mısır tarımıyla ilgili bilgi ve teknikleri içerecek şekilde değiştirilebilir. Bu, yerel halkın düşünce yapısını ve kültürel algılarını etkileyebilir (Hoagland, 1998, s. 58-60).

1.1.7. Din ve Maneviyat

Mısır tarımı, dini pratikler ve inançlar üzerinde de etkili olabilir. Mısırın kutsal veya sembolik bir anlam taşıdığı toplumlarda, bu tarım ürünü dini ritüellerde ve manevi yaşamda önemli bir rol oynayabilir (Sauer, 1952, s. 112-114).

1.1.8. Sanat, Edebiyat ve Görsel Kültür

Mısır tarımı, yerel sanat, edebiyat ve görsel kültürde de etkisini gösterir. Yerel sanat formları, mısır temalarını benimseyebilir veya mısır tarımının sembollerini yansıtabilir. Bu, yerel sanatçıların ve yazarların eserlerinde görülebilir (Earle, 2012, s. 77-79).

Kültür, bir toplumun değerlerini, inançlarını, yaşam tarzını ve toplumsal ilişkilerini şekillendiren dinamik bir yapıdır. Toplumlar, tarih boyunca kültürel unsurlarını, dil, sanat ve normlar gibi çeşitli bileşenlerle geliştirip zenginleştirirken, bu kültürel birikimler aynı zamanda gelenekler yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılır. Kültürün geniş kapsamlı yapısına

bağlı olarak, gelenekler, bireylerin günlük yaşamlarını ve toplumsal ilişkilerini şekillendiren normlar ve pratikler bütünüdür. Bu bağlamda, kültürel kimliğin yapı taşlarından biri olan gelenekler, kültürden doğan ve onunla beslenen canlı bir miras olarak toplumsal hayatın merkezinde yer alır.

1.2. Gelenek

Gelenek, bir toplumun geçmişten günümüze kadar aktardığı, nesiller boyunca devam eden, toplumsal davranış kalıpları, inançlar, törenler ve değerler bütünüdür. Gelenekler, toplumların kültürel kimliklerinin önemli bir parçasıdır ve sosyal yapının korunmasında büyük rol oynar. Gelenekler, tarih boyunca şekillenmiş ve bir toplumun yaşam biçimini, sosyal ilişkilerini ve dünya görüşünü yansıtan unsurlardır.

Geleneklerin oluşumu ve devamlılığı, belirli bir topluluğun ortak yaşantıları ve deneyimleriyle yakından ilişkilidir. Her toplum, kendi özgün tarihi, coğrafi koşulları, ekonomik durumu ve sosyal yapısı çerçevesinde özgün gelenekler geliştirmiştir. Bu gelenekler, kuşaktan kuşağa aktararak toplumun kolektif hafızasında yer eder. Gelenekler, yalnızca geçmişin bir mirası olarak kalmaz, aynı zamanda günümüzde de toplumsal uyumu ve dayanışmayı pekiştiren, bireylerin aidiyet duygusunu güçlendiren bir işlev görür.

“Gelenekler, sosyal uyum ve dayanışmada, toplum üyeleri arasında ortak bir kimlik ve birlik duygusu oluşturur. Bayramlar, düğünler, cenaze törenleri gibi geleneksel etkinlikler, bireyleri bir araya getirir ve sosyal ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunur” (Kaya, 2016).

Gelenekler, toplum üyeleri arasında ortak bir kimlik ve birlik duygusu oluşturmak için önemli bir araçtır. Bayramlar, düğünler ve cenaze törenleri gibi geleneksel etkinlikler, bireyleri bir araya getirir ve sosyal ilişkilerin güçlenmesine yardımcı olur. Bu etkinlikler, insanlar arasında güçlü bağlar kurar, dayanışma duygusunu pekiştirir ve toplum içinde birlik duygusunu artırır. Ortak değerler ve inançlar etrafında birleşen insanlar, toplumsal uyumu sağlar. Örneğin, bayram kutlamalarında aileler bir araya gelir, dostlar ziyaret edilir ve toplumsal dayanışma güçlenir.

"Gelenekler, eğitim ve sosyalleşmede çocukların ve gençlerin toplumsal normları öğrenmelerinde önemli bir rol oynar. Aile içinde ve toplumsal yaşamda, genç bireyler gelenekler aracılığıyla toplumun değerlerini ve kurallarını öğrenirler" (Bozkurt, 2015).

Çocukların ve gençlerin toplumsal normları öğrenmelerinde ve bu normlara uygun davranışlar geliştirmelerinde önemli bir rol oynar. Aile ve toplumsal yaşamda, genç bireyler gelenekler aracılığıyla toplumun değerlerini, kurallarını ve beklentilerini öğrenirler. Bu süreç, gençlerin sosyalleşmesini sağlar ve topluma uyum sağlamalarına yardımcı olur. Örneğin, düğün gibi geleneksel etkinlikler, gençlerin toplumdaki rollerini ve sorumluluklarını anlamalarına yardımcı olurken, bayram ritüelleri, toplumun ortak değerlerini pekiştirir.

"Kültürel kimlik ve süreklilik, bir toplumun kültürel kimliğinin devamlılığını sağlar. Bir topluluğun kendine özgü gelenekleri, onu diğer topluluklardan ayırır ve kültürel zenginliğini oluşturur" (Demir, 2018).

Bir toplumun kültürel kimliğinin devamlılığını sağlamada kritik bir rol oynar. Bir topluluğun kendine özgü gelenekleri, onu diğer topluluklardan ayırır ve kültürel zenginliğini oluşturur. Gelenekler, toplumun tarihsel deneyimlerini, inançlarını ve yaşam biçimlerini yansıtarak, kültürel kimliğin korunmasına ve geleceğe aktarılmasına katkıda bulunur. Bu sayede, geçmişten gelen değerler ve pratikler, günümüz toplumu tarafından benimsenir ve yaşatılır.

"Gelenekler, dinamik bir yapıya sahiptir ve zaman içinde değişebilir. Modernleşme, globalleşme ve teknolojik gelişmeler, gelenekler üzerinde etkili olabilir. Bu süreçte bazı gelenekler kaybolurken, bazıları yeni biçimler alabilir. Örneğin, iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte geleneksel iletişim yöntemleri değişebilir, ancak bu değişimlerin sonucunda yeni gelenekler ortaya çıkabilir" (Çetin, 2017).

"Gelenek, kültürün bir parçasıdır ve kültürün temel unsurlarından biridir. Kültür, bir toplumun genel yaşam biçimini, sanatını, edebiyatını, inançlarını ve değerlerini kapsar. Gelenekler, bu geniş kültürel yapının sürekliliğini ve toplumun kendini ifade etme biçimini yansıtır. Kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması, geleneklerin yaşatılmasıyla mümkündür" (Yılmaz, 2019).

Gelenekler, toplumların tarihsel ve kültürel zenginliklerini barındıran önemli unsurlardır. Toplumsal uyum, dayanışma, eğitim ve kültürel kimlik gibi pek çok alanda işlevsel olan gelenekler, geçmişten günümüze taşınarak toplumsal yapının korunmasına ve gelişmesine katkıda bulunur. Geleneklerin modernleşme sürecinde de değişim gösterdiği unutulmamalı ve bu değişimlerin toplumsal dinamikler üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulmalıdır.

1.2.1. Geleneklerin Zaman İçindeki Değişim Süreçleri ve Koruma Çabaları

"Gelenekler, bir toplumun kültürel kimliğinin önemli unsurlarıdır. Ancak modernleşme ve küreselleşme gibi dinamikler, bu geleneklerin hızla yok olmasına veya unutulmasına yol açmaktadır. Bu durum, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması sürecini zorlaştırmaktadır." (Kuban, 2000, s. 45)

Gelenekler, toplumların kültürel mirasının önemli bir parçasıdır ve bu mirasın korunması, gelecek nesillere aktarılması açısından büyük önem taşır. Ancak, gelenekler, dinamik ve sürekli değişim halinde olan sosyal yapıların etkisiyle zaman içerisinde dönüşümler geçirebilmektedir. Bu dönüşümler, bazen geleneklerin yok olmasına, bazen de unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda, geleneklerin değişim süreçleri ve bu süreçlere karşı geliştirilen koruma çabaları üzerine derinlemesine bir analiz yapmak gerekmektedir.

1.2.2. Geleneklerin Değişim Dinamikleri

Geleneklerin değişiminde çeşitli faktörler rol oynamaktadır. Modernleşme, teknolojik gelişmeler, küreselleşme, kentleşme ve ekonomik dönüşümler, geleneklerin değişimini hızlandıran başlıca etkenler arasında yer almaktadır. Örneğin, teknolojik ilerlemeler, geleneksel el sanatlarının yerini fabrikasyon ürünlerin almasına neden olabilirken, küreselleşme, yerel kültürel öğelerin evrensel kültür içinde erimesine yol açabilmektedir. Bu tür dinamikler, geleneklerin orijinal formlarında bozulmalara veya tamamen ortadan kalkmalarına neden olabilmektedir.

1.2.3. Koruma Çabaları ve Stratejileri

Geleneklerin korunması ve yaşatılması için çeşitli stratejiler geliştirilmiştir. Bu stratejiler hem yerel hem de ulusal düzeyde politikalarla desteklenmektedir. UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, bu tür koruma çabalarının en bilinen örneklerinden biridir. Bu sözleşme, geleneksel bilgi, el sanatları, ritüeller ve festivaller gibi somut olmayan kültürel miras unsurlarının korunmasını amaçlamaktadır. Ayrıca, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının da geleneklerin korunmasına yönelik projeler geliştirmesi, bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır.

"Unutulmaya yüz tutmuş geleneklerin yaşatılması, yalnızca bu geleneklerin korunması açısından değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın canlı tutulması ve kültürel çeşitliliğin

sürdürülebilirliği açısından da büyük önem taşır. Bu bağlamda, kültürel mirasın korunması stratejileri geliştirilirken, geleneklerin yeniden canlandırılması ve topluma kazandırılması öncelikli hedeflerden biri olmalıdır." (Kuban, 2000, s. 123)

Geleneklerin değişim süreçlerini anlamak ve bu süreçlere müdahale edebilmek, kültürel mirasın korunması açısından kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, geleneklerin yaşatılması için hem akademik çalışmaların hem de uygulamalı projelerin artırılması gerekmektedir. Ayrıca, toplumun tüm kesimlerinin bilinçlendirilmesi ve bu konuda duyarlılık geliştirilmesi, geleneklerin sürdürülebilirliği için vazgeçilmezdir. Kültürel mirasın bir parçası olan geleneklerin korunması, sadece geçmişin değil, aynı zamanda geleceğin de kültürel zenginliğini garanti altına alacaktır.

1.2.4. Mısırın Gelenekler Üzerindeki İzleri: Tarımdan Kültüre, Geçiş Süreçleri ve Etkileri

Mısır tarımının yapıldığı toplumlarda moda, yemek kültürü ve gelenekler genellikle değişir. Mısırın yemeklerde kullanımı, yerel mutfak kültürünü zenginleştirir ve yeni yemek tariflerinin ortaya çıkmasına yol açar. Ayrıca, mısırdan yapılan giyim eşyaları ve diğer ürünler, yerel giyim tarzlarını etkileyebilir (Mann, 2005, s. 154-156).

Mısır tarımının kültürel etkileri, mısırın yaygınlaşmasının yaşandığı toplumların kültürel kimliklerini koruma mücadelesi ve bu yeni ürünü entegre etme süreciyle belirlenir. Mısır tarımı altındaki toplumlar, yerel gelenekleri, değerleri ve inançları korumaya çalışırken, bu yeni tarım ürününü benimsemeye veya kendi kültürel unsurlarını mısır kültürüyle harmanlamaya zorlanabilirler. Bu süreç, yerel kültürel öğelerin değişimine veya kaybına neden olabilir. Mısır tarımı ayrıca dil ve iletişimde de önemli değişikliklere yol açar. Mısırla ilgili yeni terminolojinin yayılması, yerel dillerde yeni kelimelerin ortaya çıkmasına ve dilin evrim geçirmesine neden olabilir. Eğitim de mısır tarımının kültürel etkileri açısından kritiktir. Yerel eğitim sistemleri, mısır tarımıyla ilgili bilgi ve teknikleri içerecek şekilde değiştirilebilir veya mısırın faydaları üzerine şekillendirilebilir. Sanat, edebiyat ve görsel kültür de mısır tarımı altında değişir. Yerel sanat formları, mısır temalarını benimseyebilir veya mısır tarımının sembollerini yansıtabilir. Din ve maneviyat da mısır tarımının etkisi altındadır. Mısırın kutsal veya sembolik bir anlam taşıdığı toplumlarda, bu tarım ürünü dini ritüellerde ve manevi yaşamda önemli bir rol oynayabilir. Moda, yemek kültürü ve gelenekler de mısır tarımının etkisi altında değişir.

Mısırın yemeklerde kullanımı, yerel mutfak kültürünü zenginleştirir ve yeni yemek tariflerinin ortaya çıkmasına yol açar. Bu faktörlerin her biri, mısır tarımının hangi dönemde ve hangi bölgelerde etkili olduğuna, yerel toplumların direnç seviyelerine ve kültürel özelliklerine bağlı olarak farklılık gösterebilir.

“Mısırın dünyaya yayılması ise Amerika kıtasının keşfinden sonra olmuştur. Ülkemize ise ilk olarak 1600 yılında getirildiği belirtilmektedir” (Elçi Kolsarıcı-Geçit, 1987: 53).

Türkiye'de mısırın yetiştirilmeye başlanma tarihi, kesin bir şekilde belirlenmiş bir zaman çerçevesi olmamakla birlikte, mısırın Türkiye'ye gelişi ve yetiştirilmeye başlanması tarihi, tarihsel kaynaklarda bazı göstergelerle ortaya konmuştur.

Mısırın Anadolu'ya gelişi, muhtemelen Osmanlı İmparatorluğu dönemine dayanır. Bazı kaynaklar, 16. yüzyılın sonlarında veya 17. yüzyılın başlarında mısırın Türkiye'ye tanıtıldığını ve burada yetiştirilmeye başlandığını göstermektedir. Osmanlılar döneminde tarım alanında yapılan reformlar ve ticari ilişkilerin artmasıyla birlikte, yeni bitki ve ürünlerin ülkeye girişi de hızlanmıştır (Elçi Kolsarıcı-Geçit, 1987: 53).

Mısırın Türkiye'de tarımının yaygınlaşması ve önem kazanması daha sonraki dönemlere, özellikle 18. yüzyılın ortalarından itibaren olmuş olabilir. Osmanlı İmparatorluğu'nun farklı bölgelerinde, özellikle verimli topraklarda ve iklim koşullarının uygun olduğu bölgelerde mısır tarımı gelişmiştir.

Bu nedenle, Türkiye'de mısırın kesin olarak ne zaman yetiştirilmeye başlandığına dair kesin bir tarih vermek zor olabilir. Ancak, Osmanlı dönemi ve sonrasında mısırın tarımının giderek yaygınlaştığı ve önemli bir ürün haline geldiği bilinmektedir.

Görsel 2: Ülkemizde Kullanılan Mısır Tipi

Kaynak: Hayrat İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Carraretto (2009:95) Mısırın Avrupa’da uzun yıllar boyunca Türk Buğdayı olarak adlandırıldığını, İngiltere’de ise Türk Mısırı olarak bilindiğini ifade etmektedir.

Alman ve Fransız botanikçiler Frumentum Turcicum Asiaticum, İtalyanlar, Grano Turco (Türk Buğdayı) olarak ifade ederler. Gerçekte mısırın kaynağı Osmanlı ya da Türkler değildi. Hatta yayılış yolu itibarıyla düşünüldüğünde önce Avrupa’ya daha sonra Akdeniz üzerinden Osmanlıya gelmiş olması daha muhtemeldir. (Boran, 2019:10).

Mısırın köken tartışmalarını zorlaştıran hususlardan birisi de darı ile karıştırılmasıdır. Hem köken hem de şekil olarak benzerliği sebebiyle bu iki bitki gerek adlandırma gerekse yayılış yolu olarak birbirine karıştırılmış ve yerine kullanılmıştır. Darı, buğdaygiller familyasına ait bir yıllık otsu bitki ve bu bitkinin besin maddesi olarak kullanılan tanesidir (Büyük Ansiklopedi, 1997:1282).

Dolayısıyla Mısır, aslen Osmanlı ya da Türklerle ilişkilendirilemeyen bir bitkidir. Avrupa’da uzun süre 'Türk Buğdayı' veya 'Türk Mısırı' olarak adlandırılmıştır. Ancak mısırın gerçek kökeni, önce Avrupa’ya ardından Akdeniz üzerinden Osmanlı’ya ulaşmış olabilir. Mısırın kökeniyle ilgili karmaşa, darı ile karıştırılmasından kaynaklanmıştır. Darı, buğdaygiller familyasından farklı bir bitkidir ve onun taneleri de farklı bir besin maddesidir.

Giresun'un Görele ilçesinde mısır, “darı” olarak bilinmekte ve kullanılmaktadır. Araştırmacı yazar Hayrettin Günay'da mısır imcesini, “darı imecisi” olarak kullanmakta, yazdığı kitaplarda “kültür-darı-horon” bağlamı üzerine görüşler ve betimlemeler yapmaktadır. Osmanlının 17. Yüzyılda tanıştığı mısır tahılı, Karadeniz bölgesinde 19. Yüzyılda ekilip biçilmeye başlanmıştır. Mısırdan önce darı (buğday) ekildiği için bazı bölgelerde halen daha darı adı kullanılmaktadır. Bölgede mısıra halk arasında “lazut”, “kodoş” adları da verilmektedir.

Doğu Karadeniz bölgesi, kendine has coğrafi yapısı ve zengin kültürel dokusuyla bilinir. Bu coğrafyanın tarımsal üretimi uzun yıllardan beri farklılık göstermiş ve geçmişten günümüze dek çeşitli bitki türleriyle şekillenmiştir. Bu anlamda, Doğu Karadeniz'in kendi özünde olmayan ancak sonradan tanıştığı mısır bitkisi, bölgenin yaşamına ve kültürüne önemli bir katkıda bulunmuştur. Mısır bitkisi, ilk olarak yabancı bir ürün olarak bu topraklara gelmiş ancak zamanla halkın günlük yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Mısır, bölgenin yaşantısına pek çok şekilde etki etmiştir. Öncelikle dilde, günlük konuşmaların yanı sıra atasözleri, deyimler ve halk şarkılarında mısırın yeri büyüktür. Mutfak kültüründe mısır, farklı yemeklerin ve unlu mamüllerin hazırlanmasında temel bir malzeme olmuştur. Ekonomik anlamda, mısır tarımı bölge halkının geçim kaynaklarından biri haline gelmiştir. Mısırın varlığı aynı zamanda bölge folklorunda, türkülerde ve oyunlarda da kendine yer bulmuştur.

Bu bitkinin önemli oluşu, yaşamın her alanında kendini hissettirirken, bölge halkının günlük hayatının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Mısır, zamanla Doğu Karadeniz'in kültürel kimliğine özgü bir unsura dönüşmüş ve geçmişin, bugünün ve geleceğin anlatıldığı bir sembol haline gelmiştir. Bu şekilde, mısır bitkisi Doğu Karadeniz'in hayatına öylesine entegre olmuş ve dokusunu o kadar güçlendirmiştir ki, artık bu coğrafya ile özdeşleşmiş bir unsur olarak kabul edilmiş ve bölgenin yaşam ritüellerinde kendine yer bulmuştur. Mısırın kültürel ve ekonomik etkileri, bu bitkinin bölgesel yaşam biçimlerini ve geleneksel uygulamaları nasıl dönüştürdüğünü gösterirken, mısır tarımının yerel sosyal yapılar üzerindeki etkileri, özellikle imece uygulamaları açısından da önemli bir dönüşüm sürecini beraberinde getirmiştir.

1.3. Ritüel

İnsanlar, geleneksel normlar, aile ve akraba ilişkileri ile dini ve kültürel inançlarını kalıcı hale getirmek ve sürekliliğini sağlamak amacıyla çeşitli eylemlerde bulunurlar. Bu eylemler, bireylerin sosyal aidiyet duygusunu geliştirerek, toplumsal kimliklerini oluşturmalarına katkıda bulunur. Dolayısıyla, insanlar bireysel veya toplumsal düzeyde bu aidiyet hissini pekiştirmek için ortak bir düzen kurma çabasına girerler. Bu ortak düzen, toplumların oluşturduğu kültürel sembollerle desteklenir. Kültürel semboller, ortak bir bilince dayanması ve kuşaktan kuşağa aktarılabilen bir araç olması nedeniyle büyük öneme sahiptir.

Kültürel bağın oluşması, bireyleri toplumsal sistem içinde var eder ve bu sistemin bir parçası olma gayreti, insanın sosyal yapıya uyum sağlama çabasıyla şekillenir. Kültürel semboller, toplumsal hafızanın taşıyıcıları olarak, geçmiş ile gelecek arasında köprü kurar ve bireylerin kendilerini daha geniş bir topluluğun parçası olarak hissetmelerini sağlar. Böylelikle, toplumsal düzenin sürekliliği ve kültürel kimliğin korunması mümkün hale gelir. İnsanların bu sürece aktif katılımı, kültürel mirasın yaşatılması ve yenilenmesi açısından kritik öneme sahiptir (Kudal, 2022:8).

Bu bağlamda, bireylerin kültürel ve dini inançlarını sürdürme ve toplumsal aidiyetlerini güçlendirme yönündeki çabaları, yalnızca kişisel kimliklerini pekiştirmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal uyum ve dayanışmanın temellerini de sağlamlaştırır. Kültürel sembollerin ve ritüellerin sürekliliği, toplumsal normların ve değerlerin yeni nesillere aktarılmasında etkin bir rol oynar. Böylece, kültürel devamlılık ve toplumsal bütünleşme sağlanmış olur.

"Ritüel" kavramı, insan topluluklarının ortak bir amacı yerine getirmek, toplumsal düzeni sürdürmek veya dini ve kültürel inançlarını ifade etmek amacıyla gelişen tekrar eden davranışlara dayanır. Ritüellerin oluşumunda, bireylerin ve toplulukların belirli bir düzeni, sembolizmi ve tekrarı benimsemeleri önemlidir. Bu ritüeller, kültürel sembollerle iç içe geçer ve ortak bir bilinci yaratmada önemli bir rol oynar. Örneğin, dini ritüeller, bireylerin inançlarını yaşam biçimleriyle entegre etmelerine yardımcı olur. Aile içi ritüeller, aile bağlarını güçlendirmek ve nesiller arasında kültürel değerleri aktarmak adına stratejik bir rol üstlenir. Toplumsal olarak paylaşılan ritüeller, ortak bir kimlik oluşturarak insanları bir araya getirir.

Etimolojik olarak incelendiğinde” rit” (Lat. ritus, Ğng. ve Fr. rite), kelimesinin “ri” kökünden türediğı ve “rhyme” (kafiye), “rhythm” (ritim), “river” (ırmak) gibi kelimelerle akraba olduğı ileri sürölmektedir. Başka bir görüşe göre ise kelime; Latince “rota”, Sanskritçe “rita”, Proto-Hind Avrupa dillerinde “rot” (yol, düzen) fiil köküne kadar çıkar ve “izlenecek yol” ya da “düzen” anlamlarına gelir (Demirci 2013: 49). Ritüel kavramının etimolojik katmanlarında düzenli olarak akan, tekrarlılık gösteren, kuralları bulunan, anlaşma, uyumluluk ve düzen özelliklerini vurgulayan anlam referanslarına sahip olduğı görölmektedir (Terrin 2007: 3934). Başka bir ifade ile Siegfried Frederick Nadel (1954: 99), ritüel kavramını şu şekilde ifade eder “Ritüel dediğimizde aklımıza gelen şey, amaca uygunluk açısından düzenlenmiş ve uzlaşımsal katılıkla olan apaçık bir düzene sahip her türlü eylemdir. Her tür davranış, belirli bir tarzda tekrarlanabilir bir biçime sokulduğunda, bu anlamda bir ritüel hâline dönüşüyor demektir”. Yazar, ritüellerin uzlaşımsal katılık içerdığını ve belli bir düzenin varlığını vurgulamıştır. Ayrıca, her türlü davranışın belirli bir şekilde tekrarlandığında ritüel haline geldiğini belirtmiştir. Bu bağlamda, ritüellerin düzenli, tekrarlanabilir ve amaç odaklı eylemler olduğı vurgulanmıştır.

Bu yaklaşımların yanında ritüel kavramını tek bir açıdan ele almak mümkün değildir. Başka bir yaklaşıma göre dansın ve dramının etkileşimli performansları olarak görölen ritüeller, iletişimi amaçlayan sosyal etkinlik olarak kabul edilir ve anlam, bir dizi sembolle bedenî şekil verilerek aktarılır. Bu bakış açısına göre yapılan tanımların en karakteristik örneğini veren Roy A. Rappaport (2003: 396) ritüeli “yazıya geçmemiş hiç değişmeyen ifadelerin ve belirli şekildeki hareketlerin kesin sıralarla oyuncular tarafından ortaya konulması olarak tanımlar. Temsil ortaya konulan uygulamanın bir görünüşüdür; eğer gösteri yoksa ritüel de yoktur.

Ritüel genellikle dinî pratikle veya dinî esaslarla birleştirilmiş olsa bile asıl konusu veya malzemesi din değildir ve ritüel kavramının tarifini kuvvetlendiren olaylar dinî münasebetlerin dışında oluşur. Ritüel sadece dinî alandaki uygulamaları değil, tüm sabitleştirilmiş gösterileri/temsilleri tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Bu nedenle Rappaport (1997: 107) ritüeli bir drama (canlandırma), bir gösteri ve söze dayalı bir iletişim yolu olarak algılar. Bu bağlamda ritüeller sosyal etkileşimi düzenleyen, tekrarlanan ve basitleştirilmiş iletişim araçları olduğudur. Bu tür ritüeller, katılımcıların semboller, sözcükler, jest ve mimikler aracılığıyla bir araya gelmelerini ve kolektif bütünleşme sağlamalarını hedefler. Ritüeller aynı zamanda duygusal bağları tetikleyerek

katılımcıları birbirine bağlar, onların birlikte güçlü bir bağ oluşturmalarına olanak tanır. Bu nedenle, ritüeller sosyal etkileşimde önemli bir işlev görür ve davranışın iletişimsel ve ifade edici yönlerini içeren ayrıcalıklı bir sosyal eylem olarak değerlendirilebilir. Ritüel kavramı, bireylerin ve toplulukların kültürel ve sosyal kimliklerini pekiştirmekte önemli bir rol oynar.

Toplulukların bir arada hareket etme, yardımlaşma ve ortak değerleri yaşatma süreçleri yalnızca ritüellerle sınırlı değildir. Ritüellerin içerdiği bu dayanışma ruhu, toplulukların pratik yaşamlarında da somutlaşır. Özellikle, karşılıklı yardımlaşma ve iş birliği gerektiren imece gibi geleneksel uygulamalar, bu kolektif bilincin güçlü bir yansımasıdır. Ritüellerin düzen ve tekrara dayalı yapısıyla benzerlikler taşıyan imece, toplumsal dayanışmanın ve iş birliğinin somut bir örneği olarak, toplulukları bir araya getirir.

1.4. İmece

İnsanoğlu hayatını sürdürebilmek için içinde yaşadığı coğrafyanın kendisine sunduğu imkânları kullanarak, hayat tarzını ve kültürünü şekillendirmiştir. (Yücel ve Baki, 2020:156).

“Kültür insanların yaşamları boyunca edindikleri değerler tutumlar alışkanlıklar bütünü olarak tanımlanabilir. Kültür toplumun değerlerini bir araya getirir ve yorumlar. Böylece insanlar neyin bilinip uygulanmaya değer olduğunu, sosyal ve bireysel yaşamın anlam ve amacını öğrenirler. Ayrıca, kültür, sosyal dayanışma için temel oluşturur. Değer verilen ortak hedefler için birlikte hareket etme duygusu yaratır. Kişiler arasında sadakat yaratır. Kültürün çözülmesi ise sosyal dayanışma ve iş birliğinde zayıflamaya neden olur (Fichter,2012:159-160).”

İnsanlığın evriminde, küçük toplumlarda başlayan ve daha sonra uluslararası düzeye yayılan beşeri değerlerin temelini oluşturan tutumlar ve davranışlar, insanların kolektif bir yapı içinde gelişimine katkıda bulunmuştur. Bireyler, yoğun iş temposu içerisinde olmalarına rağmen sosyal yaşamın ayrılmaz bir parçası olmak ve çözüm süreçlerine aktif katılım sağlamak istemektedirler. Sorunların çözümüne yönelik çabalarını, ait oldukları sosyal gruplarla birlikte tasarlayarak, ortak bir akıl ve çözüm yolu üretmeye çalışırlar.

Toplumların değişimi, bireylerin vatandaşlık haklarını ve toplumlarındaki kader birliğini yeniden tanımlayarak iş bölümü ve toplumsal ilişkileri de etkilemektedir. Bu değişim, toplumsal düzenin ve dayanışmanın yapı taşlarını oluştururken, iş birliği ve farklı rollerin paylaşılmasını temel alır. Toplumsal yapılar içinde iş bölümü ve dayanışma, bir toplumun

işleyebilmesi için kritik öneme sahiptir; çünkü bu unsurlar, farklı bireylerin yeteneklerini ve kaynaklarını bir araya getirerek toplumsal sorunları daha etkin bir şekilde çözmeye yönlendirirler. Bu süreç, toplumun refahı ve sürdürülebilirliği açısından hayati önem taşır.

Dayanışma farklı toplum tiplerinde farklı şekiller almaktadır. Durkheim'e (2006) iki tür dayanışma vardır: mekanik dayanışma; insanların küçük gruplar olarak bir arada yaşadığı, yaşam alanında insanların birbirlerini tanıdığı, yüz yüze ilişkiler kurduğu, ortak geçmişi paylaştığı, değişimin çok yavaş gerçekleştiği topluluklarda öne çıkan dayanışma türüdür. Mekanik dayanışmanın etkin olduğu toplumlarda bireyler, birbirinden çok farklılaşmamıştır. Toplumdaki bireylerin sahip oldukları değerler, inançlar benzer hatta aynıdır. Bireyler farklılaşmadığı için bu tipteki toplumsal yapılar kendi içinde tutarlıdır (Aron, 2010). Bahse geçen toplumlarda bireysel eylem kolektif kimliğe bürünmek ve genellikle kolektif bilinç egemen hale gelmektedir (Swingewood, 1998; Aron, 2010).

Görsel 3: Karadeniz Bölgesinde Yardımlaşma: İmece, Andisalay, Irgatlık

Kaynak: Özhan Öztürk arşivi 2017.

Organik dayanışma; sanayileşme süreci geleneksel toplumsal yapıları derinden etkilemektedir. Tarımsal yapılar çözülmeye başlamış, yeni yaşam merkezleri olarak

kentler ön plana çıkmıştır. Yüz binlerce insanın bir arada yaşadığı kentlerde benzeşmenin yerini çeşitlilik ve farklılık almıştır. Dolayısıyla mekanik dayanışma vasfını yitirmiş ve “iş bölümüne” dayanan organik dayanışma açığa çıkmıştır (Zencirkıran, 2015). Dolayısıyla organik dayanışma kapitalistleşmiş toplumlarda görülmektedir. Bu toplumlarda bireyler farklılaşmıştır (Swingewood, 1998; Aron, 2000). Eskiden karşılıklı olarak konuşmayla ve anlayışla kazanılan ortak değerler de kaybolmaya yüz tutmaktadır. Bireyler mutlu olmak için Para kazanmaya zorlandıkça, aile ve çevrelerine zaman ayırmamaktadır. İnsani bağlılıklar dahil olmak üzere her şey tüketilecek bir meta haline gelmektedir (Öztürk, 2013:102).

Toplum dayanışma şekilleri çeşitli aşamalara göre farklılık göstermektedir. Köyden şehre göç, yeni toplumsal ve ekonomik şartlar ortaya çıktıkça dayanışma ve yardımlaşma yeni boyutlar kazanmaktadır. İnsanların tek başlarına yenediklerini kimi güçlükleri yenmek için iş birliği yapma yoluna gittikleri, böylece ekonomik açıdan yarar sağlamaktadır (Öztürk, 2013).

Görsel 4: Karadeniz'de İmece Örneği

Kaynak: İnan Kalyoncu Doğan Haber Ajansı 2020

Dayanışma kavramı özellikle bu bağlamda çok anlamlıdır çünkü toplumu bir arada tutan kültürel bağlar ve işbirliği zayıfladıkça, bir arada yaşam da zorlaşmaktadır (Yücel ve Baki, 2020:156).

Coğrafyayı kader bilen Anadolu insanının kültür birikiminin şekil verdiği üretim tarzı, özellikle kırsalda bazı işlerin yalnız başına yapılamayacağını anlayarak, bir takım arayışlara başlamış, bu arayışlar neticesinde temeli yazılı olmadan iş görme kültürünün oluşturduğu “imece” geliştirilmiştir.

İmece, yazılı olmayan hukuka dayalı, herkes tarafından kabul gören bir dayanışma biçimidir.

“Türk kültüründe toplumsal yardımlaşma ve dayanışmanın en güzel örneklerinden biri imece geleneğidir. Bu gelenek geçmişten günümüze uzanan kültürel bir mirastır. Bu mirası milletimiz Orta Asya steplerinden Anadolu yaylasına, orandan da Balkanlara uzanan tarihsel yolculuğunda muhafaza etmesini bilmiştir. Kültürel benliğimizde önemli bir yere sahip olan imece geleneği bugüne dek toplumumuzun yardımlaşmasında önemli ve biricik değerlerden olmuştur (Karabatak, 2018:18).”

Bu küçük yaşam alanları, Türk toplumunun dayanışma, iş birliği ve toplumsal ilişkilerine ışık tutar. Kırsal bölgeler, Türk coğrafyasının temelini oluşturur ve burada devletin gücünün yeterince ulaşamadığı durumlarda imece kültürü belirgin bir şekilde kendini gösterir.

İmece kültürü, kırsal yaşamın önemli bir parçası olup, genellikle zorlama olmadan ve hiyerarşik bir sıralama içermeksizin, ihtiyaç duyulan herkesin gönüllü yardımlaşması ve dayanışmasıyla ortaya çıkar. Bu kültür, işlerin gönüllülük esasıyla ve elbirliğiyle gerçekleştirilmesi anlamına gelirken, köy hayatının vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir.

İmece, özellikle kırsal alanlarda yaygın bir uygulama olmakla birlikte, şehre göç etmiş olanlar arasında da gerektiğinde şartların müsait olduğu ölçüde yaşatılmaktadır. Şehirlerde de aynı gönüllülük esasıyla iş birliği içinde çalışma ve yardımlaşma duygusu, kırsal alanlardaki imece geleneğinin bir uzantısı olarak varlığını sürdürmektedir. Bu, Türk toplumunun sosyal dayanışma ve iş birliği kültürünü sadece kırsal alanda değil, şehir hayatında da yaşatma ve devam ettirme konusundaki isteğini ve yeteneğini yansıtmaktadır.

“Türk milleti, diğer toplumların aksine bugüne kadar toplumlar arası statü farkı hiç göz etmemiştir. Herkes eşit haklara sahip olarak, hiç kimse bulunduğu konumdan dolayı bir diğerine farklı muamelede bulunmamıştır. Türk milletinin sahip olduğu bu özellikler, islam kültürüyle birlikte daha kuvvetli hale gelerek, Türk İslam

medeniyetini oluşturmuştur. Bu medeniyetin olmazsa olmazlarından biri de yardımlaşma ve dayanışma duygusudur (Karabatak, 2018).”

İmece sadece Türkçede olan, başka hiçbir dilde karşılığı bulunmayan, Anadolu kültürünün dünya literatürüne armağan ettiği bir sözcüktür (Alper, 2017).

Genellikle kırsal kesimlerde toplumun ortak gereksinimlerini elbirliğiyle ve belirli bir çalışma düzeni içinde sırayla karşılanmasına İmece denilmektedir. Sözlük anlamı olarak imece; “kırsal topluluklarda köyün zorunlu ve isteğe bağlı işlerinin köylülerce eşit şartlarda emek birliğiyle gerçekleştirilmesi”, “birçok kimsenin toplanıp el birliğiyle bir kişinin veya bir topluluğun işini görmesi ve böylece işlerin sıra ile bitirilmesi” ifadeleri ile tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr>). Erişim Tarihi: 21/05/2024

Divan Lugati’t Türk’t e imece kültürü ve dayanışmanın eski zamanlarda bile Türkler için önemli olduğunu belirtilmektedir. rnek vermek gerekirse “Yalns kaz tmes” deyişinde “yalnız kaz tmez” denilmektedir. Bu düşünce, birlikte hareket etmenin gücünü de işaret etmektedir. (Aydemir, 2015).

Türklerin tarihsel olarak üretim süreci ve karar alma mekanizmalarında dayanışma temeline önem verdiğini bilmekteyiz. Nereye giderseniz gidin bu alışkanlık farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır (Akkaya ve Uzman, 2010).

İnsan, yaşadığı coğrafyanın imknlarını kullanarak hayatını sürdürürken, kültürel değerlerini oluşturur. Kültür, toplumun değerlerini, tutumlarını ve alışkanlıklarını barındıran kompleks bir yapıdır. Bu değerler, bireylere yaşamın anlamını ve toplumsal dayanışmanın önemini ğretir. Toplumun bir arada yaşayabilmesi, güçlü kültürel bağlar ve iş birliğiyle mümkün olur.

İnsanlığın gelişimi, kültürel davranış ve tutumların belirleyici olduğunu gösterir. Bireyler, iş yaşamının yanı sıra sosyal hayata katılarak ve problemlere çözüm üreterek topluma katkıda bulunmak isterler. Toplumların evrimi, bireyler arası ilişkileri, iş bölümünü ve toplumsal düzeni etkiler. Dayanışma, toplumsal birlikteliği ve iş birliğini sağlamak adına kritik bir öneme sahiptir.

Türk kültüründe, imece geleneği toplumsal yardımlaşmanın güzel bir örneğini sunar. Bu geleneğin kültürel olarak aktarılması, toplum içindeki yardımlaşma anlayışını pekiştirir. İmece, özellikle kırsal bölgelerde gönüllülük esasıyla birlikte işlerin birlikte yapılmasıdır. Bu kültür, Türk İşlam medeniyetinin dayanışma ve yardımlaşma ruhunu ne çıkarır.

Türk toplumu, statü farklarını gözetmeksizin eşitlikçi bir yaklaşım benimser. Bu nitelikler, Türk İslam medeniyetinin dayanışma ve yardımlaşma kültürünü güçlendirir. İmece terimi, Türkçe'nin özgün bir ifadesidir ve Anadolu kültürünün dünya çapında tanıttığı bir kavramdır. Herkesin isteğiyle eşit bir şekilde katılıp ortak çalıştığı bu kültür, toplumsal dayanışmanın önemli bir örneğini sergiler.

Doğu Karadeniz bölgesinin coğrafi koşulları teknik tarım araçlarının kullanılmasına imkân vermemekte, buna bağlı olarak da insan gücüne duyulan ihtiyaçtan dolayı imece kültürü yoğun olarak görülmektedir. Herkes tarafından kabul gören bir dayanışma örneği olan imecenin yörede eğlenceye çevrildiği oldukça sık görülmektedir.

Doğu Karadeniz bölgesinde halen günümüzde zirai ve yaşamsal ihtiyaçlar imece usulü ile halledilmeye devam etmektedir. Yöre insanı birçok imecede kendine has ritüeller üretmişler ve bunlara kültürlerinde önemli yer vermişlerdir.

İmece, toplumsal dayanışma ve ortak çalışma anlayışını yansıtırken, bu ortak eylemler sıklıkla çeşitli oyunlarla desteklenir; çünkü oyunlar, imecenin eğlenceli ve ritüelize edilmiş formları olarak, toplumsal ilişkileri pekiştiren ve kültürel değerleri aktaran bir araç işlevi görür.

1.5. Oyun

Oyun kavramı, çeşitli akademisyenler tarafından kültürel, toplumsal ve bireysel düzeylerde ele alınmıştır. Johan Huizinga, oyunları “kültürel ve toplumsal normların ötesinde bir alan” olarak tanımlar ve bu alanın hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli bir işlev gördüğünü belirtir. Huizinga, oyunun “kültürel yaşantının bir parçası” olduğunu ve bu bağlamda “toplumsal normların ve kültürel değerlerin yeniden üretildiği bir alan” olarak işlev gördüğünü ifade eder (Huizinga, 1955, s. 13). Huizinga'ya göre, oyun “bir toplumun kültürel değerlerinin somut bir ifadesi”dir ve bu oyunlar, toplumsal etkileşimlerin bir parçası olarak değerlendirilir (Huizinga, 1955, s. 15). Huizinga, Homo Ludens adlı eserinde oyunun kültürden sanata, özgürlükten hukuka kadar birçok alandaki temel rolünü ele almış ve bu bağlamda şu görüşlere yer vermiştir:

Oyun ve Kültür: Huizinga, "Oyun, kültürden önce gelir; kültür, bir oyun sahası üzerinde gelişir ve oyun, bu sahayı hem yaratır hem de sürdürür" (Huizinga, 1955, s. 1) diyerek oyunun kültürden daha temel bir unsur olduğunu vurgular.

Oyun ve Özgürlük: Huizinga, "Oyun, her şeyden önce bir özgürlük eylemidir. Oyun, oyuncu tarafından zorunlu değil, özgürce seçilen bir faaliyettir" (Huizinga, 1955, s. 8) şeklinde oyunun gönüllülük esasına dayandığını belirtir.

Oyun ve Hukuk: Huizinga, oyunun hukukla ilişkisini "Hukuk, ilk başta bir oyun olarak doğmuştur; hukuk, tıpkı oyun gibi bir kurallar bütünü içinde cereyan eder ve bu kurallar dahilinde anlaşmazlıklar çözümlenir" (Huizinga, 1955, s. 90) şeklinde ifade eder.

Oyun ve Yarışma: "Oyun, aynı zamanda bir yarışma veya mücadele içerir; bu mücadele, çoğu zaman belirli bir ödül ya da onur için yapılır" (Huizinga, 1955, s. 29) diyerek oyunun rekabet boyutunu vurgular.

Oyun ve Sanat: "Sanat, özü itibarıyla bir oyundur; sanatçı, eserini yaratırken oyunun kurallarına göre hareket eder ve bu kurallar dahilinde yaratıcılığını ifade eder" (Huizinga, 1955, s. 159) diyerek oyunun sanatta nasıl tezahür ettiğini açıklar.

Metin And, 'Oyun ve Bügü' adlı eserinde oyunun çeşitli boyutlarını ele alarak, onun ritüel kökenine, sembolik anlamına, sosyal iletişimdeki rolüne, eğitimdeki değerine ve zamansal boyutuna dikkat çekmiştir. Bu bağlamda And, oyunun eski toplumlar da dini ritüellerin bir parçası olarak ortaya çıkmasından, sembollerle yüklü bir faaliyet olmasına, sosyal iletişim aracı olarak işlev görmesine ve zamansız bir etkinlik olarak algılanmasına kadar geniş bir perspektif sunmaktadır.

Oyun ve Ritüel: And, "Oyun, birçok eski toplumda dini ritüellerin bir parçası olarak ortaya çıkmıştır; bu ritüellerde oyun, tanrılara adanmış bir eylem olarak gerçekleştirilmiştir" (And, 1974, s. 27) diyerek oyunun ritüel kökenine dikkat çeker.

Oyun ve Sembolizm: "Oyun, sembollerle yüklü bir faaliyettir; bu semboller, oyunun katılımcıları arasında ortak bir anlam dünyası oluşturur" (And, 1974, s. 38) şeklinde oyunun sembolik anlamını vurgular.

Oyun ve Sosyal İletişim: "Oyun, bireyler arasında bir sosyal iletişim aracı olarak işlev görür; bu iletişim, sadece sözel değil, aynı zamanda bedensel ve duygusal bir paylaşım içerir" (And, 1974, s. 45) diyerek oyunun sosyal boyutunu ele alır.

Oyun ve Eğitim: And, "Oyun, eğitimin bir parçası olarak da kullanılabilir; çocuklar, oyun aracılığıyla hem fiziksel hem de zihinsel becerilerini geliştirir" (And, 1974, s. 63) şeklinde oyunun eğitimsel değerine dikkat çeker.

Oyun ve Zaman: "Oyun, zamansız bir faaliyettir; oyunun içinde zamanın akışı durur ve katılımcılar, sadece o anın içinde yaşarlar" (And, 1974, s. 79) diyerek oyunun zamansal boyutunu tartışır.

Metin And, 'Köylü Dansları' kitabında, köylü danslarının toplumsal işlevini, mevsimsel ritüellerle olan bağı, kimlik oluşturmadaki rolünü, topluluk içindeki katılımı teşvik edici yapısını ve toplumsal dayanışmayı pekiştirici özelliğini şu şekilde ele almıştır:

Oyun ve Toplum: And, "Köylü dansları, köy toplumunun bir aynasıdır; bu danslar, köyün sosyal yapısını, toplumsal ilişkilerini ve değerlerini yansıtır" (And, 1968, s. 10) diyerek köylü danslarının toplumsal işlevini açıklar.

Oyun ve Mevsimsel Ritüeller: "Köylü dansları, çoğunlukla mevsimsel ritüellere bağlı olarak gerçekleştirilir; bu ritüeller, doğanın döngüsünü ve tarımsal faaliyetlerin önemini kutlar" (And, 1968, s. 22) şeklinde oyunun mevsimsel bağlamını ele alır.

Oyun ve Kimlik: "Köylü dansları, topluluğun kimliğini pekiştiren bir faaliyettir; bu danslar, köy halkının geçmişle olan bağı ve kültürel kimliğini korur" (And, 1968, s. 35) diyerek oyunun kimlik oluşturmadaki rolünü vurgular.

Oyun ve Katılım: And, "Köylü dansları, yalnızca izlenmek için değil, katılmak için yapılır; bu danslar, topluluğun her bireyinin aktif katılımını gerektirir" (And, 1968, s. 48) şeklinde oyunun katılım boyutunu tartışır.

Oyun ve Toplumsal Dayanışma: "Bu danslar, topluluğun dayanışmasını pekiştiren önemli bir sosyal etkinliktir; köylü dansları, topluluğun bir araya gelmesini ve birlikte hareket etmesini sağlar" (And, 1968, s. 59) diyerek oyunun toplumsal dayanışmaya katkısını açıklar.

Oyun kavramı hem bireysel hem de toplumsal düzeyde derin bir anlam ve işlev taşır. Johan Huizinga ve Metin And gibi akademisyenlerin oyun üzerine yaptıkları çalışmalar, oyunun kültürel, ritüel, sembolik ve toplumsal boyutlarına ışık tutar. Huizinga, oyunu kültürel yaşantının temel bir parçası olarak değerlendirir ve onu, toplumsal normların ötesinde bir alan olarak tanımlar. Bu bağlamda, oyunlar hem bireysel özgürlüğü simgeler hem de toplumsal etkileşimlerin ve kültürel değerlerin yeniden üretildiği bir alan olarak işlev görür. Huizinga'nın görüşleri, oyunun topluluk içinde bir yarışma ve mücadele unsuru taşıdığını, ancak aynı zamanda kültürel ve sosyal bir bağlamda, özgürce icra edilen bir faaliyet olduğunu ortaya koyar. And ise oyunun ritüel kökenine, sembolik

anlamına, sosyal iletişimdeki rolüne ve toplumsal dayanışmayı pekiştirici işlevine dikkat çeker.

Bu perspektifler doğrultusunda, oyun kavramının mısır imecelerine nasıl sirayet ettiğini tartışabiliriz. Mısır imeceleri, köy toplumlarının dayanışma ve ortak çalışma kültürünün bir parçasıdır ve bu imeceler, aynı zamanda bir tür ritüel ve sembolik bir oyun olarak da değerlendirilebilir. Tıpkı Huizinga'nın belirttiği gibi, imece sırasında gerçekleştirilen etkinlikler, toplumun kültürel değerlerinin somut bir ifadesidir. Bu etkinlikler, sadece mısır toplamakla sınırlı kalmaz; aynı zamanda topluluğun bir araya gelmesini, sosyal bağların güçlenmesini ve kültürel mirasın aktarılmasını sağlar. Bu süreçte oyunlar, imecenin bir parçası haline gelir; şarkılar, danslar ve diğer ritüeller, işin monotonluğunu kırar ve imeceyi bir şenlik havasına büründürür.

Metin And'ın köylü dansları üzerine yaptığı çalışmalar, mısır imecelerinin de topluluk kimliğini pekiştiren ve dayanışmayı artıran bir rol oynadığını ortaya koyar. İmece sırasında yapılan danslar ve şarkılar hem bireylerin katılımını teşvik eder hem de topluluğun birliğini güçlendirir. Bu anlamda, mısır imeceleri, bir topluluk etkinliği olmanın ötesinde, bir oyun alanı yaratır; bu alanda bireyler hem fiziksel hem de duygusal bir paylaşımda bulunur, toplumsal dayanışmayı pekiştirir ve kültürel kimliklerini yeniden üretir.

Oyun kavramı mısır imecelerine, ritüel ve sembolik bir etkinlik olarak sirayet etmiştir. Mısır imeceleri, oyun aracılığıyla topluluğun birliğini güçlendiren, kültürel değerleri yeniden üreten ve toplumsal dayanışmayı pekiştiren bir faaliyete dönüşür. Bu bağlamda, oyun ve imece, köy toplumlarının kültürel dokusunda iç içe geçmiş unsurlar olarak varlığını sürdürür.

2. BÖLÜM : TRABZON İLİ TONYA İLÇESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Trabzon Tonya İlçesi

2.1.1. Tarihçe

“Trabzon Karadeniz bölgesinin en eski şehirlerinden birisidir. Pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış bu kent tarih boyunca çeşitli devletlerin hâkimiyetinde kalmıştır. İlk Çağda Roma-Pers mücadelelerinden itibaren Doğu-Batı rekabetine sahne olan bölge ticari bakımdan da İran’ın Karadeniz’e açılan kapısı konumundadır. O yüzden Trabzon limanı ilk çağdan itibaren oldukça işlek bir mevki haline gelmiştir.” (Tellioglu, 2019:119).

Trabzon'un kültürel tarihinin şekillenmesinde coğrafi yapının etkisinden dolayı iki farklı yerleşim biçimi ortaya çıkmıştır. Bu yerleşim biçimleri kıyı ve vadi yerleşimidir.

Kıyı yerleşimleri genellikle ticaret merkezleri olarak ortaya çıkmış ve zamanla ticaretle ilgili yapılarla gelişmiştir. Bu bölgeler, zaman içinde gelişerek yerleşim yerlerine dönüşmüştür. Kıyı yerleşimlerinde esas olarak ticarete dayalı bir ekonomik model oluşmuş ve bu alanlar çok kültürlü bir yapıya ev sahipliği yapmıştır. Bölgeye ticaret amacıyla gelen tüccarlar, zaman içinde yerliler haline gelmiştir.

İkinci bir yerleşim şekli ise sahili dik olarak kesen vadilerde oluşmuştur. Bu yerleşimler, kültürel anlamda daha yereldir ve kendilerine özgü bir yapıya sahiptirler. Ekonomik faaliyetler vadi yerleşimlerinde genellikle tarım ve hayvancılığa dayanır. Bölgedeki iklim ve arazi koşulları, elverişli olmasına rağmen, yoğun topografik yapıdaki yüksek eğimler tarımsal faaliyetleri kısıtlar. Bu durum, özellikle belirli tarımsal ürünlerin yetiştirilmesinde olumlu bir ortam sağlarken genel anlamda tarım alanlarının kısıtlı olmasına sebep olmuştur. Bu sınırlı alanlarda gerçekleştirilen tarım faaliyetleri ise bölgenin tarımsal üretimini nadir kılmış ve değerli hale getirmiştir. Hayvancılık da bölgenin ekonomisinde önemli bir yer tutar. Vadi yerleşimleri, kıyı bölgelerine göre kültürel açıdan farklılıklar sergiler. Yerel kültür unsurları, gelenekler ve yaşam tarzları kendine özgü bir nitelik taşır. Bu yerleşimler daha muhafazakâr bir yapıya sahiptirler ve dış dünya ile olan ilişkileri daha sınırlıdır. Bu durum, kültürel özgünlüklerini ve geleneksel değerlerini daha uzun süre koruma eğilimindedir. Kıyı bölgelerine nazaran daha izole bir yapıda olmaları, vadi yerleşimlerinin kültürel yapısını değişime daha az

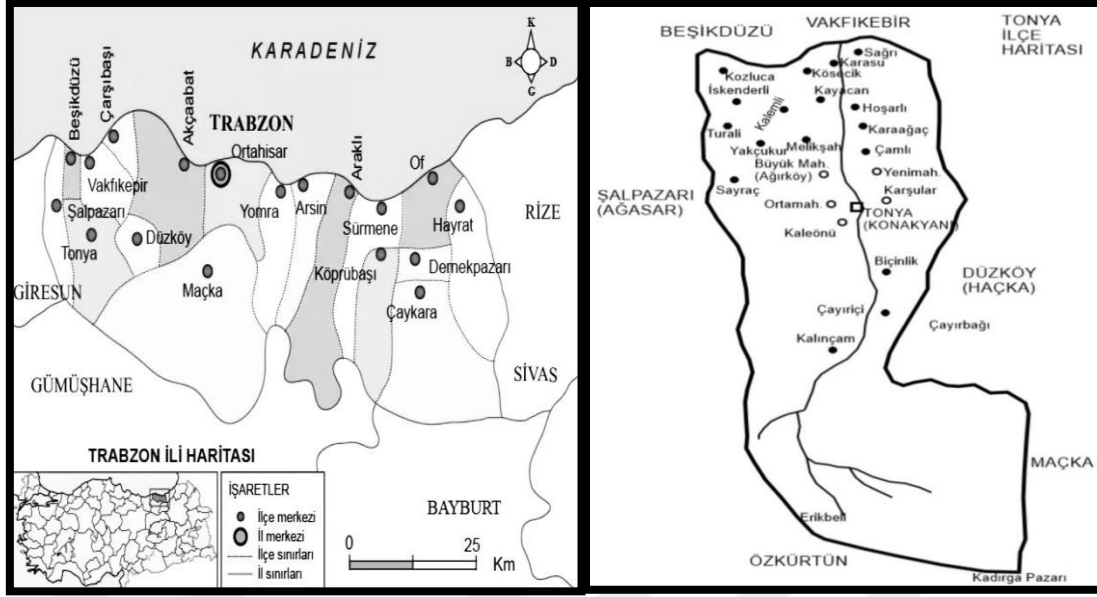
açık hale getirir. Bu sayede, geleneksel yaşam tarzları, giyim, yeme-içme alışkanlıkları ve yöresel kültürel değerler daha uzun süre muhafaza edilebilir.

“Tonya bir vadi yerleşimidir. Doğu Karadeniz sahilini dik olarak kesen korunaklı vadilerde İlk Çağdan itibaren birbirinden çok farklı toplulukların yaşadıkları görülmektedir. Trabzon’un fethinden 122 yıl sonrasına ait 1583 tarihli tahrirde Tonya bir köy olarak kayıtlara geçmiştir. 1583’teki tahmini nüfusu 1037 kişiden ibaret olup bunun 782 kişisi Müslüman diğeri gayrimüslimdir. Tonya köyünün tamamı Müslüman Türklerden oluşmaktadır (Tellioglu, 2019:126).”

Tonya isminin ilçeye verilmesiyle ilgili dolaşan farklı söylentiler vardır. Bu söylentiler arasında en yaygın olanı, bölgeye ilk yerleşen Rumlar döneminde, bir Rum Beyi’nin Tonya adındaki kızına bölgeyi çeyiz olarak tahsis etmesidir. Bu efsaneye göre, bölgenin adı da bu kızın adı olan Tonya’dan gelmektedir. “Bu durumda söylenebilecek husus, menşei tam olarak bilinmeyen ancak mahalli bir ad veya şahıs adı olması muhtemel olan Tonya’nın ilk zikredildiği en eski kaydın ancak Osmanlı dönemine XVI. asrın ortalarına kadar indirilebildiğidir” (Emecen, 2019:27-28).

2.1.2. Coğrafya ve İklim

Trabzon'un Tonya ilçesi, Karadeniz Bölgesi'nin doğusunda yer alır. Toprakları engebeli ve dağlık bir yapıya sahiptir. Bölge genellikle yüksek tepeler ve derin vadilerden oluşmaktadır. Karadeniz ikliminin etkisi altında olan ilçe, nemli bir iklim özelliği taşır. Yağışlar yıl boyunca düzenli olarak dağılım gösterir ve bol miktarda yağmur alır. Tonya'nın coğrafi yapısı, tarım ve hayvancılık için elverişli koşullar sağlar. Özellikle yamaçlarda yapılan tarım fındık, mısır, buğday gibi ürünlerin yetiştirilmesi için ideal bir zemin sunar. İlçenin iklimi ve coğrafi yapısı, doğal güzelliklerin oluşmasına da katkı sağlar. Yoğun yağışlar, yeşil ve gür bitki örtüsünün oluşumunu destekler.

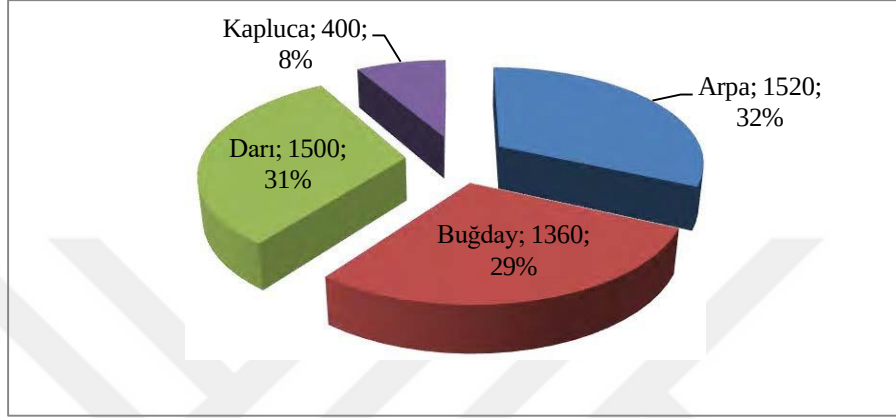
Harita 1: Trabzon İl Haritası

Kaynak: Coğrafyaharita.com RSAYGILI 2015 – Tonya Tarihi Kültürü kitabı s. 535

2.1.3. Tarım

Bostan'ın Tonya Tarihi ve Kültürü kitabında yazdığı makaledeki verdiği bilgi ve tablolara göre; “XVI. ve XVII. yüz yıllarda Tonya ve çevresinde yaşayan halk geçimini sağlamak için tarım ve hayvancılık yapmaktaydı. Halkın geçimini tarım ve hayvancılık yaparak sağladığı tespit edilmektedir. Yörede hububat üretiminin önemli bir noktada olduğu, ancak hayvancılığın henüz gelişmediği anlaşılmaktadır. Meyve üretiminde önemli bir yerinin olduğu üretilen şıra miktarından ortaya çıkmaktadır.” 1583 yılına ait veriler, Tonya'da üretilen 122.368 kg arpa, buğday ve darı tahıllarının o dönemdeki ekonomik ve nüfus koşullarıyla bütünleştirilerek önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir (bkz. şekil 12). Bu tahıl ürünlerinin miktarı, o zamanki tarımsal faaliyetlerin ve mahsulün önemini vurgulamaktadır. Öncelikle, belirtilen miktarın o dönemin şartlarında oldukça büyük bir üretimi temsil ettiği anlaşılmalıdır. 16. yüzyılın ortalarında, tarım ve ürün miktarları genellikle yerel ekonominin temelini oluşturuyordu. Bu nedenle, bu büyük miktarlar, o dönemdeki tarımsal üretimin ve mahsulün değerini ve bu ürünlerin bölge ekonomisi için ne kadar kritik olduğunu göstermektedir. Arpa, buğday ve darı, o dönemde beslenme ve ticarete temel rol oynayan tahıl ürünleriydi. Bu tahıllar, insanların beslenmesinde temel gıda kaynağı olarak değerlendiriliyordu ve aynı zamanda ticarete de kullanılıyordu. Üretilen büyük miktarlar, yerel nüfusun geçim kaynaklarına, beslenme ihtiyaçlarına ve

ticari faaliyetlerine katkıda bulunarak bölgenin ekonomik yapılanmasına büyük etki sağlıyordu. Özellikle bu tahıl ürünlerinin bu denli büyük miktarlarda üretilmesi, o dönemdeki tarımsal verimliliği ve üretim kapasitesini göstermesi bakımından önemlidir. Bu tahıllar, bölgenin tarımsal ve ekonomik yapılanmasında belirleyici bir faktör olarak öne çıkmaktadır, zira yerel ekonominin büyük bir kısmını oluşturuyor ve insanların geçim kaynaklarını temin etmelerine katkı sağlıyordu. (Bostan 2019 S.86-99)

Grafik 1: 1583'te Tahıl Ürünlerinin Üretim Dağılımı

Kaynak: Bostan 2019, s.99.

Mahsüller	Öşr Yekûnü (Kile)	Üretim Yekûnü (Kile)	Kg Olarak Karşılığı
Arpa (Şa'ir)	152	1520	38.912
Buğday (Hinta-Gendüm)	136	1360	34.816
Darı (Erzen)	150	1500	38.400
Kapluca (Kapçıklı Buğday)	40	400	10.240
TOPLAM	478	4780	122.368

Tablo 1: XVI. Yüzyılın Sonlarında Tonya ve Çevresindeki Yerleşim Yerlerinde Hububat Üretim Miktarı (Bostan 2019, s.99)

Kaynak: Tonya Tarihi Kültürü M. Hanefi Bostan 2019, s.99

Zaman içinde, özellikle Karadeniz Bölgesi'nde mısır ekiminin başlamasıyla, tarımsal üretimde önemli değişiklikler gözlemlenmiştir. Bu süreç, 19. ve 20. yüzyıllarda Tonya ilçesinde fındık ve mısır üretiminin artmasıyla kendini göstermiş, geleneksel tahıl

ürünleri olan arpa, buğday ve darı yerini giderek mısır üretimine bırakmıştır. Mısırın bölgedeki başarısı, coğrafi ve iklimsel şartlara uygunluğu ile doğrudan ilişkilidir.

Karadeniz ikliminin etkisi altında olan Tonya ilçesi, yüksek yağış miktarı ve uygun toprak yapısı sayesinde mısırın verimli bir şekilde yetişmesini sağlamıştır. Mısır ekiminin artışı, ilçedeki tarımsal üretim dinamiklerini değiştirmiş ve mısırın ekonomik değeri arttıkça, yerel halkın tarımsal üretim tercihleri bu yönde evrilmiştir. Bu durum, mısırın hem ekonomik hem de ticari açıdan önem kazanmasına yol açmış, fındık ile birlikte ilçenin tarımsal üretiminde ve ekonomisinde belirleyici bir unsur haline gelmiştir. Yusuf Kurt (2024) mısırın yörede kullanılmasını şu ifadelerle desteklemektedir.

“Şimdi burada evvelden eskilerden anlatmasıyla Mısır yoktu bu memlekette. Mısır buraya sonradan geldi, tarihe baktığınızda Mısır'ın anavatanının Güney Amerika olduğu ve buraya daha sonradan geldiği görülüyor. Anadolu'ya daha sonra bu memleketin iklimine uygun olduğu için mısır ekildi. Daha öncesinde arpa ve buğday ekiliyormuş ki halen daha bazı yerlerde yayla taraflarında arpa ve buğday ekiliyor. Sonraları mısır, buğdayın yerini aldı. Mısır doğal haliyle organik bir şekilde yetiştirilirdi.”

Bu tarımsal dönüşüm, küresel ekonomik güçlerin stratejik araçlarından biri olarak değerlendirilebilir. Uluslararası aktörlerin ekonomik çıkarları, yerel tarım ürünlerinin değişimini teşvik eden faktörler arasında yer almaktadır. Özellikle mısır, bölgeye ekonomik bağımlılık yaratma ve küresel güçlerin ticaret yollarını kontrol altında tutma stratejileriyle uyumlu bir ürün olarak öne çıkmaktadır. Böylece, Tonya ilçesindeki tarımsal yapı hem yerel koşullar hem de dış ekonomik etkilerle şekillenerek bölgenin sosyo-ekonomik yapısını etkilemiştir.

2.1.4. Tonya da Mısır İmecesi

Trabzon ili Tonya ilçesi, coğrafi yapısı ve tarıma elverişsiz arazileri nedeniyle büyük tarım makinelerinin kullanılmasına olanak tanımayan bir bölgedir. Bu durum, yerel halkın işlerini imece usulü ile yürütmesine neden olmuştur. Özellikle mısır tarımı, yöre halkının hem ekonomik hem de sosyal yaşamında önemli bir yere sahiptir. Mısır imecesi, sadece iş gücüne dayalı bir yardımlaşma etkinliği değil, aynı zamanda kültürel bir buluşma ve sosyal ilişkilerin güçlendiği bir platform olmuştur.

İmece ile yapılan mısır tarımı, tohum ekiminden hasada kadar uzanan bir süreçtir. Bu süreç boyunca köy halkı bir araya gelerek hem mısır tarlalarını birlikte işler hem de sosyal

ilişkilerini pekiştirir. Mısır tarımı, sadece ekonomik bir faaliyet değil, aynı zamanda yöre halkının ortak değerleri ve gelenekleri etrafında toplandığı bir sosyal aktivite olarak da karşımıza çıkar. Mısırın tarlada yetiştirilmesinden sofraya gelene kadar geçen süre, imece kültürünün izlerini taşır ve bu süreç içerisinde çeşitli oyunlar ve eğlenceler de düzenlenir. Mısır imcesi sırasında oynanan oyunlar, işin monotonluğunu kırmak ve imeceyi daha eğlenceli hale getirmek için yapılır. Bu oyunlar, mısır soyma veya hasat işlemleri sırasında topluluk üyeleri arasında sosyal bağları kuvvetlendiren önemli birer ritüeldir.

Aşama	Tanımı	Yapılan Faaliyetler	Katılımcılar	Sosyo-Kültürel Etkiler
Toprağın Hazırlanması	Mısır ekimi için toprağın kazılması ve gübrelenmesi.	Kazma, bel ile toprağın işlenmesi	İmeceye katılan tüm köylüler	Topluluk iş birliği, imece kültürü ile yardımlaşma.
Mısır Ekimi	Hazırlanan toprağa mısır tohumlarının ekilmesi.	Tohum ekme ve ilk sulama	İmeceye katılan tüm köylüler	Tarımsal dayanışma, köy içinde birliktelik ve bilgi paylaşımı.
Çapalama	Mısır büyüdükçe, yabancı otlardan temizlenmesi.	Çapalama, ot temizliği	İhtiyarlar, kadınlar, erkekler, gençler	Kadınların katılımıyla imeceye dahil olma, sosyalleşme ve geleneksel bilgi.
Hasat	Olgunlaşan mısırların toplandığı dönem.	Mısır toplama	İmeceye katılan tüm köylüler	Hasat dönemi eğlenceleri ve ritüeller, dayanışmanın güçlenmesi.
Mısır Ayıklama	Toplanan mısırların soyulması ve depolama için hazırlanması.	Mısır soyma ve ayıklama	İhtiyarlar, kadınlar, erkekler, gençler	Çul ve Kulbaç gibi oyunlar, toplumsal eğlence ve kültürel aktarım süreçleri.
Depolama	Ayıklanan mısırların serender gibi depolama yerlerine taşınması.	Depolama	Ev sahipleri veya Çul Oyununu kaybedenler	Gelecek için hazırlık, dayanıklılık, sosyal yardımlaşma.

Tablo 2: Tonya'da Mısır İmcesi Süreçleri ve Aşamaları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3. BÖLÜM : TRABZON İLİ TONYA İLÇESİ MISIR İMECESİ VE İMECEDE OYNANAN OYUNLAR

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin, özellikle Trabzon'un Tonya ilçesinin coğrafi yapıları, yerel tarım pratiklerini ve kültürel yaşamı şekillendirmiştir. Bölgenin mısır tarımına olan ilgisi, sınırlı coğrafyada yerel olmayan bir bitkinin tanınmasıyla başlamış olup, bu bitki sonradan Doğu Karadeniz halkının yaşam tarzına önemli bir şekilde entegre olmuştur. Mısır, zamanla bu bölgenin kültürüne, diline, mutfağına, ekonomisine, türkülerine, oyunlarına ve genel yaşam biçimine derinlemesine nüfuz etmiş ve hayatın birçok alanında önemli bir yer edinmiştir.

Trabzon'un Tonya ilçesi, coğrafi özellikleri nedeniyle büyük tarım araçlarının kullanımının zor olduğu, bu sebeple işlerin genellikle insan gücüne dayandığı bir alandır. Bu durum, imece kültürünün burada oldukça yoğun yaşanmasına sebep olmuştur. İmeceler, iş birlikçi bir yaklaşımla hem işlerin etkin bir şekilde tamamlanmasını sağlamış hem de sosyal bir etkinlik haline gelerek bölge halkının eğlenceli vakit geçirmesine imkân tanımıştır. Mısır tarımının en verimli olduğu dönemlerde imeceler, sadece bir iş birliği etkinliği olmaktan öteye geçmiş, aynı zamanda sosyal bir platform olarak da kullanılmıştır. Yapılan görüşmeler, imecelerin evliliklerin gelişiminde bile aracı olduğunu göstermiştir. Bu da bölge halkının mısır tahılını sadece bir ürün olarak değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel anlamda önemli bir unsura dönüştürdüğünü göstermektedir.

Mısır tahılının serüveni, Tonya'nın kültüründe ve günlük yaşamında derin bir köklülüğe sahiptir. Bu serüven, mısır tahılının tohum olarak toprakla buluşmadan önce toprağın bellenmesinden itibaren başlar. Ekilecek alanların belirlenmesi, toprağın bellenmesi, ekim dönemi hazırlıkları yerel halkın mısır tarımına verdiği özeni yansıtır. Ekim sürecinde atılan her adım, bereketin ve ürünün sağlıklı olması için büyük bir özenle gerçekleştirilir. Yerel bilgelikler, tarımsal uygulamalar, mevsimsel ve yöresel oyunlarına sirayet etmiş olarak betimlenmiş ritüeller, mısırın toprakla buluştuğu andan itibaren serüvenin her aşamasında yöre halkının hayatını şekillendirir. Bu süreç, sadece bir tarım faaliyeti değil, aynı zamanda Tonya'nın kültürel dokusunun önemli bir parçasıdır. Mustafa Aktaş (2024) mısır tahılının Tonya'ya nasıl geldiği hakkında şunları anlatmaktadır.

“Gördüğünüz bu otluklar çimenlikler hepsi mısırdı ve çok fazla ekiliyordu. Çayırılık hiç yoktu burada mısır’ın yanında biraz fasülye ekiyordu ama genellikle mısır ana tahıl olarak mısır ekiliyordu. Farkındaysanız Serender dediğimiz tahıl ambarı Mısır’la doluyordu. Mısır imece ile ekilirdi toplanırdı.”

Bu yolla, mısır tarımının her aşaması, bölgenin kültürel ve sosyal yapısının bir parçası olmuş ve bölge halkının hayatında derin izler bırakmıştır. Mısırın her bir aşaması, Tonya'nın karakteristik yaşam biçimiyle ve imece geleneğiyle bütünleşmiştir.

Toprağın işlenmesi, ekim zamanı ve ekim teknikleri yetiştirilmek istenen mısır tahılının ilk aşamasıdır. Toprağın sürülmesi, ekim öncesi hazırlıklar ve ekim zamanlaması, mısırın yetiştirilmesinde kritik öneme sahip aşamalardır. Ayrıca hasat zamanı, mısırın toplanması, işlenmesi ve sofralara gelene kadar geçen süreç, yerel kültürün ve imece geleneğinin parçası olarak belirli ritüeller ve sosyal etkileşimlerle bütünleşir.

3.1. Toprağın İşlenmesi ve Ekilme Aşaması

“Halk takvimini herhangi bir yöre insanının temelde kültürel miras olarak edindiği doğal olgularla, toplumsal kurumlar ve olgular arasındaki uzun süreli deneyimlere dayalı ilişkilerin kurulduğu dinsel, tarihsel, töresel, eğitsel, inançsal, hukuksal, tarımsal, siyasal, ekonomik bağın anımsama ve anımsatma görevini üstlenmiş olan zaman-hayat ikilisinin bir dizgesi olarak tanımlayabiliriz. Halk takvimi dediğimiz yerel takvim bilinen, yaygınlık kazanmış takvimlerden daha farklı olarak yılı bölümler; ayları ve günleri başka bir biçimde adlandırır. Kimi zaman birimlerine, kimi doğal olaylara iyi ya da kötü özellikler yükler” (<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-134573/halk-takvimi.html>) Erişim Tarihi: 21/05/2024

Doğu Karadeniz coğrafyasında tarım işleri, yerel halkın kendine özgü halk takvimine dayanmaktadır. Bu halk takvimi, miladi takvimden farklı olarak ay isimleri ve bazı zamanlamalarda kayda değer bir zaman farkı içermektedir. Tonya ilçesi gibi bölgelerde kullanılan bu takvimde, miladi takvime göre 14 günlük bir fark vardır ve rumi takvim ile uyum gösterir. Ay isimleri bölgeden bölgeye değişiklik gösterse de takvimdeki zamanlamalar ve kutlamalar genellikle aynı kalır.

Bu takvime göre aylar;

- Ocak-Kalandar
- Şubat-Gücük/Küçük
- Mart-Mart

- Nisan-Abril
- Mayıs-Mayıs
- Haziran-Kirez
- Temmuz-Orak
- Ağustos-Austo/Biçim ayı
- Eylül-İzim/Üzüm
- Ekim-İstavrit/İstavroz
- Kasım-Koç ayı/Ayerit
- Aralık-Karakış/Sığır koyan

Tonya ilçesinde, tarım ve geleneksel işler, bu yerel takvime göre planlanır ve gerçekleştirilir. Mısır ekim aşaması, öncelikle tarlanın hazırlanmasıyla başlar. Coğrafi yapının büyük tarım makineleri için uygun olmaması, insan gücüne olan ihtiyacı artırır ve tarla hazırlığı imece usulüyle gerçekleştirilir. Tarlanın bellenmesi ve temizlenmesi için halk, genellikle hıdırellez gibi baharın gelişini kutlayan dönemler sonrasında bir araya gelir. Bu imeceleri ve takvimi uygulayan kişilerden biri olan Yusuf Kurt (2024) bu konuyu bu şekilde anlatmaktadır.

“Eskiden Hıdırellez'den sonra mısır ekilirdi. Hıdırellez, miladi takvime göre Mayıs'ın 5'inin altısına denk geliyor. Hıdırellez geçtikten sonra mısır ekilirdi. Son 60-70 yıldır ise miladi takvime göre 20 Nisan'dan sonra ekiliyor, çünkü hala o takvime geçilemediği için ziraî ya da kültürel işler halk takvimine göre yapılmaya devam ediyor.”

Hıdırellez kutlamalarının ardından tarla hazırlığı işlemi, bel imecesi, kazma imecesi gibi adımlarla devam eder. Toprak, tarım için uygun hale getirilir ve mısır ekimi öncesinde gerekli olan tüm işlemler imece geleneği doğrultusunda yapılır. Bu süreç, yerel takvime göre belirlenmiş olan zaman dilimlerinde gerçekleştirilir ve yöre halkı arasında dayanışma ve birlik duygusunu pekiştirir. Bu ritüel, geleneksel değerleri korurken tarımsal uygulamaları da belirler ve Tonya'nın tarımsal kültüründe özgün bir yer tutar. Bu aşamaları yaşayarak öğrenen ve uygulayan Yusuf Kurt (2024) mısırın ekilme aşamasıyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır.

“Mısır ekilirken tarlayı 'bel' adını verilen bir aletle ekiyoruz. Bu işin de bir imecesi bulunuyor. Ekimden sonra kazı işleri başlıyor; arız kazma ve kazma imecesi denen aşamaları gerçekleştiriyoruz.”

Doğu Karadeniz bölgesindeki tarla hazırlık işlemleri, toprağın bellenmesiyle başlar ve bölgedeki yerel halk takvimi çerçevesinde belirli bir zaman dilimine göre planlanır. Geleneksel halk takvimine göre, tarla hazırlığı, genellikle April ayının 20-25'inden sonra, hava koşullarına bağlı olarak yapılır. Miladi takvime göre ise hıdırellez sonrasında, yani Mayıs'ın başından itibaren gerçekleşir. Önceden belirlenen bu zaman dilimi, halk arasında yapılan gözlemler ve deneyimlerden elde edilen birikimler sonucunda belirlenir. Ancak son 50-60 yılda iklim değişikliklerinden kaynaklı olarak bu tarihlerde değişiklikler yaşanmış ve tarla hazırlama süreci, geleneksel halk takvimine göre April ayının 5-10'u gibi daha erken bir tarihe kaymıştır, miladi takvime göre ise Nisan'ın 20-25'i gibi bir tarihte gerçekleşmeye başlamıştır.

Tarla hazırlığı, genellikle insan gücüne dayalı olduğundan, bellenme işlemi imece usulüyle gerçekleştirilir. Bu sürecin organize edilmesi, bel imcesinin sahibi tarafından önceden belirlenir ve köy halkına haber verilir. Sabahın erken saatlerinde kendi bel aletleriyle tarlada toplanan imece, bel imcesinin liderliğinde veya deneyimli bir bilirkşi rehberliğinde hareket eder. İmece, belirlenen bir düzende yan yana sıralanarak belirli bir ritim eşliğinde toprağı saplayıp kaldırma işlemine başlar. Bu işlem, toprağı traktörün sabanıyla yapılacak olan işlemin insan gücüyle eş güdümlü gerçekleştirilmesini amaçlar. İmece çalışmalarında, bir kemeñcecinin çaldığı kemeñce melodilerine ve ritimlerine uygun şekilde bel adı verilen alet kullanılmaktadır. Bu melodiler, 'imece havaları' olarak adlandırılmaktadır. Tarlada çalınan türkölere örnek olarak, “Al Tavandan Belleri” isimli imece havası gösterilebilir.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1859
İNCELEME TARİHİ : 22 - 2 - 1978

YÖRESİ
GİRESUN - GÖRELE - Cavuşlu Köyü

KİMDEN ALINDIĞI
ÖMER AKPINAR

SÜRESİ : ♩ = 184

DERLEYEN
YÜCEL PAŞMAKÇI

DERLEME TARİHİ
Notaya yazılması :
12 - 8 - 1968

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

AL TAVANDAN BELLERİ
(İMECE HAVASI)

AL TA VAN DAN BEL LE RI BEL LE ME LE RI
GA L ME CI YE BAK SA NA E P GAZ MA LI RIN
DİR GAZ HA YI GAL DI _R SE LİM DE RİN DE LİN

BU YIL AL DAT TI _N BE Nİ SE YİN DİR DİN EL LE RI
BEN BA VA RI MI TA NI Nİ BA SI SA RI RİN Lİ RİN
Bİ _R SU GE TİR Pİ NAR DAN İ CE LİM SE RİN SE RİN

— 1 —
AL TAVANDAN BELLERİ
BELLE BELLEMELERİ
BU YIL ALDATTIN BENİ
SEVİNDİRDİN ELLERİ

— 2 —
İMECE BAKSANA
HEP GAZMALI GAZMALI
BEN YARIMI TANIRIM
BAŞI SARI YAZMALI

— 3 —
GALDIR GAZMAYI GALDIR
EŞELİM DERİN DE RİN
BİR SU GETİR PINARDAN
İCELİM SERİN SERİN

Şekil 1: Tarla Belleme Havası (Al Tavandan Belleri Örneği)

Kaynak: Özümüz Karadeniz facebook sayfası

Bel imecesi, daha derin ve ağır toprak işlerinin yapılması için kullanılır. "Bel" adı verilen büyük çapalarla yapılan bu iş, özellikle bahçelerin veya bağların hazırlanmasında kullanılır. Topluluk üyeleri, sırayla bel işleri yaparak büyük alanları kısa sürede işlerler. Kişisel görüşmemiz sırasında Yusuf Kurt Bel imecesi hakkında şu ifadelerle yer vermiştir. "Mısır ekilirken tarlayı 'bel' adını verilen bir aletle ekiyoruz. Bu işin de bir imecesi bulunuyor".

Görsel 5: Bel İmecesi Örneği

Kaynak: Özümüz Karadeniz facebook sayfası

Başlangıçta basit gibi görünen bu eylem, Trabzon'un yöresel halk oyunlarından olan hozan gel horonunun bu imeceden türetildiği ve oyunun kökeninin bu imece esnasında yapılan hareketlerden esinlenildiği yönünde söylentilere konu olmuştur. Halk oyunları ve bu tarz geleneksel ritüeller, yerel kültürdeki derin bağları ve geleneksel iş birliğini temsil ederken, tarım faaliyetleriyle birlikte sosyal etkileşimin de bir parçası haline gelmiştir. Bu türden toplumsal etkileşimler, halkın dayanışma ve birlik duygularını güçlendirirken, kültürel mirasın korunmasına ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Trabzon Tonya ilçesinde belirli tarım aşamalarında gerçekleşen imecelerden biri de kazma imecesidir. Bel imecesinden kısa bir süre sonra gerçekleşen bu etkinlik, tarla haline getirilen toprağın hem havalandırılması hem de ekiminin yapıldığı aşamada gerçekleşir. İmece sahibi tarafından belirlenen zamanda ve yerde köy halkı toplanır ve herkes kendi kazmasını getirir.

Kazma imecelerinde dikkat çeken husus, yeni kemençecilerin de bu etkinliklere katılmasıdır. Bu genç kemençeciler, sazlarında ustalaşmak adına çıraklık dönemlerini bu imecelerde geçirirler. İmece, genç neslin kültürel mirası öğrenmeleri ve gelecek kuşaklara aktarmaları açısından önemlidir.

İmece sırasında türkü söylemek ve bu türkü ile eş zamanlı olarak tarlaya kazma vurmak, imece geleneğinin özünde yer alan eğlenceli bir ritüeldir. İmece de çalınan türkülere örnek olarak, “Kazma Vurdum Çimene” isimli tarla kazma havası gösterilebilir.

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 2142
İNCELEME TARİHİ: 6/7/1982

YÖRESİ: TRABZON - BESİKDÜZÜ

KİMDEN ALINDIĞI:
ALİ GÜRŞÖY

SÜRESİ: ♩♩♩. = 96

DERLEYEN:
KASIM GÜRŞÖY

DERLEME TARİHİ:
28/4/1981

NOTAYA ALAN:
YÜCEL PAŞMAKCI

KAZMA VURDUM ÇİMENE (TARLA KAZMA HAVASI)

KAZMA VURDUM Çİ ME NE Çİ ME NİN Çİ ÇE Ğİ NE AL LAHBE Nİ
VURE Kİ NE KAZMA Yİ AK TAR MA A LA CA ĞİM OL MAZBÖYLE
SAÇMA A TA RIM SAÇ MA O ĞUZ KÖY DE RE Sİ NE YE MIN ET TUM

KA VUS. TUR YA RIN GÜÇ ÇÜ ÇE Ğİ NE
SEV DA LIK DÜ ŞÜP BA Yİ LA CA ĞİM
SEV DU ĞUM SENDEN GEÇ ME ME Sİ NE

— 1 —
KAZMA VURDUM ÇİMENE
ÇİMENİN ÇİÇEĞİNE
ALLAH BENİ KAVUSTUR
YARIN GÜÇÜÇÜĞÜNE

— 2 —
VUR EKİNE KAZMAYI
AKTARMA ALACAĞIM
OLMAZ BÖYLE SEVDALIK
DÜŞÜP BAYILACAĞIM

— 3 —
SAÇMA ATARIM SAÇMA
OĞUZKÖY DERESİNE
YEMİN ETTUM SEVDUĞUM
SENDEN GEÇMEMESİNE

Şekil 2: Tarla Kazma Havası

Kaynak: Özümüz Karadeniz facebook sayfası

Türküler, imeceyi bir arada tutan ve işleri eğlenceli hale getiren unsurlardan biridir. Bilimsel olarak da bilinen bir gerçek, insanların eğlenerek yaptığı işlerde daha az yoruldukları ve işlerine daha motive olduklarıdır. Bu durum, tarlanın hazırlanması sürecindeki eğlenceli etkinliklerin, işin hızlanmasını, verimliliğin artmasını sağlar.

Kazma imecesi, sadece bir tarım işlemi değil, aynı zamanda sosyal bir etkinlik ve geleneksel bir kültür mirasıdır. Kazma imecesi, tarlaların ekime hazırlanması için toprağın kazılması işlemidir. Topluluk üyeleri, belli bir tarlada toplanarak ellerinde kazmalarla toprağı kazar ve ekime hazır hale getirirler (bkz. Kazma İmecesı). Bu iş, toprağın havalandırılması ve yabancı otların temizlenmesi açısından önemlidir.

Görsel 6: Kazma İmecesı

Kaynak: İhlas Haber Ajansı Arşivi

Trabzon Tonya ilçesindeki tarla hazırlık işlemleri, geleneksel halk takvimine göre belirlenen zaman dilimlerinde, hava koşullarına bağılı olarak gerçekleştirilir. Bu süreç, yerel halk arasında dayanışma ve birlik duygularını pekiştiren imece geleneğıyle önemli bir sosyal etkileşim ve kültürel mirasın korunması haline gelmiştir. İmece geleneğı, tarım faaliyetlerinin yanı sıra, yöresel halk oyunları gibi kültürel etkinliklerin ve müzikal öğelerin gelişiminde de etkili olmuştur. Özellikle bel imecesi, kazma imecesi ve bir sonraki aşama olan ekim imecesi gibi tarımın temel aşamalarında gerçekleştirilen bu etkinlikler, genç neslin kültürel mirası öğrenmelerini ve gelecek kuşaklara aktarmalarını sağlayarak kültürel bağlamda önemli bir yer tutmaktadır.

Ekim imecesi, tohumların veya fidelerin tarlaya ekilmesi işlemini içerir. Topluluk üyeleri, ekim zamanında bir araya gelerek tarlaları birlikte ekerler. Bu imece türü, zamanında ekimin yapılmasını sağlayarak verimi artırır.

Görsel 7: İmece Usulüyle Mısır Ekimi

Kaynak: Fazıl Saraç Fotoğraf arşivi.

Bu geleneksel uygulamalar, Trabzon Tonya ilçesinin tarımsal faaliyetlerini şekillendirirken, aynı zamanda sosyal etkileşimlerde ve kültürel bağlamda toplumsal bir birliktelik ve dayanışma örneği sunmaktadır. Aşağıdaki linklerde bu konuda ki videolara ulaşılabilir.

<https://www.facebook.com/Of.surmene.arakli/videos/trabzon-tarihi-gelenekler-tarla-belleme-irgatli%C4%9Fi/2935509343347803/> Erişim Tarihi: 21/05/2024

<https://www.youtube.com/watch?v=aSJGZP44fU8&t=40s> Erişim Tarihi: 21/05/2024

https://www.youtube.com/watch?v=-rYbJ6_igl4&t=2s Erişim Tarihi: 21/05/2024

3.1.1. Çapalama Aşaması

Bel, kazma ve ekim imeceleri tamamlandıktan sonra, mısır tarlalarında bitkiler büyümeye başlar ve bu büyüme sürecinde, bitki etrafında yabancı otların belirgin bir şekilde çıkması kaçınılmaz olur. Çapalama aşamasını özel kılan unsuru eski bir geleneğin önemli bir evresi olmasıdır. Mısır bitkisinin belirli bir uzunluğa ulaşmasıyla birlikte, etrafındaki yabancı otların temizlenmesi gereklidir. Bu temizlik süreci, eski geleneklerden günümüze gelen ve tarımsal işlemlerin önemli bir evresini oluşturan bir geleneğin parçasıdır. Yusuf Kurt (2024) mısırın çapalama aşamasının nasıl olduğunu şu şekilde ifade etmiştir.

“Mısır filizlendikten sonra belli aylarda, genellikle mayıs ayında, tarla bitiyor ve haziranın başlarında yabancı otları temizliyoruz. İki defa çapa yapılır; birincisine 'ayıklama' deriz, ikincisine ise 'ikileme' deriz ki bu da haziranın sonlarına denk gelir. Sonrasında mısır tarlasına hiçbir işlem yapılmaz ve çayır ot işleri başlar; biçme, toplama gibi işler yapılır. İnsanlar daha sonra buradan yaylaya giderlerdi.”

Mısır tarlasındaki yabani otların temizlenmesi, genellikle iki aşamada gerçekleşir. İlk aşama olan ayıklama, bitki çevresindeki yabani otların ilk kez temizlenmesini ifade eder. Daha sonra ikinci aşama olan ikileme, mısır bitkisinin etrafındaki yabani otların ikinci kez temizlenmesidir. Bu işlemlerin ikincisi, genellikle haziran ayının sonlarına denk gelir. Yabani otların temizlenmesi, mısır bitkisinin daha sağlıklı ve verimli bir şekilde gelişmesine katkıda bulunur.

Bu süreç, hem mısır tahılının verimli bir şekilde yetişmesi hem de ilerleyen dönemde hayvanlara kışın yem olarak kullanılacak olan otun toplanmasını sağlar. Otların toplanma zamanı, yerel olarak "çayır" veya "ot işleri" olarak adlandırılır. Otların temizlenmesiyle birlikte, mısır tarlasında hasat zamanına kadar herhangi bir işlem yapılmaz.

Toplanan otlar kurutulur. Çünkü az miktarda olan bu otlar, kışın hayvanların yem ihtiyacını karşılayamayacak kadar azdır. Bu sebeple insanlar, hayvanlarını yanlarına alıp onları yöresel motiflerle süsleyerek yaylalara göç ederler. Bu göç, yerel olarak "otçu göçü" olarak adlandırılır ve mısırın otlarının temizlenmesi ile fındık hasadının başlaması arasındaki zaman için söylenir.

Görsel 8: Yöresel Motiflerle Süslenen Hayvanlar

Kaynak: CNN Türk DHA 2019

Mısırın otlarının temizlenmesi, bu özel göçün başlangıç noktasını oluşturur. Toprağın bellenmesi ve mısırın ekilmesi sürecinden sonra otların temizlenmesi, hem mısırın verimini artırmak için önemlidir hem de hayvanların kışlık besinlerini sağlamak için gereklidir. Yerel halk, bu süreci sadece tarımsal bir aktivite olarak görmekle kalmaz, aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir dönüşümün de habercisi olarak algılar.

Görsel 9: Kadirga Yaylası Otçu Şenliğine Giden Tonya Otçusu

Kaynak: Yakup Turgut Fotoğraf arşivi

Ayşe Yılmaz (202) mısırın ekimi ile ilgili şunları anlatmaktadır.

“Eskiden tarlaları eski hesaba göre Mayıs’ın 7’sinden sonra ekerdik iklim değiştiği için şimdilerde April 5 inde de ekilir. Eskiden biz Yinoraya gittiğimizde mayıs ayında yerde kar olurdu o bitecek ki ekme işi yapılacaktır. Mayıs ayında ekerdik kiraz ayının başında da ayıkladık orak ayının yirmilerinde ikilerdik sonra ara verilirdi yayla işleri başlardı.”

Otçu göçü, Doğu Karadeniz’in yerel halkı için yıl boyunca beklenen, özel bir ritüel ve hayatlarının önemli bir parçasıdır. Yöre halkı, bu göçü özlemle beklerken, mısırın otlarının çapalanmasıyla birlikte başlayan bu zamanı heyecanla karşılar. Bu dönem, sadece göç edilen yaylaların özlenmesiyle değil, aynı zamanda ata topraklarına olan derin özlemin giderilmesiyle de özel bir anlam taşır.

Yaylalara yapılan göç sadece bir ihtiyaç değil, aynı zamanda bir gelenektir. Yöre halkı için otçu göçü, hayvanlarının beslenmesi ve kışa hazırlık anlamında önemli bir dönemi ifade eder. Bu dönemde, toplumun tarihsel bağları, doğa ile kurdukları ilişki ve geçim kaynaklarını belirleme süreci önemli bir şekilde bir araya gelir.

Görsel 10:Yaylaya Yürüyerek Giden Göç

Kaynak: Fazıl Saraç Fotoğraf arşivi.

Otçu göçü, bölgenin doğal ve sosyal dengesini de yansıtır. Yöre halkı için bu göç, toplumun doğa ile bütünleşmesinin ve kadim geleneklerine duyulan derin sevginin bir ifadesidir. Aynı zamanda, bu göçle beraber getirilen geleneksel ritüeller ve kültürel değerler, toplumun kimliğinin korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlar. Bu göç, yerel halkın yaşam biçiminin, tarımın ve toplumsal yapının derin bir parçasıdır.

3.1.2. Hasat Aşaması

Otçu göçü, Doğu Karadeniz'in yerel halkı için özel bir dönemi işaret ederken, yaylalarda geçirdikleri sürenin ardından güz dönemiyle birlikte evlerine dönüşleriyle son bulur. Bu dönüş, mısır hasadının başlaması ve tarladan evlere taşınması için önemli bir aşamayı ifade eder. Mısırın hasadı, halk takvimine göre biçim ayı, miladi takvime göre ise Ekim ayı süresince gerçekleşir ve bu süreçte imece geleneği tekrar devreye girer. Yusuf Kurt (2024) hasat aşamasının nasıl yapıldığını şu şekilde anlatmaktadır.

“Mısırın koçanına 'kodoş' deriz. Mısırlar tarlada biçilir. Mısırları biçtiğimizde 10-15 demet yapar, yere koyarız buna 'horom' deriz. Daha sonra bunları kaldırıp dik bir şekilde 'kumul' ya da 'tirişkel' adını verdiğimiz şekilde kurutmak için yerleştiririz. Bir hafta sonra bunları kırar ve koçanını sapından ayırırız. Eve yine imece ile taşınırdı. Eski evler şimdiki gibi değil, evin ortasında bulunan yere 'aşana' deriz. Yani evin girişinde mutfak ile gelen misafirlerin oturma alanı olarak yere aşana diyor aşhaneden gelir. O aşana'dan diğer odalara yükseltilelerle geçilir. Tüm odalara bu

aşana dan gidilirdi. Yükseltilere de 'batoma' deriz. Geri kalan her yer mutfaktır ve genellikle buraya da mısır konulurdu. Evin genellikle kuzey kapısı, yani yalı kapısı, tavana kadar mısır ile doldurulurdu. Bu kadar yoğun bir şekilde doldurulurdu ki sadece bir oturacak yer bırakılırdı; başka hiçbir yer boş kalmazdı. Her akşam bir evin mısırları soyulurdu. Eğer tek tek soyacak olsanız bir evi 10-15 gün içinde soyamazdınız, yardım gerektirirdi. Bu yardımlaşma kültürü, kendi kültürünü doğurdu ve oluşturdu. İmece kapsamında bir akşam birinin evine gidilir ve mısırlar soyulurdu. Kışın yaklaşmasıyla odun işleri hazırlanırdı ve kışlık işler için acele edilirdi.”

Ayşe Yılmaz (2024) mısır hasadıyla ilgili şunları anlatmaktadır.

“Biçerdik taşırdık kumul ederdik kıradık kara lambayla imece ile de soyardık soyduğumuzda Serender dolardı belki olurdu 100 sepet. Akşam imece çağırdığımda kartop (patates) yapardım, turşu olurdu ayran koyardım tepsiyle. Ekmek yok bir şey yok imece de kaval çalardı Kemençeci çok görmedim olanlar da vardı.”

Hasadın başlamasıyla birlikte, yöre halkı daha önceki imecelerde olduğu gibi topluca tarlada bir araya gelir. Mısır hasadı, toplulukça dayanışma içinde gerçekleştirilir. Hasat edilen mısırlar, yaklaşık 10-15 demet halinde tarlaya serilerek kurumaları için bekletilir. Bu aşama, mısırın hem depolanması hem de daha uzun süre dayanabilmesi için kritik bir evredir. Kuruyan mısır demetleri, dik bir şekilde kümeler halinde bir araya getirilerek bekletilir. Bu özel şekil, halk arasında "horom" olarak adlandırılır.

"Horom" kelimesinin, "horon" kelimesinin kökeni olduğu düşünülmektedir. Mahmut Ragıp Gazimiyal'in "Türk Halk Oyunları Kataloğu" kitabında bu bağlantıdan bahsedilmektedir. Ancak, bu terimin kökeni hakkında çeşitli görüşler ve tartışmalar günümüzde de devam etmektedir.

Görsel 11: Horom Haline Getirilmiş Mısır Demetleri

Kaynak: Çaykara Gazetesi (2019).

Kuruyan mısır kümeleri tarlada saplarından ayrılarak sepetlere doldurulur ve evlerin geleneksel mimari yapısında yer alan 'aşana' adı verilen alana konulurdu. Eski köy evlerinde, aşana, evin mutfak işlevini gören ve misafirlerin ağırlandığı bir mekandır. 'Aşana' terimi, içinde yemek hazırlanması ve yenmesinden kaynaklanan 'aşhane' kavramından türetilmiştir. Bu alan, diğer odalara açılan bir geçişe sahiptir, ancak diğer odalardan yarım metre kadar aşağıda yer alır ve genellikle altında bir ahır bulunur. Aşana, geleneksel köy yaşamında önemli bir mekandır ve bu yapısal özellikleri, o dönemin yaşam tarzı ve ev içi işlevsellik anlayışını da önemli ölçüde yansıtır. Mustafa Aktaş (2024) mısırın hasat ve taşınması aşamasını şöyle ifade etmiştir.

“Hasat zamanı da biçim ayında biçiliyordu. Biçim ayı ekim ayıdır. Martta tarlayı bellerdik nisan-mayısta ekerdik biçim (ekim) ayında biçerdik hasat ederdik. Bu biçim esnasında horom diyorduk biz horom kucam kucam mısır saplarını kuruması için bekletiyorduk yığın şeklinde daha sonra buna pendal dedik mısır koçanları kabullarıyla kırıyorlardı hayvanı olan hayvanıyla taşıyordu olmayan biz sepet ile taşırdık getirirdik eve. Evin de aşanasına koyardık aşana aşhaneden gelir oraya yığın ederdik.”

Görsel 12: Mısır İmecesine Mısır Ayıklama Görseli

Kaynak: Özhan Öztürk Arşivi (2017).

3.1.3. Mısırın Ayıklanma Aşaması

Mısırın ayıklanma aşaması, mısır imecesinin en kritik ve dikkatle gerçekleştirilen safhasıdır. Mısırın aşanaya yığılmasıyla birlikte, miktarın çürümeye kadar ayıklanamayacak kadar fazla olması, ev halkının bu işi tek başına üstlenemeyeceği anlamına gelir ve bu sebeple yeniden imece usulüne başvurulur. Halk takvimine göre Biçim ayı yani miladi takvime göre ekim ayında yapılan bu ayırıştırma aşaması, genellikle sonbahar akşamlarında, yemeklerin ardından ve yatsı namazının ardından gerçekleştirilir.

Yapılan görüşmeler neticesinde, bu akşamlar, imeceye katılan herkes için eğlenceli bir buluşma ve sosyalleşme ortamı oluştururken gençler için de özel bir buluşma alanıdır.

Mustafa Aktaş (2024) mısırın ayıklanma aşamasıyla ilgili şunları anlatmaktadır.

“İmeceyi çağırırdık kolu komşu hep geliyordu mısırları soymaya. Mısırı aşana da çevreleyip etrafına diziliyorduk alçak iskembede oturup soyduğumuz kabukları önümüz doldukça arkamıza koyuyorduk. Amaç soyup kabuğundan ayırmak için. Bu esnada kemeñçe de çalışıyordu birazda hatırlı zengin insanlar bunu yapıyordu bu iş eğlenceli olsun diye. Türkü bilen kemeñçeye eşlik ediyordu biri bırakıyor diğeri atıyordu daha çok sevdalık türkülerini atılırdı ama mısırla ilgili türküler de atılırdı bu şekilde mısırlar soyulup bitiyordu.”

İmece toplantıları, yatsı namazının ardından gerçekleşir ve mısırın kabuklarının ayrıştırılması ve depolanması amaçlanır. Ayıklanan mısırın depolama süreci, evin dışında yer alan "serender" adı verilen özel bir yapıdır. Serender, evin dışında, genellikle en fazla 8 direk üzerine inşa edilen bir yapıdır. Bu yapı, Karadeniz'in nemli ikliminden kaynaklanan etkilere karşı koruma sağlamak ve doğal havalandırmayı teşvik etmek amacıyla tasarlanmıştır. Ayrıca, kemirgen hayvanların ulaşımını engellemek için özel bir yapısal tasarıma sahiptir.

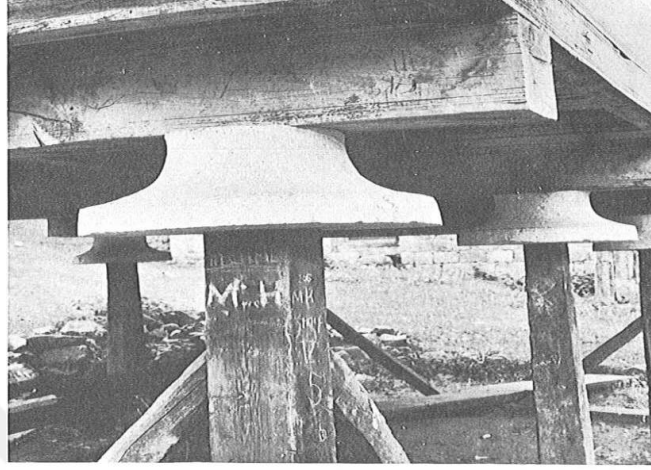

Görsel 13: Mısırın Depolandığı Serender

Kaynak: Lazepe Facebook sayfası.

Serender, mısırın depolanması için elverişli bir ortam sağlamakla kalmaz, aynı zamanda mısırın uzun süreli muhafazasını temin ederek ev halkına geçimlik sağlayıcı bir depo niteliği taşır. Bu pratik yapı, geleneksel mimari anlayışla iklim koşullarına ve ihtiyaçlara

uygun olarak inşa edilmiştir. Bu yöntemler, toplumun dayanışma içindeki işbirlikçi ruhunu yansıtırken, doğal koşullara uyumlu yaşam tarzının bir örneği olarak da değerlendirilebilir.

Ehli taşın tekerler
Tonya, Trabzon

Görsel 14: Serender Direkleri

Kaynak: Orhan Özgüner Köyde mimari arşivi.

İmece sırasında gelecek yıl için tohum ayrılması hakkında Yusuf Kurt (2024) şu şekilde anlatmaktadır.

“İmece sırasında tohum ayırmak, gelecek yıl ekilecek olan tohumu belirlemek için önemliydi. Buna 'sarı ayırma' derdik. Bu işi genellikle yaşlılar bilirdi, gençler ise pek anlamazdı. Sarı ayırmayanları kenara alır, sadece sarıları bağlamak için görevlendirirlerdi. Bu yaşlılar, sadece bu iş için orada otururdu. İmeceye gelenler arasında eli hızlı olanlar tercih edilirdi.”

Mustafa Aktaş (2024) tohum ayırmanın önemi konusunda şu ifadelerde bulundu.

“İmecelerde tohum ayırma işine “sarı” denirdi. Mısırın kalitelisini iyisini bilenler ondan bir kısım bağlacak şekilde açardı onları ayrı yere koyulurdu. Daha sonra o sarılar birbirine bağlanarak asılıyordu serendere. Bu sarıların sarı olduğuna karar verenlerde yaşlılar onlar bilirdi karar verirdi. Onlar olmadan imece de olmazdı onlar tecrübeliydi çünkü işi bilen onlardı yönlendiren onlardı.”

Ayşe Yılmaz (2024) tohum ayırmayı şöyle anlatmaktadır.

“İmece de soyardık mısırları koyardık sepete götürürdük serendere. Seçmezdik mısırı sonradan seçerdik hasını (iyisini), mudaralarını (kötülerini) verirdik sığırlara. Sarıları

bağlardı koca karılar. Onlar bilirdi hangisi olacağını at önüne olanı bağlardı olmayanı keser atardı.”

Bu imece etkinliği, cinsiyet veya yaş gibi ayrımlar gözetmeksizin gerçekleştirilir. İmeceye gelenler, aşana bölümüne yığılmış olan mısır çevresinde, bir daire oluşturacak şekilde oturularak yerleşilir. Bu aşamada, mısırların ayıklanması işlemi için deneyimli kişilere ihtiyaç vardır. Gelecek yıl için ekilecek olan tohumluk mısırların seçiminde deneyim sahibi ve yaşça büyük kişilerin tecrübelerinden yararlanılır. Tohum seçme işlevini üstlenen bu kişilere genellikle "sarıcı" denir. Sarıcılar, tohumluk mısırları seçme konusunda bilgi sahibi, geçmişte imecelerde deneyim kazanmış kişilerdir.

Yusuf Kurt (2024) imecede sunulan yemekleri bu şekilde anlatmaktadır.

“O dönemde yiyecek olarak çarşıdan bisküvi gibi şeyler alınmazdı. O zamanlar patates yeni hasat edilmiş olurdu, turşu ise yayladan getirilen peynirlerle birlikte ikram edilirdi. Çay yaygın değildi, ancak ayran daha sık ikram edilirdi.”

İmecelerde, ayrıca kemeñçeci de bulunur. Kemeñçeci, genellikle mısır yığınlarının üstüne oturtularak hem geniş bir alandan görülebilmesi hem de imece işçilerini daha iyi bir konumdan görebilmesi amaçlanır. Kemeñçeci, atma türküleri söyleyerek işçilerin motivasyonunu artırmak için görev alır. Bu kişinin işlevi, iş motivasyonunu sağlamanın yanı sıra, türküleriyle eğlence ve hoş vakit geçirmeyi, işçilerin iş hızını artırmayı hedefler. Kemeñçeci, söylediği türkülerde genellikle mısır, imece kültürü, doğa olayları, aşk gibi konuları işler (bkz. EK 6). Ayrıca, imece sırasında yavaş ilerleyen kişilere yönelik hicivli sözlerle iş motivasyonunu yükseltmeye çalışır. Yusuf Kurt (2024)

“Mısırları soyarken toplandığımızda küçük iskembelere otururduk ve ardından soymaya başladık. Mısırların tepesine kemeñçe çalan kişiyi koyardık, kimisi sepetlerle ayıklanan mısırları 'serender'e koyardı. Serdikten sonra birkaç kişi taşırdı ve geriye kalan kabuklarına “kodoğofla” deriz ve onları arkamıza atardık. Çünkü daha sonra oyun oynamak için kullanacaktık.”

Görsel 15: İmece Sırasında Kemençeci

Kaynak: Kalınçam Youtube kanalı

Mısırın ayıklanması sürecini bu şekilde ifade etmektedir. Ayıklanan mısırlar genellikle ortadaki sepetlere konulurken, çıkarılan kabuklar ise her bir imece işçisinin oturduğu yerin yanına biriktirilir. Bu biriktirilen kılıflara, yöre halkı arasında "kodoğofla" adı verilir. Bu ayıklama işleminde çıkarılan kodoğoflalar imece işçilerin performanslarını takip etmek amacıyla kullanılan önemli bir göstergedir. Bu ritüel, imece geleneğinin bir parçası olarak sürdürülmekte olup, toplumsal dayanışma ve iş birliği kültürünün bir ifadesi olarak değerlendirilebilir. Bu süreç hem geleneksel iş birliğinin hem de toplumun sosyal etkileşim ve kültürel bağlarının bir yansımasıdır. Mustafa Aktaş (2024) mısır imecesi esnasında yöre halkındaki gençlerin buluşma yeri olması ve karşı cinse hislerini belli ettirme noktasında nasıl bir önem taşıdığı hakkında şunları ifade etmiştir.

“İmece sırasında sevdalık işleri de olurdu mutlaka mısırlar kabuğundan sıyrılırken erkek sevdiği kıza tabiki kızın bundan haberi var bunlar o sevdalılar için buluşma görme yeriydi. Erkek mısırın ucunu sıkı sıkıya bağlar belli etmeden atardı önüne kız da illaki bakardı hani bu sen yaptın diye anlardı. Kız kabul ettiği zaman gülümserdi ortama çaktırmadan çözerdi mısırı bir bakış atardı yani bunu sen yaptın diye. Kabul etmeyen de çözmezdi onu atardı onu mısıra katardı onu başka tarafa.”

İmece geleneği, kendi döneminde önemli bir iletişim ve sosyal bağ oluştururken, insanların bir araya gelmesiyle kendi sosyal ağlarını ve bağlarını güçlendirir. Bu geleneğin evrilmesiyle birlikte oluşan sıkı bağlar, gençler için ayrıcalıklı buluşma mekanları ve sosyal platformlar haline gelmiştir. Bu ortamlar, günümüzün sosyal etkileşim örneklerinden ziyade, kadim toplumların nadir bir araya gelme adetlerinden

kaynaklanan muhafazakarlık ve geleneksel bir toplum yapısını yansıtır. Yusuf Kurt (2024) bu konu hakkında şu ifadelerde bulundu.

“Genellikle eskiden meclislerde insanlar süslenir ve giyinir, kızlar ve delikanlılar birbirleriyle böyle görüşürdü. Şimdiki gibi kafede ya da Instagram'dan yazmak gibi bir durum yoktu, sosyal etkileşimler genellikle imecelerde güzel giyinerek yapılırdı. Yaz aylarında bu imeceler insanların buluşma noktaları olurdu. Burası aynı zamanda toplumsal etkileşimin ve buluşmaların yaşandığı yerlerdi. Ancak kızlar ve erkekler yan yana gelmezdi, genellikle yaşlılar da burada bulunurdu. İmece, samimiyetin belirli bir sınırını taşır; sevdalanacak olanlar seçerlerdi, ancak her şeyi bilmek mümkün değildi. Örneğin, mısırları soyarken koçanını kızın önüne atar, göstermeden ama hissettirmeden, eğer biraz daha gönlü varsa o kız zaten alır ve hissederdi. Kimin kimden hoşlandığına dair bir anlayış vardı, ancak bu karşılıklı bir gülüşme ve konuşma şeklinde olurdu.”

Bu paylaşılan ortak mekanlar gençler için sadece sosyalleşme ve arkadaşlık olgularını değil, aynı zamanda karşı cinsle olan etkileşimi, gelecekteki eş adayı ve aday olan kişiyle aynı ortamı paylaşma arzusunu ve takdirini ifade eder. Yusuf Kurt (2024) kıyafet konusunda şunları anlatmaktadır.

“İmece'de kadın ve erkeğin kıyafetleri, daha çok kadınların daha fazla geleneksel giyim kullanmasıydı. Erkekler geleneksel kıyafetleri çok önceden değiştirdiği için, erkekler daha çok kumaş pantolon, takım elbise gibi şık giyinirdi. Kadınlar temiz giyinirdi yani, en temiz peştemalını, en yeni kuşağını, en güzel çemberini takıları varsa takılarını bu. Estetik kaygı güdülürdü.”

Mısır imeceleri, özellikle gençler ve etkinliğe davet edilenler için önemli bir sosyal ritüeldir. Bu nedenle, katılımcılar bu etkinliklere gelirken giyimlerine ve kişisel temizliklerine büyük özen gösterirler. Kadınlar, genellikle geleneksel motiflerle süslenmiş, yöresel kıyafetleri tercih ederler. Bu kıyafetler, genellikle yöre kültürüne özgü desen ve dokularla bezenmiştir. Öte yandan, erkekler ise zamanın modasına uygun resmi giysiler olan takım elbise giymeyi tercih ederler. Takım elbiseler, erkek katılımcıların estetik kaygılarını yansıtırken, etkinliğe özenle hazırlandıklarını gösterir.

Bu detaylar, imece geleneğinin sosyal ve kültürel yönlerinin yanı sıra bireysel katılımcıların da topluluk içindeki konumlarına dair bir göstergedir. Bu etkinlikler, geleneksel ritüellerin yaşatılmasının yanı sıra, toplum içindeki sosyal etkileşimi ve kişisel kimliklerin ifade edilmesini sağlamıştır.

İmece geleneği, zaman içinde evlilikle ilişkilendirilen birçok kişinin tanışıp evlendiği bir ortam haline gelmiştir. Yapılan kişisel görüşmeler ve geçmiş anlatılarına göre, imece toplulukları içerisinde karşı cinsle iletişim kurmanın özel bir yöntemi bulunmaktadır. Bu yöntem genellikle önceden birbirlerine ilgi duyan gençler arasında uygulanır. İmece içerisinde, erkek, ilgisini belli etmek için kızın önündeki mısır yığınınına, kılıfını ayırmadan ucunu düğümlediği bir mısır atarak iletişim kurmayı ve kızın ilgisinin olup olmadığını öğrenmeyi amaçlar. Bunu gören kız, ilginin karşılıklı olduğunu anlatmak isterse, düğümü çözerken erkeğe gülümseyerek mısırı ayıklar. Ancak gönlü olmayan bir kız ise mısırı düğümünü açmadan ortadaki yığına geri atar. Bu şekilde, iletişim ve duygusal anlamda jestler ve mimikler aracılığıyla anlaşmalar gerçekleştirilir. Yusuf Kurt (2024) imecelerde evlenme durumları için şu ifadeleri kullanmaktadır.

“Mısır imeceleri, Sevdalıların buluşma yerleriydi. Sevdaluk her yerde vardı; orman yolunda, imecede, yaylada veya şenlikte bu konuşmaları duyabilirdiniz. Evlilik hazırlığı yapanlar evden kaçır veya imeceye giderken kaçardı. Eskiden genellikle evlenme kaçarak olurdu.”

Ayşe Yılmaz (2024) imecede yapılan görüşmeler konusunda şunları anlatmaktadır.

“Sevdalı olan erkek imece yapılırken mısır kabuğunun ucunu bağlar atardın sevdiğin kızın önündeki mısırlara. Onu ederdi rahmetli Asım şaka olsun diye ucunu keserdi bağlardı atardı önüne herkes de derdi kim düğümlüyor bunları diye ne bilelim meğerse Asım rahmet olsun canına onun anlamı imece de sevdası olduğu kızın önüne atarak kızın anlaması. İmece diye gelip imeceden sonra kaçan çok olurdu.”

Geçmiş zamanlarda yöre halkı arasında sıkça uygulanan "kaçarak evlenme", mısır imecesi geleneğinin içinde özel bir yer tutar. Bu gelenek, önceden planlanmış olarak imece topluluklarına katılan kızların imece bitiminde eve gitmeyip sevdiği erkekle kaçan bireylerin varlığıyla anlatılır. Yapılan kişisel görüşmelerde bu tür hikayelere rastlanmıştır. Bu durum, imece geleneğinin sadece tarımsal iş birliği değil, aynı zamanda mısır tahılını araçsallaştırdığı, sosyal etkileşim ve duygusal ilişkilerin de yaşandığı bir platform olduğunu gösterir. Kaçarak evlenme konusunda Mustafa Aktaş (2024) şunları anlatmaktadır.

“İmeceye gelip daha sonra giderken kaçıyordu bu şekilde evlenen insanlar çok olurdu. Benim ablam o şekilde kaçtı ama sorsam ona ben kaçırıldım küçüktüm der.”

İmece geleneği, geleneksel toplumun kurallarına göre belirlenen iletişim ve ilişki biçimlerini yansıtır. Bu yöntemler, zamanla kültürel bir miras olarak yaşatılmış, bireylerin sosyal etkileşimini, aşkı ve ilişkileri dolaylı yollarla ifade etmelerini sağlamıştır. Bu gelenekler, toplumsal yapı ve sosyal bağların korunmasına, aynı zamanda geleneksel değerlerin devam etmesine katkı sağlamıştır.

3.1.4. Mısırın Ayıklanma Aşamasında Oynanan Oyunlar

3.1.4.1. Çul Oyunu

Çul oyunu, mısır soyma imecesi sırasında gerçekleştirilen ve yaş farkı gözetmeksizin herkesin katılabileceği rekabetçi bir etkinliktir. Bu oyun, standart mısır türlerinden farklı olarak üç özel mısır türünü içerir: benekli, kogona ve bereket. Bu isimlerle tanımlanan mısır türleri, oyunun temel elemanlarıdır. Yusuf Kurt (2024) Çul oyununu hakkında genel bilgiyi şöyle anlatmaktadır.

“Çul oyununda rekabet etmek istediğimiz kişiyle puanlama sistemi bulunurdu. Örneğin, bazı mısırların puanlaması vardı; alacalı siyah dış içinde kahverengi taneleri olan mısırlar belirli bir puan alırdı. Birde içinde kırmızı olan mısırlar 'kogona' deriz ve onlar da belirli bir puan alırdı. En yüksek puanlı mısır, etrafında yavruları olan mısırdı ve ona 'bereket' deriz. Bu şekilde kendi aramızda rekabet ve oyunlar oynardık. Tabii ki, kazanan ve kaybedenler için imece ile ilgili cezalar da bulunurdu. Kaybedenler, imece işçiliği ile ilgili ağır işlerde ceza olarak görevlendirilirdi.”

Oyun, imecede bulunan bir kişinin, mısır soyma sırasında elde ettiği özel türdeki mısırları rakibine göstererek "çulladım seni" demesiyle başlar. Bu eylem, rekabetin ve puanlama sistemi üzerinden skor tutulmasının startını verir. Rekabet eden oyuncular, daha yüksek puanlı mısır türlerini bulabilmek ve skorlarını artırabilmek için hızla mısır soyma çabasına girerler. Ne kadar çok yüksek puanlı mısır türü bulunursa, oyunu kazanma ihtimali o kadar artar. Oyun, tüm mısırlar soyulana kadar devam eder ve kazanan, kaybeden oyuncuya imecenin ağır işlerini yaptırma hakkını kazanır. Bu durum, imecenin genel iş yükünü hafifletir ve işlerin daha hızlı tamamlanmasını sağlar.

Çul oyunu, yerel bir topluluk içerisinde sosyal bağları güçlendiren ve topluluk üyeleri arasındaki rekabet ile dayanışmayı eş zamanlı olarak destekleyen geleneksel bir oyun olarak kültürel bir değer taşımaktadır. Bu oyun, işin zorluğu ve monotonluğunu eğlenceye dönüştürme eğilimi göstererek, katılımcıların karşılaştığı güçlükleri bir kutlama ve

oyunlaştırma sürecine dönüştürmektedir. Oyun, özellikle mısır tanelerinin estetik ve yapısal özelliklerine dayalı bir puanlama sistemine göre düzenlenmektedir. Bu sistem, katılımcıların farklı türdeki mısırları toplayıp değerlendirmelerine olanak tanıyarak, geleneksel tarım ürünlerinin çeşitliliğine verdikleri önemini vurgular.

3.1.4.2. Puanlama Sistemi

Çul oyununda puanlama, mısırların renk ve yapısal özelliklerine göre değişkenlik gösterir: Örneğin, bazı imecelerde benekli mısır için 1 puan, kogona için 5 puan ve bereket için 20 puan verilirken, diğer imecelerde bu puanlamalar benekli için 5, kogona için 20 ve bereket için 50 puan olarak farklılık göstermektedir. Bu tür puanlama sistemindeki çeşitlilikler, yaptığımız kişisel görüşmelerde belirtilmiştir.

Benekli (Alacalı Siyah Diş içinde Kahverengi Taneleri Olan Mısırlar): Bu mısır çeşidi oyun içinde en düşük puan değerine sahiptir ve temel skorlama birimi olarak işlev görür.

Görsel 16: Benekli Mısır

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kogona (Kırmızı Taneli Mısırlar): Bu tür, orta derecede bir puan değeri taşıır ve “kogona” adıyla bilinir.

Görsel 17: Kogona Mısırı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bereket (Yavruları Olan Mısır): Bu mısır çeşidi en yüksek puanı alır ve verimliliği simgeleyen "bereket" adıyla anılır. Bereket adı verilen mısırı bulan kişilerin imecesi yapılan haneye bereket getireceğine dair bir inanış bulunmaktadır ve bu kişilerin uğurlu olduğu düşünülmektedir. İmecesi yapılan hanenin gelecek yıllarda hasadının bereketli olacağına yönelik bir beklenti hakimdir. Ayrıca, bereketi bulan kişi, imecede yer aldığı için ve sonrasında yapılacak olan imecelere davet edilmesi gerektiği yönünde değerlendirilir. Konu hakkında Mustafa Aktaş; Mısırların içinde kollu yavrulu bitişik mısır koçanı olurdu buna biz bereket denirdi bunu bulan ben bereket buldum derdi bereketli insana bu nasip olur inancıyla o insanın uğurlu olduğu düşünülürdü. Birde çok çeşitli taneleri olan mısır olurdu karışık taneli siyah kırmızı beyaz yani çillidir. Bunu bulanda çulladım seni derlerdi ifadelerini kullandı.

Görsel 18: Bereket Mısırı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

3.1.4.3. Kulbaç Oyunu

Kulbaç oyunu, mısır hasadının tamamlanmasından sonra düzenlenen ve topluluk üyeleri arasındaki birlik ve eğlenceyi teşvik eden, geleneksel bir topluluk etkinliğidir. Bu oyun, özellikle imeceye katılan kişiler tarafından büyük bir ilgiyle karşılanır ve bu katılımcıların asıl motivasyon kaynağı bu oyun olabilir. Kulbaç oyununu Yusuf Kurt (2024) şu şekilde anlatmaktadır.

“Bu çul oyununda kaybedenler iş yaparken, kadınlar ve kızlar da kurbağa-kulbaç oyunu için ortamı hazırlarlardı. Aşanın tam ortasına toplanan kodoğoflaları, bu işin bir parçası olarak fazlasıyla birikirdi; hani anlattığım gibi 'batoma' dediğimiz yüksek yerlere kadar kabuklar birikirdi. İmece'nin ağır işlerini genellikle erkekler düzenler, kadınlar ise bu işleri hallederdi. Kulbaç oyunu içinse kadınlar ortamı hazırlar, oyuncular daire şeklinde sıraya geçerlerdi. Burada kızlar değil, gelinler de oynardı, fakat ortaya ebe olarak geçmezlerdi. Oyunun ağır olması nedeniyle, kadınlar ebe olarak ortaya girmezlerdi; bu, oyunun üstüne atlama gibi durumlar olduğundan kaynaklanırdı. Bu değer yargıları bölgemizde yoktu. Cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili değil, oyunun doğasından kaynaklanıyordu. Yaşlılar genellikle burada bulunurdu, böyle bir durumun oluşmasına izin verilmezdi. Kulbaç oyunu için bir peştemal ya da kalın bir ip kullanılırdı. İp özenle örülür ve sıkıca bağlanır, böylece vurduğunuzda sırtı acıttırdı. Kulbaç hazırlandıktan sonra mısır kabukları toplanır ve etrafına halka şeklinde oturulurdu. İmecenin sahibi kimse, oyun başladığında ilk olarak ebe olarak oyunun içine girerdi. Oyuncular, mısırları alttan diğer oyunculara göstermeden ebeye kulbaç vurulmaya çalışılırdı. Ebe, kulbaçı yakalamaya çalışırken, eğer yakalarsa yakalanan ortaya geçerdi. Oyun sırasında kemeçe çalınır, insanlar birbirleriyle şakalaşır ve izleyenler, ebe yi kandırmak için muziplik yapardı. Oyun uzun sürerdi ve ardından yemek yenir, horonlar oynanır ve anılar, eski hikayeler, fıkralar ve yerel masallar anlatılırdı.”

Görsel 19: Kulbaç Oyunu

Kaynak: Kalınçam Youtube kanalı

Mustafa Aktaş (2024) Kulbaç oyununu şu şekilde anlatmaktadır.

“Mısır ayıklanması bittikten sonra horon mu oynayalım yoksa sivil mi oynayalım derlerdi. Karar her ikisini de oynayalım yönünde olurdu. Kulbaç örülüyordu kadın peştemalından. O örmeyi de herkes beceremezdi sıkı sıkı örülüyordu. İmece bittiğinde o kabuklar ortaya toplanıyordu kulbaç oynamak için gençler zaten bunun için geliyordu esas imeceye sarıyorduk kabukların etrafını oturuyorduk iki bacağımızın arası boş olmak şartıyla çünkü kulbaç bacakların arasından veriliyordu kulbaçın rahat hareket edebilmesi insanları birbirine elden ele rahat verebilmesi için kulbaç gösterilmeyecek gösterilirse yandın adam kapar sen geçersin ortaya. İlk ebe usulen ev sahibi geçerdi ortaya. Ebe eliyle aralarda arar kulbaçı bulmaya çalışır ancak kılıflar çok olduğu için zordur bulmak ya insanların hareketlerinden ya görerek ya da eliyle arıyarak bulmaya çalışırdı. İnsanlar elden ele dolaştırarak ortada olan kişinin ters tarafta olduğu anı kollayarak kulbaç ile sırtına vuruyordu. Ortadaki ebe de dönüyordu oraya kulbaçı aramaya kulbaç kaçırılırdı oradan diğer tarafa verilirdi oradan birdaha vurulurdu ordan döner başka yerden vurulurdu öyle devam ederdi kulbaçı eline alana kadar. En son yakalanan ortaya geçer ebe olarak oyun devam eder. Çok zevkli olurdu. Kadınlar da bunları oynardı yanımızda yabancı olmamak şartıyla. Kolu komşunun kızları da girerdi yaşlılar girmezdi ama dışardan ebeye kaş gözle işaret ederdi tüyo verirdi. Oyun öncesinde oyun kuruluyor sakın ola ki dışardan karışmayın denmesine rağmen mutlaka bunlar olurdu. Ortadaki fazla dayak yiyince dışardaki yaşlılar acırdı işaret ederdi ona.”

Ayşe Yılmaz (2024) Kulbaç oyunu ile ilgili şunları anlatmaktadır.

“Kulbaç oynanırdı genç delikanlılar güçlü kadınlar Kezban’ın Ayşe’si, ben denk getirdiğimize vururduk ne de güzel olurdu bir bilseniz. Güçlü kızlar oynardı hem de bilgili kızlar öyle zayıf kızlar oynayamazdı seyrederdi.”

Oyunun başlangıcı, mısırların soyulması ve soyulan mısırların serender’e kaldırılmasıyla başlanır. Katılımcılar toplanan mısır kabukları etrafında halka şeklinde yerlerini alır. Bu oyunda kullanılan ana araç, kadınların peştemalından veya kalın bir ipten özenle örülmüş Kulbaç adı verilen bir bez parçasıdır. Bu kulbaç, sıkıca örüldüğünden, vurulduğunda belirgin bir acı hissi verir, bu da oyunun fiziksel yönünü ön plana çıkarır. Oyun süresince, ilk ebe genellikle imecenin ev sahibi olarak belirlenir ve ortaya ilk o girer. Ebe, diğer oyuncuların yığılmış mısır kabuklarının yani yöredeki olan “kodoğofla” ların altından gizlice ve sessizce kulbaçı birbirlerine paslamalarını engellemeye çalışır. Ebe, kulbaçı yakalamak için çaba sarf ederken, diğer oyuncular ebe'nin dikkatini dağıtarak ve yanıltarak kulbaç ile vurmayı hedefler. Eğer kulbaç ebe tarafından fark edilir ve ebe kulbaçı yakalarsa, yakalanan kişi yeni ebe olur. Oyun yakalanan kişinin ortaya geçmesi ile tekrar başlar ve bu şekilde uzun süre devam eder. Oyun, katılımcıların çeviklik ve stratejik düşünme yeteneklerini sınar. Oyun sırasında çalınan kemençe ve yapılan şakalar, katılımcılar arasında neşeli bir atmosfer yaratır. Oyun, kadınlar ve genç kızlar tarafından da aktif olarak oynanır ve genellikle tanıdık kişiler arasında gerçekleşir. Yaşlılar ise, genellikle oyuna fiziksel olarak katılmazlar ama gençlere dışarıdan işaret ve tüyolar vererek oyunun seyrine dolaylı yollarla katkıda bulunurlar. Bu etkileşim, oyunun sadece bir eğlence mekanizması olmanın ötesinde, kuşaklar arası iletişim ve öğrenme fırsatı sunmasını sağlar. Oyun sonrasında ise yemekler yenir, başka bir ritüel olan horonlar oynanır ve eski hikayeler, fıkralar ve masallar paylaşılarak kültürel bağlar pekiştirilir.

Ayşe Yılmaz ile kişisel görüşme esnasında yanında bulunan oğlu Yusuf Yılmaz (2024) Kulbaç oyununda unutamadığı anlarını şu şekilde anlattı.

“Fevzi amcanın kapısında bir senesi kulbaç oynadık böyle bir şey olmaz ayam (hava) iyi. Ay vuruyor kodoğoflaları attık dışarı mereğin (samanlık) önüne Şakir’in Recep, Halid’in Hüseyin güçlü de uşaklar kodoğoflaları çıkardı içerde dışarı öyle büyüdü ki öyle bir kızıştı oyun ki diyebilirim sana ki Fevzi amcanın evinin önünde kodoğofla kalmadı bir kısmı mereğin arasına girdi bir kısmı da Ali ağanın tellerinden dışarı çıktı. O zamanki gençlerin üzerindeki gömlekler hep yırtıldı öyle sert oynamaktan. Bir kere orada denk geldim o

kadar zevkli. Genelde kulbaça ilk ebe olarak güçlü uzun uşakları alırlardı. Bide ıslatırlardı onu o zaman daha çok can acıtırdı.”

Görsel 20: Kulbaçın Hazırlanma Aşaması Ayşe Yılmaz

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Kulbaç oyunundan sonra neler olduğu hakkında Mustafa Aktaş, Kulbaçtan sonra illaki horon ile oynanıyordu. Önce dik horon sonrasında kızlarla birlikte horon edilirdi ama mutlaka edilirdi. Yusuf Kurt ise iş tamamlandığında önce erkek horonu oynanır, ardından kadınlar da horona katılırdı. Horon, işin sona erdiğinin ve kutlandığının bir ritüeli gibiydi. Akşam ezanından sonra başlardı ve çok geç saatlere kadar sürmezdi ifadelerini kullandı. Yusuf Kurt (2024) Kulbaç oyununun günümüzde nasıl devam etti hakkında şunları anlatmaktadır.

“Kulbaç oyunu hâlen daha yapılıyor, ancak biraz daha nostaljiyi yaşamak için yapılıyor, eskiyi yâd etmek için. Eskiden oyun belli, evin şekli belli, kemençecinin imece'deki rolü belli. Öyle bir ihtiyaç yok yani. İnsanlar artık bu tahılla eskisi kadar haşır neşir olmadığından dolayı, bu geleneğin azaldığını, eskisi kadar revaçta olmadığını söyleyebiliriz. Şu an mısırın ekilmesi sebebi, mısır unu olsun, ekmeğimi yapabileyim, balığa kullanayım, muhlama ya kullanayım, kendi evine yettiği kadar var.”

Günümüzde Kulbaç oyunu, geçmişi yâd etmek ve nostalji yaşamak amacıyla daha az sıklıkta oynanmaktadır. Modern yaşamın getirdiği değişiklikler ve geleneksel etkinliklere katılımın azalması, bu geleneğin popülerliğinin düşmesine neden olmuştur. Ayrıca, mısırın günümüzde daha çok pratik ihtiyaçlar için kullanılması, insanların tahılla olan geleneksel etkileşimlerinin azalmasına yol açmıştır, bu da kulbaç oyununun ve benzeri geleneksel pratiklerin günümüzdeki devamlılığını etkilemektedir.

Bu tür toplumsal etkinlikler, bireyler arasında dayanışmayı ve topluluğun kültürel kimliğini pekiştirmeyi amaçlar. Kulbaç oyunu, bu bağlamda hem bir eğlence kaynağı olarak hem de topluluk değerlerinin yaşatılmasında önemli bir rol oynar. Bu etkinlikler, topluluk üyeleri arasında sosyal bağların güçlenmesine katkıda bulunurken, kültürel mirasın nesilden nesile aktarılmasına olanak tanır.

Ayşe Yılmaz (2024) kulbaç oyunundan sonra neler olduğunu şu şekilde anlatmaktadır.

“Sonradan horonda ederlerdi önce erkekler sonradan kızlar da girerdi ama öyle çok büyük horon olmazdı. Benim şimdi aklım niye kaldı o dağlarda ömrüm orada geçti ama sarılırdı horon kıyamet kopardı. Girerdik horona ömrüm geçti öyle unutamıyorum otçular olacaktı ben hastanede olacaktım öyle mi. Siz otçularda horon ederken fena oldum da götürdüler hastaneye.”

Günümüzde Kulbaç oyununun nasıl devam ettiği hakkında Mustafa Aktaş (2024) şunları anlatmaktadır.

“Kulbaç, mısır imecesi artık yok çünkü mısır çok az var şimdi bizim köyü toptasak oynayacak kadar mısır kabuğu çıkmaz çok azaldı. Bu tahıla duyulan ihtiyaç azaldığından dolayı bu da bitti. Benim bildiğim bu kulbaç oyunu büyük mahalle ve orta mahallede vardı kale önü mahallesinde de kısmen vardı fazla yoktu ama aynı şekilde yapılıyordu.”

Yusuf Kurt (2024) Kulbaç oyununun nasıl devam ettiği hakkında şunları anlatmaktadır.

“Bu gördüğünüz yerlerin hepsi tarla olurdu, neden onunla geçinirdi? Onu yerdin, ekmek mısır ekmeği de buğday ekmeği zengin her yerde ya da işte gidersen bir yere alırsan, o herkes mısır ekerdi. Şimdiki çimenlerin hepsi tarlaydı, mısır ekilirdi. Mısır ve patates işinde ona göre çok olurdu, aile bireyleri çok külfetliydi, on kişiden aşağı bir evde adam yoktu. Bunları doyurmak kolay değildi, mısır çok değerli bir tahıl ve daha yoğunlu bu işler. Şimdi herkes gurbete gitti, kimisi okudu gitti, kimisi geçinmedi gitti. Hayvancılık çöktü, hayvan bakmak kolaydı; şimdi hayvancılık bakmak çok zor, dışardan alıp yedirmek zorundasın. Şimdi bu pahalı yemeği küspesi, bunlar pahalı, pahalı. Şimdi onlar bitince ekim-dikim de azaldı, var olanlar ne kadar içiyorsa o kadar mısır yapıyorsun. O dönemde 50 kişiyle soyacağın mısırı şimdi beş kişiyle soyarsın. Ben şimdi burada ekiyorum, mısır beş kişi soyarız, toplanalım. Şimdi kulbaçı oynayacak kodoğofla da yok, köy hayatı bitti, geçim sıkıntısından dolayı bu işler bitti, yani bu ürettikleriyle kendini besleyemiyorsun, hayvanî de besleyemiyorsun. Eskiden mısıra ihtiyaç çoktu, şimdi o kadar ihtiyaç kalmadı. Şimdi diyorlar ya yayla niye böyle oldu, senlik niye böyle oldu, şimdi eskiden yaylaya fakir olan giderdi, geçim için giderdi, toplamak hayvanların ot

yedirmek, odun almak için giderdi, evin önündeki otunu yedirmemek, daha sonraya kullanmak için giderdi. Şimdi arabası olan yaylaya gidiyor. Şimdi bir hayvan göçünü yaylaya çıkartmak 3000 TL, eskiden yürüme giderlerdi oraya. Şimdi zengin olan gidiyor yaylaya, doğal olarak o yaylacılarla şimdiki yaylacılar bir olabilir mi, nasıl şenlik olacak, böyle şenlik olacak işte. Yattarayı şenliğe getiriyorlar, show şenliği oluyor. Şenol Güneş Sis Dağı şenliğine gidiyor, hoşgelmiş sefa gelmiş; ancak horonla kültürle ne alakası var bunun kültürel alakası olarak?

Kulbaç oyunu hâlen daha yapılıyor, ancak biraz daha nostaljiyi yaşamak için yapılıyor, eskiyi yâd etmek için. Eskiden oyun belli, evin şekli belli, kemeçecinin imece'deki rolü belli. Öyle bir ihtiyaç yok yani. İnsanlar artık bu tahılla eskisi kadar haşır neşir olmadığından dolayı, bu geleneğin azaldığını, eskisi kadar revaçta olmadığını söyleyebiliriz. Şu an mısırın ekilmesi sebebi, mısır unu olsun, ekmeğimi yapabileyim, balığa kullanayım, muhlama ya kullanayım, kendi evine yettiği kadar var.”

Kulbaç oyununun, mısır imecelerinin artık gerçekleştirilmiyor olması nedeniyle oynanmadığı, günümüzde yapılan etkinliklerin ise geçmişi anmak, nostaljik bir deneyim yaşatmak ve bu kültürel mirası gelecek nesillere aktarmak amacıyla düzenlendiği bilinmektedir. Bu bağlamda, Kulbaç oyunu ve mısır imeceleri, sadece birer eğlence aracı olmaktan öte, toplumsal hafızanın korunması ve kültürel değerlerin sürdürülmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır.

3.1.4.4. Çul Oyununun Amacı ve Toplumsal İşlevi

Çul oyunu, mısır soyma imecesi sırasında gerçekleştirilen ve herkesin katılımına açık rekabetçi bir etkinliktir. Oyun, mısır soyma işini eğlenceli hale getirmeyi amaçlar. Yusuf Kurt'un (2024) belirttiği gibi, oyunda kullanılan benekli, kogona ve bereket adındaki özel mısır türleri, katılımcılar arasında rekabeti ve heyecanı artırır.

Bu oyunun toplumsal işlevi, imece usulü çalışmanın getirdiği monotonluğu kırmak ve topluluk üyeleri arasında sosyal bağları güçlendirmektir. Mısır soyma işinin zorluklarını eğlenceye dönüştürerek katılımcıların motivasyonunu artırır. Oyun sırasında ortaya çıkan rekabet ve puanlama sistemi, katılımcıların iş birliğini ve dayanışmasını pekiştirir.

3.1.4.5. Çul Oyununun Kültürel Etkileri

Çul oyunu, yerel kültürel mirasın önemli bir parçasıdır. Mısır tanelerinin estetik ve yapısal özelliklerine dayalı puanlama sistemi, geleneksel tarım ürünlerinin çeşitliliğine

verilen önemi vurgular. Oyunun sonunda kazananın belirlenmesi ve kaybedenin imecenin ağır işlerini yapma zorunluluğu, topluluk içindeki görev dağılımını ve adaleti anlatır. Bu durum, işlerin daha hızlı ve verimli tamamlanmasını sağlar. Çul oyunu, topluluk üyeleri arasında dayanışmayı, rekabeti ve sosyal bağları güçlendirirken, geleneksel tarım pratiklerinin ve kültürel değerlerin yaşatılmasına katkıda bulunur.

3.1.4.6. Kulbaç Oyununun Amacı ve Toplumsal İşlevi

Kulbaç oyunu, mısır hasadının tamamlanmasından sonra düzenlenen bir topluluk etkinliğidir. Oyunun amacı, imece işçiliğinden sonra katılımcılar arasında birlik ve eğlenceyi teşvik etmektir. Yusuf Kurt'un (2024) belirttiği gibi, kadınlar ve kızlar oyunun ortamını hazırlarken, erkekler ağır işleri üstlenir.

Kulbaç oyunu, topluluk içindeki sosyal bağları güçlendirir ve kuşaklar arası iletişimi artırır. Oyunun fiziksel yönü, katılımcıların çeviklik ve stratejik düşünme yeteneklerini sınarken, kemeçe eşliğinde yapılan şakalar ve sohbetler, neşeli bir atmosfer yaratır. Yaşlıların gençlere oyun sırasında verdikleri tüyolar, kuşaklar arası bilgi aktarımını ve etkileşimi sağlar.

3.1.4.7. Kulbaç Oyununun Kültürel Etkileri

Kulbaç oyunu, geleneksel kültürel pratiklerin yaşatılmasına katkıda bulunur. Oyunun ana aracı olan kulbaç, kadınların peştemalından veya kalın bir ipten özenle örülerek hazırlanır. Bu detay, yerel el işçiliği ve estetik anlayışını yansıtır. Oyunun sonunda yapılan horon ve paylaşılan hikayeler, topluluk üyeleri arasında kültürel bağların pekişmesine olanak tanır.

Günümüzde, mısır imecelerinin azalması ve modern yaşamın getirdiği değişiklikler nedeniyle Kulbaç oyunu daha az sıklıkla oynanmakta ve daha çok nostaljik bir deneyim olarak düzenlenmektedir. Yusuf Kurt'un (2024) belirttiği gibi, bu geleneklerin devamlılığı, toplumsal hafızanın korunması ve kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılması açısından büyük önem taşır.

Çul ve Kulbaç oyunları, geleneksel tarım toplumlarının sosyal ve kültürel hayatında önemli yer tutan etkinliklerdir. Bu oyunlar, topluluk üyeleri arasında dayanışmayı ve birlikteliği pekiştirirken, eğlence ve rekabeti bir araya getirir. Mısır imeceleri sırasında düzenlenen bu oyunlar, işin zorluğunu ve monotonluğunu kırarak, katılımcıların

motivasyonunu artırır ve topluluk içindeki sosyal bağları güçlendirir. Geleneksel tarım pratiklerinin ve kültürel değerlerin yaşatılmasına katkıda bulunan bu oyunlar, toplumsal hafızanın korunmasında ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir rol oynar.

3.1.5. Geçmişten Günümüze Mısır ve Kulbaç Oyunu

Geçmişte, mısır ve diğer tarım ürünleri, köy hayatının merkezinde yer alırdı. Yusuf Kurt'un anlatımına göre, eskiden mısır ve patates tarlaları köylerin her tarafını kaplardı. Mısır ekmeği, köylülerin temel gıda maddesi olup, buğday ekmeği zenginlerin sofrasında bulunurdu. O dönemde, geniş aileler tarım işlerini birlikte yürütür, mısır hasadı imece usulü ile yapılırdı. Mısır, sadece bir gıda maddesi değil, aynı zamanda kültürel etkinliklerin de merkezindeydi. Kulbaç oyunu gibi etkinlikler, hasat sonrası düzenlenir ve köylülerin birlik ve dayanışmasını pekiştirirdi.

3.1.5.1. Günümüzde Mısır ve Kulbaç Oyununun Durumu

Günümüzde ise, köy hayatının dinamikleri büyük ölçüde değişmiş durumda. Teknolojik gelişmeler ve şehirleşme, köy nüfusunun azalmasına neden olmuştur. İnsanlar artık eğitim ve iş imkanları için şehirleri tercih etmekte, bu da tarım ve hayvancılığın eskisi kadar yoğun olmamasına yol açmaktadır. Yusuf Kurt, mısırın eskisi kadar ekilmediğini, bu nedenle mısır imecelerinin ve buna bağlı olarak Kulbaç oyununun da artık düzenlenmediğini ifade etmektedir. Modern hayatta mısır, temel gıda maddesi olmanın ötesinde sadece belirli pratik ihtiyaçlar için kullanılmakta ve bu da mısır imecelerine olan ihtiyacı azaltmaktadır.

3.1.6. Kültürel Mirasın Korunması

Kulbaç oyunu, bugün daha çok nostaljik bir etkinlik olarak yaşatılmaktadır. Eski günleri anmak ve kültürel mirası gelecek nesillere aktarmak amacıyla düzenlenen bu oyun, eskisi kadar popüler olmasa da köy kültürünün önemli bir parçası olarak varlığını sürdürmektedir. Yusuf Kurt'un ifadesiyle, oyunun kuralları, evin şekli ve kemeçecinin rolü hala hatırlanmakta, ancak artık insanlar bu tahılla eskisi kadar hemhal olmadıklarından, oyunların da revaçta olmadığını belirtmektedir.

3.2. Ekonomik ve Sosyal Değişimlerin Etkisi

Günümüzde mısırın ekilmesi, mısır unu ve diğer ürünler için kendi ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmaktadır. Eskiden 50 kişiyle yapılan mısır hasadı, şimdi beş kişiyle gerçekleştirilebilmekte, bu da imece usulü çalışmanın ve Kulbaç oyununun önemini azaltmaktadır. Modern tarım yöntemleri ve ekonomik zorluklar, köy hayatının dinamiklerini değiştirmiştir. Hayvancılık ve tarım işleri, maliyetlerin artması nedeniyle zorlaşmış, bu da köylerdeki geleneksel etkinliklerin azalmasına neden olmuştur.

3.2.1. Bir Tahılın Kültüre Etkisi

Mısır, sadece bir gıda maddesi olmanın ötesinde, köy kültürünün ve toplumsal bağların önemli bir parçasıydı. Mısır imeceleri ve bu imeceler sırasında düzenlenen Kulbaç oyunu, köylülerin bir araya gelmesini ve birlikte çalışmasını sağlayan sosyal etkinliklerdi. Günümüzde ise, mısıra olan ihtiyacın azalması ve ekonomik zorluklar, bu tür geleneklerin unutulmaya yüz tutmasına neden olmuştur. Bu, bir tahılın kültüre ne denli etki ettiğini ve ekonomik değişimlerin kültürel pratikler üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir.

Kulbaç oyunu ve benzeri gelenekler, sadece birer eğlence aracı olmaktan öte, toplumsal hafızanın korunması ve kültürel mirasın sürdürülmesi açısından büyük önem taşır. Bu tür etkinlikler, topluluk üyeleri arasında dayanışmayı artırırken, kültürel değerlerin gelecek nesillere aktarılmasına olanak tanır. Modern yaşamın getirdiği değişikliklere rağmen, bu kültürel mirasın yaşatılması, toplumun kökleriyle bağını koruması ve geçmişine sahip çıkması açısından değerlidir.

SONUÇ

Bu çalışma, Karadeniz Bölgesi'nde imece geleneğinin kültürel, ekonomik ve sosyal yapı üzerindeki etkilerini derinlemesine inceleyerek, bu geleneğin toplumsal dayanışma, kültürel mirasın aktarımı ve tarımsal faaliyetlerdeki kolektif çabanın önemini ortaya koymuştur. Özellikle mısır imecesi, bölge halkının tarımsal üretimi birlikte gerçekleştirdiği, aynı zamanda sosyal bağlarını güçlendirdiği ve kültürel değerlerini yaşattığı bir platform olarak öne çıkmaktadır.

Mısırın bölgeye girişi, sadece tarımsal üretimde bir değişiklik yaratmakla kalmamış, aynı zamanda yöre halkının kültürel pratikleri ve ritüellerinde de önemli dönüşümlere yol açmıştır. Bu tahıl, halk oyunları, türküler ve bölgesel mutfakta kendine yer bularak, Karadeniz'in kimliğinin bir parçası haline gelmiştir. Özellikle imece etkinlikleri sırasında icra edilen kemençe eşliğinde söylenen türküler ve oynanan geleneksel oyunlar, bölgenin zengin folklorik mirasını yaşatmaya devam etmektedir.

Ancak, son yıllarda, genç nüfusun kırsaldan kentlere göç etmesi ve tarımın yerini farklı ekonomik faaliyetlerin alması, imece geleneğinin zayıflamasına ve bazı tarımsal pratiklerin unutulmasına neden olmuştur. Bu durum, aynı zamanda imece etkinlikleriyle bütünleşmiş olan geleneksel oyunlar ve müziklerin de giderek kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır.

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, iklim değişikliklerinin Karadeniz Bölgesi'ndeki tarımsal faaliyetler üzerindeki etkisidir. Ekim ve hasat zamanlarında gözlemlenen değişiklikler, mısır tarımının sürdürülebilirliği üzerinde doğrudan etkiler yaratmış ve yerel halkı bu zorluklarla başa çıkmak için yeni stratejiler geliştirmeye yöneltmiştir.

Mısır tahılı, bölgeye ekonomik ve sosyal açıdan büyük katkılar sağlamış olsa da zamanla mısıra olan ihtiyacın azalması ve tarımsal pratiklerin değişmesiyle birlikte, bu geleneksel uygulamalar da değişime uğramıştır. Modern tarım tekniklerinin ve ekonomik koşulların değişmesi, köy kültüründen kent kültürüne geçişi hızlandırmış ve bu durum, geleneksel mısır imecelerinin ve bu imeceler sırasında oynanan oyunların unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur. Mısır imecesi, topluluk üyelerinin bir araya gelerek dayanışma içinde çalışmasını sağlayan bir uygulama olarak önemini yitirmeye başlamış, kentleşmenin getirdiği bireysellik ve modern yaşam biçimleri, bu kolektif çalışma yöntemlerini zayıflatmıştır.

İmece sırasında düzenlenen Horon, Çul oyunu ve Kulbaç oyunu, bu kültürel etkinliklerin en dikkat çekici unsurlarından biridir. Bu oyunlar, imece sürecinde hem eğlence hem de topluluk içi etkileşimi artırma işlevi görmüştür. Çul ve Kulbaç oyunları, mısırın ayıklanma aşamasında oynanan ve topluluk üyelerinin birlikte vakit geçirmesini sağlayan geleneksel oyunlardır. Horon ise imecenin bitiminde yapılan bir ritüel olarak değerlendirilebilir. Bu oyunlar, mısır imcesinin sosyal ve kültürel boyutunu zenginleştirmiş ve yöre halkının kültürel kimliğinin bir parçası haline gelmiştir.

Mısır imcesi geleneğinin korunması, bölgenin kültürel kimliğinin sürdürülmesi ve toplumsal bağların güçlendirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. İmece, sadece bir tarımsal faaliyet değil, aynı zamanda bir kültürel ritüel ve sosyal etkileşim platformu olarak değerlendirilmeli ve bu bağlamda yaşatılmalıdır. Gelecek araştırmalar, bu geleneğin modern yaşam koşullarına adaptasyon süreçlerini ve kültürel sürdürülebilirlik açısından taşıdığı önemi daha ayrıntılı bir şekilde ele almalıdır. Geleneksel pratiklerin gelecek nesillere aktarılması, kültürel mirasın korunması için hayati bir öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Akkaya, E. ve Uzman, A. (2010). "Türklerin Tarihsel Dayanışma Kültürü", Anadolu Araştırmaları Dergisi, 34, s. 12-34.
- Alper, M. (2017). "İmece: Türk Kültüründe Toplumsal Dayanışma", Türk Halk Kültürü, 45, s. 56-78.
- And, M. (1974). Köylü dansları: Folklor ve halkbilimi incelemeleri. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- And, M. (1985). Oyun ve Bügü: Türk kültüründe oyun kavramı. İletişim Yayınları.
- Aron, R. (2010). Sosyolojik Teoriler. Çev. M. Gökay, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Aydemir, A. (2015). Divanü Lügati-t Türk'te Ahlaksız Tiplerle İlgili Sözcükler. Route Educational and Social Science Journal, 2 (2):226-240.
- Aydemir, M. (2015). "Divanü Lügati't Türk'te Dayanışma ve İmece Kültürü", Türkoloji Araştırmaları, 8(1), s. 45-67.
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living Successfully in Two Cultures. International Journal of Intercultural Relations.
- Boran, A. (2019). 19. Yüzyılda Karadeniz Bölgesi'nde Mısır Tarımı ve Ticareti. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ordu.
- Bostan, M.H. (2019). "XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Tonya", Tonya Tarihi ve Kültürü, Tonya Belediyesi s. 86-99.
- Bozkurt, H. (2015). "Gelenekler ve Eğitim", Eğitim ve Kültür Dergisi, 7(2), s. 34-50.
- Briggs, A. (1992). Culture. In R. Bauman (Ed.), Folklore, Cultural Performances, and Popular Entertainments: A Communications-Centered Handbook. Oxford University Press.
- Büyük Ansiklopedi. (1997). Nesa Yayınları, C. IV, İstanbul.
- Carraretto, M. (2009). Amerikan Yerlilerinin "Mahiz"inden "Türk Buğdayı"na. Çeviren: S. Öztürk, Yemek ve Kültür Dergisi, Sayı:18, Sayfa:100-110.
- Çetin, A. (2017). "Geleneklerin Modernleşme Sürecindeki Dönüşümü", Toplumsal Değişim Dergisi, 12(4), s. 98-112.
- Crosby, A. W. (2003). The Columbian Exchange: Biological and Cultural Consequences of 1492. Praeger, s. 85-87.

- Demir, F. (2018). "Kültürel Kimlik ve Gelenekler", *Kültürel İncelemeler Dergisi*, 6(3), s. 22-44.
- Demirci, H. (2013). *Ritüel Kavramı ve Etimolojik Analizi*. Ankara: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Demirci, K. (2013). *Ritüellerin Etimolojisi*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Durkheim, E. (2006). *Toplumsal İşbölümü*. Çev. A. Karaman, İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Earle, R. (2012). *The Body of the Conquistador: Food, Race and the Colonial Experience in Spanish America, 1492-1700*. Cambridge University Press, s. 77-79.
- Emecen, F.M. (2019). "Doğu Karadeniz’de Bir Vadi Yerleşimi Olarak Tonya Tarihinin Giriş", *Tonya Tarihi ve Kültürü*, Tonya Belediyesi s. 23-51.
- Fichter, J. H. (2012). *Sosyoloji: Temel Kavramlar ve Prensipler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Geertz, C. (1992). *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Gökalp, Z. (1997). *Kültürel Temas ve Değişim*. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gökalp, Z. (1997). *Türkçülüğün Esasları*. İnkılâp Kitabevi.
- Gray, C. (2004). "Kültürel Hiyerarşiler ve Toplumsal Eşitsizlikler", *Sosyolojik İncelemeler Dergisi*, 9(1), s. 78-92.
- Hall, S. (2008). *Kültürel Kimlik ve Diaspora*. Çev. Mehmet Ali Yolcu. Kömen Yayınları.
- Halk Bilimi Dergisi. (2015). *Kırsal Toplumlarda Geleneksel İş birliği Modelleri*. Halk Bilimi Dergisi.
- Hannerz, U. (2018). *Kültürel Karmaşıklık: Anlamın Sosyal Örgütlenmesinde Çalışmalar*. Çev. F. F. Yalçın. Küre Yayınları.
- Hoagland, S. (1998). *America's First Cuisines*. University of Texas Press, s. 58-60.
- Huizinga, J. (1995). *Homo Ludens: Oyunun toplumsal işlevi üzerine bir deneme* (M. A. Kılıçbay, Çev.). Ayrıntı Yayınları. (Orijinal eser 1938 yılında yayımlanmıştır).
- Johnson, S. A. (2009). *Mısır: Amerikan Tahılı*. Çeviren: A. Kutay, *Yemek ve Kültür Dergisi*, Sayı:18, Sayfa:88-99.
- Kan, K., & Kanmaz, M. (2022). *Küreselleşmenin Kültürel Boyutu ve Göçün Etkileri*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 47, 59-73.
- Karabatak, B. (2018). *İmece ve Türk İslam Medeniyeti*. Konya: Kültür Yayınları.

- Kaya, İ. (2016). "Gelenekler ve Sosyal Uyum", *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 14(2), s. 56-71.
- Kluckhohn, C. (1951). "The Study of Culture", *American Anthropologist*, 53, s. 457-480.
- Kıran, S. (2015). "Trabzon İli Sisdağı Yaylası Otçu Göçü Geleneğinin Ve Değişim Sürecinin Performans Teorisi Üzerinden İncelenmesi"
- Kırtok, Y. (1998). *Mısır Üretimi ve Kullanımı*. Kocaoluk Yayıncılık, İstanbul.
- Kuban, D. (2000). *Geleneklerin Korunması ve Modernleşme*. İstanbul: Mimarlık Yayınları.
- Kuban, D. (2000). *Kültürel Mirasın Korunması ve Geleceğe Aktarılması*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Malinowski, B. (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi ve Diğer Denemeler*. Çev. S. Özkal. Kabalcı Yayınevi.
- Mann, C. C. (2005). 1491: New Revelations of the Americas Before Columbus. Knopf, s. 134-136, s. 154-156.
- Merton, R. K. (1996). *Social Theory and Social Structure*. New York: Free Press.
- Nadel, S. F. (1954). *Ritüel ve Toplum*. Çev. Z. Çetin, Ankara: Bilimsel Araştırmalar Yayınları.
- Özcan, S. (2009). Modern Dünyanın Vazgeçilmez Bitkisi Mısır: Genetiği Değiştirilmiş (Transgenik) Mısırın Tarımsal Üretime Katkısı. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, Cilt:II, Sayı:2, Sayfa:1-34.
- Rappaport, R. A. (2003). "Ritüelin Performansı", *Sembolik Antropoloji*, ed. S. İlhan, İstanbul: Kültür Yayınları, s. 393-407.
- Saraçoğlu, A. (2021). *Kitap İncelemesi: Sosyal Bilimlerde Kültür Kavramı*. Akademik Düşünce Dergisi(3), 84-88.
- Sauer, C. O. (1952). *Agricultural Origins and Dispersals*. American Geographical Society, s. 112-114.
- Smith, B. D. (1995). *The Emergence of Agriculture*. Scientific American Library, s. 102-104.
- Staller, J. E., Tykot, R. H., & Benz, B. F. (Eds.). (2006). *Histories of Maize: Multidisciplinary Approaches to the Prehistory, Linguistics, Biogeography, Domestication, and Evolution of Maize*. Academic Press, s. 210-212.
- Swingewood, A. (1998). *A Short History of Sociological Thought*. London: Palgrave.

- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı. (2010). Doğu Karadeniz Bölgesi Tarımsal Uygulamaları. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Yayınları.
- Tellioğlu, İ. (2019). “Trabzon Kültür Tarihi Açısından Tonya ve Çevresi”, Tonya Tarihi ve Kültürü, Tonya Belediyesi s. 119-132.
- Terrin, A. N. (2007). "Ritüel ve Etimolojik Kökenleri", Antropolojik Yaklaşımlar, 3(2), s. 93-114.
- Terrin, A. N. (2007). The Dynamics of Ritual. London: Ashgate.
- Uzuner, A. (2022). “X. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi” s. 1-9.
- Weatherford, J. M. (1988). Indian Givers: How Native Americans Transformed the World. Fawcett Columbine, s. 45-47.
- Williams, R. (2017). Anahtar Sözcükler: Kültür ve Toplumun Sözvarlığı. Çev. S. Kılıç. İletişim Yayınları.
- Yücel, M. ve Baki, H. (2020). "İmece Kültürü ve Toplumsal Dayanışma", Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, 8(2), s. 156-178.
- Yücel, S. ve Baki, B. (2020). Türklerde “İmece” ve “Kooperatifleşme” Kültürüne Bir Bakış. Turkish Journal Agriculture – Food Science and Technology, DOI: <https://doi.org/10.24925/turjaf.v8isp1.155-159.4066>, Cilt:8, Özel Sayı, Sayfa:155-159. Erişim Tarihi: 21/05/2024

Sözlü Kaynaklar

- Mustafa AKTAŞ, Çiftçi, Görüşme Tarihi: 23.07.2024
- Yusuf KURT, Öğr. Gör. Görüşme Tarihi: 23.07.2024
- Ayşe YILMAZ, Ev hanımı Görüşme Tarihi: 24.07.2024
- Ahmet TORUN, Emekli Öğretmen Görüşme Tarihi: 25.07.2024

İnternet Kaynakları

- <https://geyiklihaber.com/dayanisma/baskan-duralin-imece-aciklamasi/> Erişim Tarihi: 21/05/2024
- <https://ozhanozturk.com/2017/08/29/karadeniz-bolgesinde-imece-imeci-andisalay/> Erişim Tarihi: 21/05/2024
- <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 21/05/2024
- <https://www.facebook.com/trabzon.yemekler.cografya.kultur/photos/547077612966709> 7 Erişim Tarihi: 21/05/2024
- <https://www.kulturportali.gov.tr> Erişim Tarihi: 21/05/2024

<https://yenisebinkarahisar.net/haber/20978669/gumushanede-bin-800-rakimli-yaylada-kadirga-otcu-senligi-duzenlendi> Erişim Tarihi: 21/05/2024

https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=-rYbJ6_igl4 Erişim Tarihi: 21/05/2024

<https://www.youtube.com/watch?v=8IAmG6Og1-A&t=4s> Erişim Tarihi: 21/05/2024

https://www.youtube.com/watch?v=On1rzvTZ_HE Erişim Tarihi: 21/05/2024

<https://www.youtube.com/watch?v=aSJGZP44fU8&t=34s> Erişim Tarihi: 21/05/2024

www.karadenizekspres.com/misir-tarlalarimiz-ne-cok-var-di-eskiden/24541/ Erişim Tarihi: 21/05/2024

EK

KİŞİSEL GÖRÜŞMELER TAM METİN

Ek 1: Yusuf Kurt Kişisel Görüşme

Şimdi burada evvelden eskilerden anlatmasıyla Mısır yoktu bu memlekette. Mısır buraya sonradan geldi, tarihe baktığınızda Mısır'ın anavatanının Güney Amerika olduğu ve buraya daha sonradan geldiği görülüyor. Anadolu'ya daha sonra bu memleketin iklimine uygun olduğu için mısır ekildi. Daha öncesinde arpa ve buğday ekiliyormuş ki halen daha bazı yerlerde yayla taraflarında arpa ve buğday ekiliyor. Sonraları mısır, buğdayın yerini aldı. Mısır doğal haliyle organik bir şekilde yetiştirilirdi. Eskiden Hıdırellez'den sonra mısır ekilirdi. Hıdırellez, miladi takvime göre Mayıs'ın 5'inin altısına denk geliyor. Hıdırellez geçtikten sonra mısır ekilirdi. Son 60-70 yıldır ise miladi takvime göre 20 Nisan'dan sonra ekiliyor, çünkü hala o takvime geçilemediği için ziraî ya da kültürel işler halk takvimine göre yapılmaya devam ediyor.

Mısır ekilirken tarlayı 'bel' adını verilen bir aletle ekiyoruz. Bu işin de bir imecesi bulunuyor. Ekimden sonra kazı işleri başlıyor; arız kazma ve kazma imecesi denen aşamaları gerçekleştiriyoruz. Mısır filizlendikten sonra belli aylarda, genellikle Mayıs ayında, tarla bitiyor ve haziranın başlarında yabancı otları temizliyoruz. İki defa çapa yapılır; birincisine 'ayıklama' deriz, ikincisine ise 'ikileme' deriz ki bu da haziranın sonlarına denk gelir. Sonrasında mısır tarlasına hiçbir işlem yapılmaz ve çayır ot işleri başlar; biçme, toplama gibi işler yapılır. İnsanlar daha sonra buradan yaylaya giderlerdi. Mısırın koçanına 'kodoş' deriz. Mısırlar tarlada biçilir. Mısırdan elde edilen ürünlerle ilgili olarak, mısırları biçtiğimizde 10-15 demet yapar, köşelere 'horom' deriz. Daha sonra bunları kaldırıp dik bir şekilde 'kumul' ya da 'tirişkel' adını verdiğimiz şekilde kurutmak için yerleştiririz. Bir hafta sonra bunları kırar ve koçanını sapından ayırırız. Eski evler gibi değil, evin ortasında bulunan yüksek bir yere 'aşana' deriz. O aşana'dan diğer odalara yükseltilelerle geçilir. Yükseltilere de 'batoma' deriz. Geri kalan her yer mutfaktır ve genellikle buraya da mısır konulurdu. Evin genellikle kuzey kapısı, yani yalı kapısı, tavana kadar mısır ile doldurulurdu. Bu kadar yoğun bir şekilde doldurulurdu ki sadece bir oturacak yer bırakılırdı; başka hiçbir yer boş kalmazdı.

Her akşam bir evin mısırları soyulurdu. Eğer tek tek soyacak olsanız bir evi 10-15 gün içinde soyamazdınız, yardım gerektirirdi. Bu yardımlaşma kültürü, kendi kültürünü doğurdu ve oluşturdu. İmece kapsamında bir akşam birinin evine gidilir ve mısırlar

soyulurdu. Kışın yaklaşmasıyla odun işleri hazırlanırdı ve kışlık işler için acele edilirdi. O dönemde yiyecek olarak çarşıdan bisküvi gibi şeyler alınmazdı. O zamanlar patates yeni hasat edilmiş olurdu, turşu ise yayladan getirilen peynirlerle birlikte ikram edilirdi. Çay yaygın değildi, ancak ayran daha sık ikram edilirdi. Mısırları soyarken toplandığımızda küçük iskembelere otururduk ve ardından soymaya başlardık. Mısırların tepesine kemençe çalan kişiyi koyardık, kimisi sepetlerle ayıklanan mısırları 'serender'e koyardı. Serdikten sonra birkaç kişi taşırdı ve geriye kalan kabuklarına “kodoğofla” deriz ve onları arkamıza atardık. Çünkü daha sonra oyun oynamak için kullanacaktık.

Daha sonra toplandığımızda genellikle eskiden meclislerde insanlar süslenir ve giyinir, kızlar ve delikanlılar birbirleriyle böyle görüşürdü. Şimdiki gibi kafede ya da Instagram'dan yazmak gibi bir durum yoktu, sosyal etkileşimler genellikle imecelerde güzel giyinerek yapılırdı. Yaz aylarında bu imeceler insanların buluşma noktaları olurdu. Burası aynı zamanda toplumsal etkileşimin ve buluşmaların yaşandığı yerlerdi. Ancak kızlar ve erkekler yan yana gelmezdi, genellikle yaşlılar da burada bulunurdu. İmece, samimiyetin belirli bir sınırını taşır; sevdalanacak olanlar seçerlerdi, ancak her şeyi bilmek mümkün değildi. Örneğin, mısırları soyarken koçanını kızın önüne atar, göstermeden ama hissettirmeden, eğer biraz daha gönlü varsa o kız zaten alır ve hissederdi. Kimin kimden hoşlandığına dair bir anlayış vardı, ancak bu karşılıklı bir gülüşme ve konuşma şeklinde olurdu.

Çul oyununda rekabet etmek istediğimiz kişiyle puanlama sistemi bulunurdu. Örneğin, bazı mısırların puanlaması vardı; alacalı siyah diş içinde kahverengi taneleri olan mısırlar belirli bir puan alırdı. Pide içinde kırmızı olan mısırlar 'kogona' deriz ve onlar da belirli bir puan alırdı. En yüksek puanlı mısır, etrafında yavruları olan mısırdı ve ona 'bereket' deriz. Bu şekilde kendi aramızda rekabet ve oyunlar oynardık. Tabii ki, kazanan ve kaybedenler için imece ile ilgili cezalar da bulunurdu. Kaybedenler, imece işçiliği ile ilgili ağır işlerde ceza olarak görevlendirilirdi. Bu çul oyununda kaybedenler iş yaparken, kadınlar ve kızlar da kurbağa-kulbaç oyunu için ortamı hazırlarlardı. Aşanın tam ortasına toplanan kodoğoflaları, bu işin bir parçası olarak fazlasıyla birikirdi; hani anlattığım gibi 'batoma' dediğimiz yüksek yerlere kadar kabuklar birikirdi."

"İmece'nin ağır işlerini genellikle erkekler düzenler, kadınlar ise bu işleri hallederdi. Kulbaç oyunu içinse kadınlar ortamı hazırlar, oyuncular daire şeklinde sıraya geçerlerdi. Burada kızlar değil, gelinler de oynardı, fakat ortaya ebe olarak geçmezlerdi. Oyunun ağır

olması nedeniyle, kadınlar ebe olarak ortaya girmezlerdi; bu, oyunun üstüne atlama gibi durumlar olduğundan kaynaklanırdı. Bu değer yargıları bölgemizde yoktu; cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili değil, oyunun doğasından kaynaklanıyordu. Yaşlılar genellikle burada bulunurdu, böyle bir durumun oluşmasına izin verilmezdi.

Kulbaç oyunu için bir peştemal ya da kalın bir ip kullanılırdı. İp özenle örülür ve sıkıca bağlanır, böylece vurduğunuzda sırtı acıtırdu. Kulbaç hazırlandıktan sonra mısır kabukları toplanır ve etrafına halka şeklinde oturulurdu. İmecenin sahibi kimse, oyun başladığında ilk olarak ebe olarak oyunun içine girerdi. Oyuncular, mısırları alttan diğer oyunculara göstermeden ebeye kulbaç ulaştırmaya çalışırdı. Ebe, kulbaçı yakalamaya çalışırken, eğer yakalanırsa ortaya geçerdi. Oyun sırasında kemeçe çalınır, insanlar birbirleriyle şakalaşır ve izleyenler, ebe kandırmak için muziplik yapardı. Oyun uzun sürerdi ve ardından yemek yenir, horonlar oynanır ve anılar, eski hikayeler, fıkralar ve yerel masallar anlatılırdı.

İmece sırasında tohum ayırmak, gelecek yıl ekilecek olan tohumu belirlemek için önemliydi. Buna 'sarı ayırma' derdik. Bu işi genellikle yaşlılar bilirdi, gençler ise pek anlamazdı. Sarı ayırmayanları kenara alır, sadece sarıları bağlamak için görevlendirirlerdi. Bu yaşlılar, sadece bu iş için orada otururdu. İmeceye gelenler arasında eli hızlı olanlar tercih edilirdi.

İşin tamamlandığında önce erkek horonu oynanır, ardından kadınlar da horona katılırdı. Horon, işin sona erdiğinin ve kutlandığının bir ritüeli gibiydi. Akşam ezanından sonra başlardı ve çok geç saatlere kadar sürmezdi.

Mısır imeceleri, Sevdalıların buluşma yerleriydi. Sevdaluk her yerde vardı; orman yolunda, imecede, yaylada veya şenlikte bu konuşmaları duyabilirdiniz. Evlilik hazırlığı yapanlar evden kaçır veya imeceye giderken kaçardı. Eskiden genellikle evlenme kaçarak olurdu."

"Bu gördüğünüz yerlerin hepsi tarla olurdu, neden onunla geçinirdi? Onu yerdin, ekmek mısır ekmeği de buğday ekmeği zengin her yerde ya da işte gidersen bir yere alırsan, o herkes mısır ekerdi. Şimdiki çimenlerin hepsi tarlaydı, mısır ekilirdi. Mısır ve patates işinde ona göre çok olurdu, aile bireyleri çok külfetliydi, on kişiden aşağı bir evde adam yoktu. Bunları doyurmak kolay değildi, mısır çok değerli bir tahıl ve daha yoğunlu bu işler. Şimdi herkes gurbete gitti, kimisi okudu gitti, kimisi geçinmedi gitti. Hayvancılık çöktü, hayvan bakmak kolaydı; şimdi hayvancılık bakmak çok zor, dışardan alıp

yedirmek zorundasın. Şimdi bu pahalı yemeği küspesi, bunlar pahalı, pahalı. Şimdi onlar bitince ekim-dikim de azaldı, var olanlar ne kadar içiyorsa o kadar mısır yapıyorsun. O dönemde 50 kişiyle soyacağın mısırı şimdi beş kişiyle soyarsın. Ben şimdi burada ekiyorum, mısır beş kişi soyarız, toplanalım. Şimdi kulbaçı oynayacak kodoğofla da yok, köy hayatı bitti, geçim sıkıntısından dolayı bu işler bitti, yani bu ürettikleriyle kendini besleyemiyorsun, hayvanî de besleyemiyorsun. Eskiden mısıra ihtiyaç çoktu, şimdi o kadar ihtiyaç kalmadı. Şimdi diyorlar ya yayla niye böyle oldu, senlik niye böyle oldu, şimdi eskiden yaylaya fakir olan giderdi, geçim için giderdi, toplamak hayvanların ot yedirmek, odun almak için giderdi, evin önündeki otunu yedirmemek, daha sonraya kullanmak için giderdi. Şimdi arabası olan yaylaya gidiyor. Şimdi bir hayvan göçünü yaylaya çıkartmak 3000 TL, eskiden yürüme giderlerdi oraya. Şimdi zengin olan gidiyor yaylaya, doğal olarak o yaylacılarla şimdiki yaylacılar bir olabilir mi, nasıl şenlik olacak, böyle şenlik olacak işte. Yattarayı şenliğe getiriyorlar, show şenliği oluyor. Şenol Güneş Sis Dağı şenliğine gidiyor, hoşgelmiş sefa gelmiş; ancak horonla kültürle ne alakası var bunun kültürel alakası olarak?

Kulbaç oyunu hâlen daha yapılıyor, ancak biraz daha nostaljiyi yaşamak için yapılıyor, eskiyi yâd etmek için. Eskiden oyun belli, evin şekli belli, kemençecinin imece'deki rolü belli. Öyle bir ihtiyaç yok yani. İnsanlar artık bu tahılla eskisi kadar haşır neşir olmadığından dolayı, bu geleneğin azaldığını, eskisi kadar revaçta olmadığını söyleyebiliriz. Şu an mısırın ekilmesi sebebi, mısır unu olsun, ekmeğimi yapabileyim, balığa kullanayım, muhlama ya kullanayım, kendi evine yettiği kadar var. İmece'de kadın ve erkeğin kıyafetleri, daha çok kadınların daha fazla geleneksel giyim kullanmasıydı. Erkekler geleneksel kıyafetleri çok önceden değiştirdiği için, erkekler daha çok kumaş pantolon, takım elbise gibi şık giyinirdi. Kadınlar temiz giyinirdi yani, en temiz peştemalını, en yeni kuşağını, en güzel çemberini takıları varsa takılarını bu. Estetik kaygı güdülürdü.

Ek 2: Mustafa Aktaş Kişisel Görüşme

Mustafa Aktaş 1955 doğumlu Tonya Büyük mahalle doğumluyum ilkokul mezunuyum sütçüyüm yani Çiftçiyim Tonya Büyük Mahallede ne yetiştiyse ektik biçtik ancak buğday haricinde buğdaya kavuşmadım ben bayağı önceydi. Benim bildiğim yaşlılardan dinlediğimiz 1920'lere kadar buğday burada vardı ekip biçiliyordu. Buğdaydan sonra burada köy etrafında ağaçlar türedi ve rüzgâr çok esiyordu burada ağaç olmaya başladı dolayısıyla iklim değişti buğday olmamaya başladı burada ve onun yerine Mısır ekilmeye başlandı tohumlar buraya Samsun termeden geldi. Yöre yöre ağır köyde veya Tonya'da yöre yöre yerlerde kıymetli arazilerde güney arazilerde daha çok daha kaliteli mısır oluyordu yetişiyordu söyleniyordu çok güzel arazisi var mısırı var diye terme gibi diye tabir ediliyordu. O dönemde o şekilde başladı Mısır'ın ekilmesi. Gördüğünüz bu otluklar çimenlikler hepsi mısırdı ve çok fazla ekiliyordu. Çayırılık hiç yoktu burada mısır'ın yanında biraz fasülye ekiyordu ama genellikle mısır ana tahıl olarak mısır ekiliyordu. Farkındaysanız Serender dediğimiz tahıl ambarı Mısır'la doluyordu. Mısır imece ile ekilirdi toplanırdı. Biz "andisalay" yapardık nedir andisalay bugün benim tarlam bellenirse yarın senin tarlan bellenecek böyle bir yardımlaşmaydı. Bellendikten sonra bu imeceyle kazılması otunun alınması mısırın daha iyi verim verilmesi için yapılıyordu. Gübre olarak hayvan gübresi kullanıyorduk. Çok sonra zirai gübre geldi buraya ilk gübre de Rusya'dan geldi daha iyi verim vermesi için kullanılmaya başlandı ve verdide. Daha sonra Kütahya gübresi kullandık. Hasat zamanı da biçim ayında biçiliyordu. Biçim ayı ekim ayıdır. Martta tarlayı bellerdik nisan-mayıda ekerdik biçim (ekim) ayında biçerdik hasat ederdik. Bu biçim esnasında horom diyardık biz horom kucam kucam mısır saplarını kuruması için bekletiyorduk yığın şeklinde daha sonra buna pendal dedik mısır koçanları kabullarıyla kırıyorlardı hayvanı olan hayvanıyla taşıyordu olmayan biz sepet ile taşırdık getirirdik eve. Evin de aşanasına koyardık aşana aşaneden gelir oraya yığın ederdik. İmeceyi çağırırdık kolu komşu hep geliyordu mısırları soymaya. Mısırı aşana da çevreleyip etrafına diziliyorduk alçak iskembede oturup soyduğumuz kabukları önümüz doldukça arkamıza koyuyorduk. Amaç soyup kabuğundan ayırmak için. Bu esnada kemeñçe de çalışıyordu birazda hatırlı zengin insanlar bunu yapıyordu bu iş eğlenceli olsun diye. Türkü bilen kemeñçeye eşlik ediyordu biri bırakıyor diğeri atıyordu daha çok sevdalık türküler atılırdı ama mısırla ilgili türküler de atılırdı bu şekilde mısırlar soyulup bitiyordu. Bittikten sonra horon mu oynayalım yoksa sivil mi oynayalım derlerdi. Karar

her ikisini de oynayalım yönünde olurdu. Yemek te veriliyordu tabiki ya patates pişiriliyordu ya da taze süt mısırları verilirdi çay yoktu o zamanlar ben iyi hatırlıyorum. Kulbaç örülüyordu kadın peştimalından. O örmeyi de herkes beceremezdi sıkı sıkı örülüyordu. İmece bittiğinde o kabuklar ortaya toplanıyordu kulbaç oynamak için gençler zaten bunun için geliyordu esas imeceye sarıyorduk kabukların etrafını oturuyorduk iki bacağımızın arası boş olmak şartıyla çünkü kulbaç bacakların arasından veriliyordu kulbaçın rahat hareket edebilmesi insanları birbirine elden ele rahat verebilmesi için kulbaç gösterilmeyecek gösterilirse yandın adam kapar sen geçersin ortaya. İlk ebe usulen ev sahibi geçirdi ortaya. Ebe eliyle aralarda arar kulbaçı bulmaya çalışır ancak kılıflar çok olduğu için zordur bulmak ya insanların hareketlerinden ya görerek ya da eliyle arıyarak bulmaya çalışırdı. İnsanlar elden ele dolaştırarak ortada olan kişinin ters tarafta olduğu anı kollayarak kulbaç ile sırtına vuruyordu. Ortadaki ebe de dönüyordu oraya kulbaçı aramaya kulbaç kaçırlırdı oradan diğer tarafa verilirdi oradan birdaha vurulurdu oradan döner başka yerden vurulurdu öyle devam ederdi kulbaçı eline alana kadar. En son yakalanan ortaya geçer ebe olarak oyun devam eder. Çok zevkli olurdu. Kadınlar da bunları oynardı yanımızda yabancı olmamak şartıyla. Kolu komşunun kızları da girerdi yaşlılar girmezdi ama dışardan ebeye kaş gözle işaret ederdi tüyo verirdi. Oyun öncesinde oyun kuruluyor sakın ola ki dışardan karışmayın denmesine rağmen mutlaka bunlar olurdu. Ortadaki fazla dayak yiyince dışardaki yaşlılar acırdı işaret ederdi ona. Hikayeler anlatırdı türküler söylenirdi. Abranoy derdik biz ona rumcada hikaye demek. Eski masallar anlatılırdı. Bir tane hikaye halen daha hatırlıyorum ama buna gerçek diyorlardı. Çok hikayeler anlatılıyordu savaşlardan oradan buradan anlatılırdı ama bitanesini hatırlıyorum bir amcamız anlatmıştı imecede bir kadını köpek ısırması köpek kuduzmuş ozaman aşısıda yok bişesi yok ozaman nasıl tedavi edeceğiz bunu 1 ay uyutmadık onu en son 3 kaldı 1 ayın dolmasını nöbetleşe yapardık en son aşananın ortasına oturturduk ona kuduruk düğünü ediliyordu kudurmasın diye öyle bir şey ediyorlardı duymuştum öyle bir tane yapıldığını da hatta. Kemeñçe eşliğinde sabaha kadar horon ederlerdi kadın otururdu ortada 1 kişi olurdu elinde değnek ile kadın uyuyacağı zaman değnekle vurup uyumaması için uyarırdı onu. Etrafında da horon edip türkü söylüyordular. O şekilde kurtardılar kadını tuhafımıza giderdi. Böyle hikayeler anlatılırdı imecede. Birtanede benim dedem vardı babamın babası 12 yıl askerlik yapmış. Peygamberimizin mezarında da nöbet tutmuş askere yaya gitti yaya geldi aklı çıktı delirdi bu bizim burada mezramız var orada

bir dikenlik var alırmış değneğini bastonunu gider orda siper alırdı rahmetli annem ararmış hep onu. Komşular söylemiş burada diye annemde anlatırdı giderdim ki bi gözünü yummuş bastonunu tüfek gibi etmiş ceplerine doldurmuş taş taş onlarıda bomba niyetine aç susuz orada beklerdi diye anlatırlardı böyle hikayeler gülüp eğlenmek için. Kulbaçtan sonra illaki horon ile oynanıyordu. Önce dik horon sonrasında kızlarla birlikte horon edilirdi ama mutlaka edilirdi. İmece sırasında sevdalık işleri de olurdu mutlaka mısırlar kabuğundan sıyrılırken erkek sevdiği kıza tabiki kızın bundan haberi var bunlar o sevdalılar için buluşma görme yeri idi. Erkek mısırın ucunu sıkı sıkıya bağlar belli etmeden atardı önüne kız da illaki bakardı hani bu sen yaptın diye anlardı. Kız kabul ettiği zaman gülümserdi ortama çaktırmadan çözerdi mısırı bir bakış atardı yani bunu sen yaptın diye. Kabul etmeyen de çözmezdi onu atardı onu mısıra katardı onu başka tarafa. Mısırların içinde kollu yavrulu bitişik mısır koçanı olurdu buna biz bereket denirdi bunu bulan ben bereket buldum derdi bereketli insana bu nasip olur inancıyla o insanın uğurlu olduğu düşünülürdü. Birde çok çeşitli taneleri olan mısır olurdu karışık taneli siyah kırmızı beyaz yani çillidir. Bunu bulanda çulladım seni derlerdi. Kulbaç mısır imecesi artık hiç yok çünkü mısır çok az var şimdi bizim köyü toptasak oynayacak kadar mısır kabuğu çıkmaz çok azaldı. Bu tahıla duyulan ihtiyaç azaldığından dolayı bu da bitti. Benim bildiğim bu kulbaç oyunu büyük mahalle ve orta mahallede vardı kaleönü mahallesinde de kısmen vardı fazla yoktu ama aynı şekilde yapılıyordu. Her hane ev işini bitiriyordu genelde akşamdan yapılırdı. İmeceye gelip daha sonra giderken kaçıyordu bu şekilde evlenen insanlar çok olurdu. Benim ablam o şekilde kaçtı ama sorsam ona ben kaçırıldım küçüktüm der. İmecelerde tohum ayırma işine sari denirdi mısırın kalitelisini iyisini bilenler ondan bir kısım bağlacak şekilde açardı onları ayrı yere koyulurdu daha sonra o sarılar birbirine bağlanarak asılıyordu serendere. Bu sarıların sari olduğuna karar verenlerde yaşlılar onlar bilirdi karar verirdi. Onlar olmadan imece de olmazdı onlar tecrübeliydi çünkü işi bilen onlardı yönlendiren onlardı.

Ek 3: Ayşe Yılmaz (Laklak Ayşe) Kişisel Görüşme

1933 doğruda değil ama nüfusta öyle yazıyor. Eskiden tarlaları eski hesaba göre Mayıs'ın 7'sinden sonra ekerdik iklim değiştiği için şimdilerde April 5 inde de ekilir. Eskiden biz Yinoraya gittiğimizde mayıs ayında yerde kar olurdu o bitecek ki ekme işi yapılacak. Mayıs ayında ekerdik kiraz ayinin başında da ayıkladık orak ayinin yirmilerinde ikilerdik sonra ara verilirdi yayla işleri başlardı. Biçerdik taşırdık kumul ederdik kırardık kara lambayla imece ile de soyardık soyduğumuzda Serender dolardı belki olurdu 100 sepet. Akşam imece çağırdığımda kartop (patates) yapardım, turşu olurdu ayran koyardım tepsiyle. Ekmek yok bir şey yok imece de kaval çalardı Kemençeci çok görmedim olanlar da vardı. Kulbaç oynanırdı genç delikanlılar güçlü kadınlar kezban'ın Ayşesi, ben denk getirdiğimize vururduk ne de güzel olurdu bir bilseniz. Güçlü kızlar oynardı hem de bilgili kızlar öyle zayıf kızlar oynayamazdı seyrederdi. Sevdalı olan erkek imece yapılırken mısır kabuğunun ucunu bağlar atardın sevdiğin kızın önündeki mısırlara. Onu ederdi rahmetli Asım Şaka olsun diye ucunu keserdi bağlardı atardı önüne herkes de derdi kim düğümlüyor bunları diye ne bilelim meğerse asım rahmet olsun canına onun anlamı imece de sevdası olduğu kızın önüne atarak kızın anlaması. İmece diye gelip imeceden sonra kaçan çok olurdu. İmece de soyardık mısırları koyardık sepete götürürdük serendere. Seçmezdik mısıri sonradan seçerdik hasını, mudaralarını verirdik sığırlara. Sarı ları bağlardı koca karılar. Onlar bilirdi hangisi olacağını at önüne olanı bağlardı olmayanı keser atardı. Çul oyununda benekli, kırmızı, bereket vardı onların puanları da vardı. Şimdi ne kodoş meciside, Ne soyma da, ne kulbaç da, ne uşak da ne kız. Akşam ederdik imeceyi. Ayşe teyzenin oğlu yusuf abi de kulbaç ile olan anısını anlattı. Fevzi amcanın kapısında bir senesi kulbaç oynadık böyle bir şey olmaz ayam (hava) iyi. Ay vuruyor kodoğoflaları attık dışarı mereğin önüne şakirin recep, halidin hüseyin güçlü de uşaklar kodoğoflaları çıkardı fehdiden dışarı öyle büyüdüki öyle bi kızıştı oyun ki diyebilirim sana ki fevzi amcanın evinin önünde kodoğofla kalmadı bi kısmı mereğin arasına girdi bi kısmı da ali aganın tellerinden dışarı çıktı. O zamanki gençlerin üzerindeki gömlekler hep yırtıldı öyle sert oynamaktan. Bir kere orada denk geldim o kadar zevkli. Genelde kulbaça ilk ebe olarak güçlü uzun uşakları alırlardı. Bide ıslatırlardı onu o zaman daha çok can acıttırdı. Ayşe teyze bize kulbaçın nasıl örüldüğünü canlı olarak gösterdi başındaki yaşmakla örnekledi. Sonradan horonda ederlerdi önce erkekler sonradan kızlar da girerdi ama öyle çok büyük horon olmazdı. Benim şimdi aklım niye kaldı o dağlarda ömrüm orada geçti

ama sarılırdı horon kıyamet kopardı. Girdik horona ömrüm geçti öyle unutamıyorum
otçular olacakta ben hastanede olacaktım öyle mi. Siz otçularda horon ederken fena
oldum da götürdüler hastaneye.

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No:1059
İNCELEME TARİHİ : 22 - 2 - 1978

YÖRESİ
GİRESUN - GÖRELE - Çavuşlu Köyü

KİMDEN ALINDIĞI
ÖMER AKPINAR

SÜRESİ : ♪ = 184

AL TAVANDAN BELLERİ (İMECE HAVASI)

DERLEYEN
YÜCEL PAŞMAKÇI

DERLEME TARİHİ
Notaya yazılışı:
12 - 8 - 1968

NOTAYA ALAN
YÜCEL PAŞMAKÇI

AL TA VAN DAN BEL LE Rİ BEL LE BEL LE ME LE Rİ
GA L ME CI YE BAK SA NA HE P GAZ MA LI GAZ MA LI
DIR GAZ MA YI GAL DI R E SE LIM DE RİN DE RİN

BU YIL AL DAT TI N BE Nİ SE VİN DIR DİN EL LE Rİ
BEN YA RI MI TA NI RİM BA SI SA RI YAZ MA LI
Bİ R SU GE TİR Pİ NAR DAN İ CE LIM SE RİN SE RİN

— 1 —
AL TAVANDAN BELLERİ
BELLE BELLEMELERİ
BU YIL ALDATTIN BENİ
SEVİNDİRDİN ELLERİ

— 2 —
İMEÇİYE BAKSANA
HEP GAZMALI GAZMALI
BEN YARIMI TANIRIM
BAŞI SARI YAZMALI

— 3 —
GALDIR GAZMAYI GALDIR
EŞELİM DERİN DERİN
BİR SU GETİR PINARDAN
İCELİM SERİN SERİN

Ek 5

TRT MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
THM REPERTUAR SIRA NO: 2142
İNCELEME TARİHİ: 6/7/1992

YÖRESİ: TRABZON - BESİKDÜZÜ

KİMDEN ALINDIĞI:
ALİ GÜRSOY

SÜRESİ: ♩♩♩ = 96

DERLEYEN:
KASIM GÜRSOY

DERLEME TARİHİ:
28/4/1981

NOTAYA ALAN:
YÜCEL PAŞMAKÇI

KAZMA VURDUM ÇİMENE (TARLA KAZMA HAVASI)

KAZMA VURDUM Çİ ME NE Çİ ME NİN Cİ ÇE Ğİ NE AL LAH BE Nİ
VURE Kİ NE KAZMA YI AK TAR MA A LA CA ĞİM OL MAZ BÖYLE
SAÇMA A TA RIM SAÇ MA O ĞUZ KÖY DE RE Sİ NE YE MİN ET TUM

KA VUS. TUR YA RIN GÜÇ ÇÜ CE Ğİ NE
SEV DA LİK DÜ ŞÜP BA YI LA CA ĞİM
SEV DU ĞUM SENDEN GEÇ ME ME Sİ NE

— 1 —

KAZMA VURDUM ÇİMENE
ÇİMENİN ÇİÇEĞİNE
ALLAH BENİ KAVUSTUR
YARIN GÜÇÇÜCEĞİNE

— 2 —

VUR EKİNE KAZMAYI
AKTARMA ALACAĞIM
OLMAZ BÖYLE SEVDALIK
DÜŞÜP BAYILACAĞIM

— 3 —

SAÇMA ATARIM SAÇMA
OĞUZKÖY DERESİNE
YEMİN ETTUM SEVDUĞUM
SENDEN GEÇMEMESİNE

Ek 6

Darı goydum çötene
Hava alırda kurur
O benim kısmetimse
Ararda beni bulur.

Soydum darı koçanını
Yaptım altıma minder
Nolur bir kez göreyim
Yarım yüzünü dönder

Közün üstünde pool
Kızarmış nar gibi
Bulamadım bi sevda
Azap var mı yar gibi?

Güz yere darı ekme
Özgerde yere yatar
Eşkere sevdallıklar
Elin gözüne batar.

Sulu kazanda pişer
Pool derler mısıra
Sevdalı olan gençler
Bulur ara sıra.

Ziraat tohumların,
Sarı olur darısı,
Beni kesitmiş yara
Emicemin garısı.

Darı soyarım darı
Bal yapar durmaz arı
Benim sevdiceğimin
Pullu yaşmağı sarı.

Türkü söyleye gene
Darı soyarık darı
Seven severni alsın
Almaya ahızarı

Bir sıra sac ekmeği
Kuru gene yer misin?
Hâkimin karşısında
Kendim aldım dermişin?

Türkü söyleyen gençler
Karşılıklı atışır
Sevdalı sevdasıyla
Göz ucuyla bakışır

Soyulan darıların
Kurtulur samanı
Sevdam baktı gözüme
Tam işmarın zamanlı.

Darı soyarım darı,
Darıltım kafadarı
Oğlandan ne istiyu
Sağlık köylü muhtarı

Poollar kızarıyu
Kor gibi yanan közde
Bakarsan el ağzına
Böyle kalırsın düzde.

Bul benekli teneyi
Darı soyarken yarım
Seni sevdiceğimi
Ellere nasıl derim

Allah kıtlık vermesin
Dolsun ambarlar dolsun
Şimdi dua edelim
Bereketi bol olsun

Mısırın püsküllerinden
Yaptıda içme sigara
Aştı geliyu yarım
Saçı örgülü yara

Mısırın koçanları
Püskülüdür püsküllü
Sevdiceğim geliyu
Elinde pembe güllü.

Fırın darısı unu
Sac üstüne yamanır

Artık vakit geldi
Yürek nasıl dayanır

Mısırın ekmeğini
Dizerler sac üstüne
Bir selam göndermişim
Aleyküm baş üstüne

Ocağa koydum puul
Oğul sevdiğim oğul
Alamadım ben seni
Derin göllerde boğul

Kazanda pişen puul
Tuzsuz gene yenir mi?
Mazide kalan günler
Daha geri gelir mi?

Saç üstünde ekmeği
Eşünle dönderüsün
Gelen gidenle yarım
Bi selam gönderüsün

Sacın üstünde gılik
Sac altında saciyek
Kabahat ikimizde
Biz ellere ne diyek

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Atacan UZUNER	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Gaziantep Üniversitesi
Fakülte	Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı
Bölümü	Türk Halk Oyunları
Makale ve Bildiriler	
1. Atacan, Uzuner, Gülbeyaz, Kürşad, Yılmaz, Kerem Cenk (2022) “Tonya Yöresi Mısır İmecesı” Marmaris X. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi Bildiriler Kitabı. Sakarya, Eksen Yayınları. S. 1-9 2. Atacan, Uzuner, (2022) “Trabzon Sıksara Horonu” Marmaris X. Uluslararası Müzik ve Dans Kongresi	